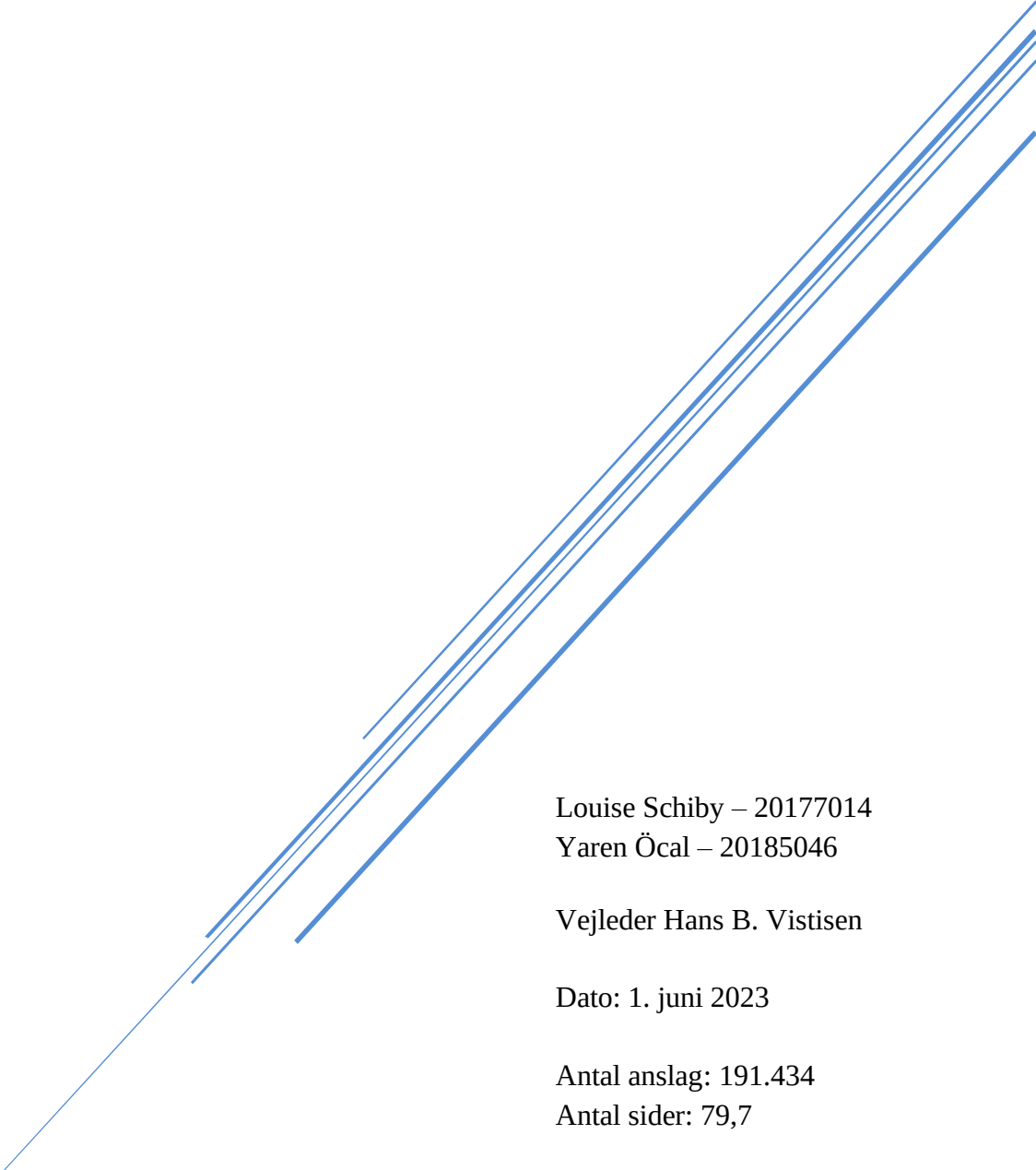

KANDIDATSPECIALE

Revisors vurdering af going concern i krisetider

Louise Schiby – 20177014

Yaren Öcal – 20185046

Vejleder Hans B. Vistisen

Dato: 1. juni 2023

Antal anslag: 191.434

Antal sider: 79,7

Abstract

The purpose of this thesis is to research which significant challenges auditors experience when considering the assessment of going concern in times of crisis, and how to describe it in the audit report. In relation to this, there will be a focus on the auditor's responsibilities, risk assessment procedures, subsequent events, going concern barriers and the implications as a result of COVID-19 and the energy crisis.

This thesis consists of an analysis in three parts. The first part is based on a qualitative analysis where there is a selection of 25 bankrupt companies. In relation to this, it analyzes which of these 25 companies have gone bankrupt within the assessment period and what types of conclusions there have been used by the auditor in the specific audit reports of the 25 companies. As a supplement, the thesis analyzes whether the auditor has been able to foresee events or circumstances such as COVID-19 and the energy crisis, which creates a risk of going concern. There also analyzed whether there is a connection between the time of the auditors signed report regarding the going concern and the time span until the bankruptcy decree, to be able to make a generalization about whether the auditor submitted "correct" report the assessment period.

The second part of the analysis is based on four specific annual reports, selected from the 25 companies. These four annual reports shed light on which indications there are to assess going concern, as well as the auditor's work in relation to the going concern in times of crisis and how this is specifically expressed in the audit report to make accounting users aware of the uncertainty regarding going concern.

The third part of the analysis is based on two complaints from the Danish Business Authority, where the auditor has violated applicable law in relation to the assessment of the going concern. The complaints were selected on the premise of comparing the two, therefore one complaint was prepared before the COVID-19 pandemic and the other was prepared during the COVID-19. This comparison is made to provide and show an example of the importance an auditor's presumption has on the assessment of going concern, as well as showing the importance of maintaining good auditing practice both before and during times of crisis.

The analysis leads to a discussion which contains if the accounting users' expectations are reasonable or unreasonable towards the auditor and whether the expectations increase in times of crisis. The discussion in addition also includes a checklist an auditors can use, that is

based on the analysis, to discuss if the checklist helps the auditor to comply with the law and whether the checklist changes in time of crisis.

Based on the thesis, it can be concluded that the auditors in times of crisis have become more attentive and skeptical of the management's assessment of going concern. In addition, it can be concluded that auditors are performing additional audit actions due to the uncertainties relating to COVID-19 and the energy crisis. Furthermore, it can be concluded that factors such as the going concern barrier and subsequent events create significant challenges for auditors. It can also be concluded that COVID-19 and the energy crisis have resulted in an increased focus on going concern in connection with the audit report, as it can be concluded that the crises have both resulted in few modified conclusions and most non-modified conclusions.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
1.1 Problemformulering	7
1.2 Afgrænsning	8
1.3 Projektdesign	10
2. Metode og kildekritik	12
3. Revisors rolle og ansvar i relation til offentligheden	16
3.1 Forventningskløften	17
4. Definition af krisetider og going concern	19
4.1 Krisetider	19
4.2 Going concern	20
5. Ledelsens rolle og ansvar i relation til going concern	23
6. Revisors rolle og ansvar i relation til going concern	26
6.1 Revisors pro- eller reaktive vurdering af going concern	27
6.2 Niveauet for revisors vurdering af going concern	27
6.3 Revisionsprocessen	27
6.4 Revisionspåtegninger i relation til going concern	36
6.5 Begivenheder efter balancetidspunktet	43
6.6 Going concern-barrieren	46
7. Analyse af konkursramte virksomheder	49
7.1 Stikprøven	49
7.2 Gennemgang af going concern i specifikke regnskaber	56
7.3 Erhvervsstyrelsens klager vedrørende revisorer	69
8. Diskussion	80

9. Konklusion.....	87
10. Litteraturliste	89
11. Bilag.....	93

1. Indledning

Erhvervslivet blev tilbage i 2008 ramt af finanskrisen, som skabte stor uro på globalt plan. Flere og flere virksomheder, store som små virksomheder, blev nødsaget til at dreje nøglen. Hertil gik pengeinstitutter også konkurs, hvilket rystede hele verdenssamfundet (Finans Danmark, Hvilke banker lukkede?).

En lignende tendens viste sig tilbage i 2020 i takt med COVID-19 udbruddet, hvor regeringen 2021 blev nødsaget til at gribe ind med hjælpepakker til de berørte virksomheder for at hjælpe dem økonomisk gennem krisen (Erhvervsministeriet, 2021). Generelt set var alle brancher hårdt ramt under den uventede COVID-19 krise, men de særlig berørte brancher, som havde behov for økonomisk støtte, var kulturbranchen, rejsebranchen, detailbranchen samt hotel- og restaurationsbranchen, grundet nedlukning (Dansk Industri, Op mod 220 milliarder kroner i tabt omsætning under det første år med corona). Der har alene i tidsperioden 1. april 2020 til 30. september 2021, været 1.400 konkurser blandt virksomheder, der har modtaget hjælpepakker. Dette svarer til at 1,4 procent af de virksomheder, som har modtaget hjælpepakker, er gået konkurs. Blandt de virksomheder, som ikke har modtaget støtte, har der været 2.400 konkurser, hvilket svarer til at 1 procent af alle de øvrige aktive virksomheder er gået konkurs (Danmarks Statistik, COVID-19 Konkurser blandt kompenserende virksomheder).

Inden erhvervslivet knap nok nåede at puste ud efter udfordringerne som COVID-19 krisen medførte, opstod der en ny krise i 2022 med stigende energipriser. Dette har medført at antallet af konkurser har overgået finanskriseniveauet (SVM Danmark, 2022, s. 2). Nye offentliggjorte tal fra Danmarks Statistik for 2022, viser at der var 2.834 konkurser, hvilket svarer til at 1,3 procent af alle aktive virksomheder gik konkurs. Siden 2010, har der ikke været så mange konkurser på et enkelt år (Dansk Erhverv, 2023, Kommentar: Højeste antal konkurser siden 2010).

Generelt set er alle brancher hårdt ramt af energikrisen undtagen landbrug, skovbrug, fiskeri, ejendomshandel og udlejning. Særligt brancherne bygge- og anlæg, handel og erhvervsservice er hårdt ramt. Disse brancher har alene i oktober 2022 haft mere end 100 konkurser. Hertil har bygge- og anlægsbranchen oplevet mere end en fordobling i antallet af konkurser sammenlignet med finanskrisen samt COVID-19 krisen (SVM Danmark, 2022, s. 4).

I en tid med økonomisk usikkerhed er det oplagt, at revisorerne er synlige med betragtninger om going concern(Seehausen, 2009, s. 12-13). De stigende konkurser, som de nævnte kriser har medført, er med til at øge fokusset på kravene til revisor i forbindelse med revisionen. F.eks. bliver kravene til vurdering af going concern skærpet, når der er krisetider.

I krisetider er både bestyrelsen og direktionen nødsaget til at gennemføre en grundig vurdering af virksomhedens fortsatte drift. Hertil er det vigtigt at ledelsen sikrer sig, at forholdet omtales fyldestgørende og hensigtsmæssigt i årsrapporten, da kriser medfører en større usikkerhed om virksomhedens finansielle stilling(Engelund, Füchsel, Koktvedgaard, 2009, s. 20-21). Ledelsen udarbejder regnskabet og har derfor til ansvar, at regnskabet giver et retvisende billede over for regnskabsbrugerne.

Revisorer er derimod offentlighedens tillidsrepræsentant, hvorfor de stilles til ansvar for at vurdere, hvorvidt ledelsen har aflagt årsregnskabet uden væsentlige fejl og mangler. I forbindelse med sit arbejde, har revisor også til ansvar at have fokus på going concern-forudsætningen. Vurderer revisor, at der er going concern-forudsætningen er opfyldt, betyder det at virksomheden kan fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Vurderer revisor derimod, at der er væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift, er revisor forpligtet til at give udtryk for dette i sin revisionspåtegning. Hvis revisor vurderer, at going concern-forudsætningen er opfyldt og virksomheden efter den underskrevne revisionspåtegning alligevel går konkurs, stilles der spørgsmålstegn ved, hvorvidt revisor har udført sit arbejde efter god revisorskik reglerne samt andre relevante love og regler. Ved en eventuel konkurs, vil revisor stå i et dårligere lys end ledelsen, da revisor som nævnt er offentlighedens tillidsrepræsentant og derfor fremstår som bindeleddet mellem virksomheden og regnskabsbrugerne.

I denne forbindelse er det interessant at undersøge om revisors vurdering af going concern har været tilstrækkelig forud for konkursen? Og om kriserne COVID-19 samt energikrisen har haft en indflydelse på revisors arbejde i forbindelse med vurdering af going concern? Samt om konkurserne oftest skyldes efterfølgende begivenheder og forhold som revisor ikke har kunnet forudse eller vurdere på tidspunktet for udarbejdelsen af revisionspåtegningen, grundet going concern-barrieren? Derudover er det interessant at undersøge om regnskabsbrugernes forventning til revisor forøges i en krisetid? Regnskabsbrugerne har ofte fokus på, om konkursen kunne have været undgået, og hvorvidt revisor kan stilles til ansvar

for konkursen. Revisor betragtes ofte som et af de ansvarlige parter, hvis revisor undgår at nævne going concern problemer i sin påtegning, for hvordan giver det mening at en virksomhed med en blank revisionspåtegning kan gå konkurs umiddelbart efter regnskabet er aflagt?

Netop disse problemstillinger leder frem til nedenstående problemformulering, som vil blive besvaret gennem afhandlingen, ved blandt andet at inddrage en stikprøve på 25 konkursramte virksomheder i perioden 2020-2022 og to revisornævnskendelser som hhv. er fra før og i COVID-19 krisen.

1.1 Problemformulering

1.1.1 Hovedspørgsmål

Hvilke væsentlige udfordringer oplever revisorer i forbindelse med vurdering af going concern i krisetider, og hvordan kommer denne vurdering til udtryk i revisionspåtegningen?

For at afdække ovenstående hovedspørgsmål, opstilles følgende underspørgsmål;

1.1.2 Underspørgsmål

- Hvad er going concern, og hvad er revisors rolle og ansvar i forhold til dette?
- Hvordan foretager revisor sin vurdering af going concern i revisionsprocessen?
- Hvilke rapporteringsmuligheder har revisor i forbindelse med sin påtegning i relation til going concern?
- Hvilke væsentlige udfordringer skaber kriserne for revisors vurdering af going concern i udvalgte konkursramte virksomheder i perioden 2020-2022?
- Hvorledes ændres revisors rolle og ansvar sig i forhold til vurdering af going concern i krisetider sammenlignet med før krisetider?
- Hvorvidt forøges regnskabsbrugernes forventninger til revisor i krisetider?
- Hvorvidt tilpasser revisor sin tjekliste til kriserne COVID-19 samt energikrisen?

1.2 Afgrænsning

Til besvarelse af afhandlingens problemformulering, har det været nødvendigt at foretage en række afgrænsninger. Dette afsnit omhandler netop hvilke valg samt fravalg der er foretaget, for at præcisere emnet for afhandlingen.

Emnet som vil blive behandlet i denne afhandling, er *going concern* med udgangspunkt i ÅRL, revisorloven, erklæringsbekendtgørelsen samt ISA standarderne hhv. ISA 570, 700, 705, som gælder for alle revisorer og virksomheder, der opererer i Danmark. Afhandlingen afgrænser sig til erklæringer med sikkerhed, da der udelukkende tages udgangspunkt i “revision”, hvilket er den type, som sikrer den højeste grad af sikkerhed for, at oplysningerne i regnskabet er retvisende.

Afhandlingen er udarbejdet ud fra revisors synsvinkel, hvilket betyder at afhandlingen hovedsageligt omfatter kravene til revisors arbejde og rolle i forbindelse med afgivelse af en revisionspåtegning om *going concern*. Det er vigtigt at nævne, at der ikke har været adgang til de interne regnskaber, revisorens arbejdsrapport eller eventuelle udarbejdede revisionsprotokoller. Derfor afgrænses der fra eventuelle forhold, der kan være angivet i disse, og som kan have betydning for den endelige konklusion i afhandlingen.

I og med, at afhandlingen er udarbejdet fra revisors synsvinkel, afgrænses der fra *going concern* set ud fra ledelsens synsvinkel. Dog anses det alligevel for nødvendigt at medtage en begrænset redegørelse af hvilke krav der er til ledelsen mht. vurdering af *going concern*, da det vurderes, at det ikke er muligt at udarbejde afhandlingen uden løbende at nævne de regnskabsmæssige faktorer, der kan have indflydelse på revisors vurdering i forhold til *going concern*. Derudover anses det også for nødvendigt at medtage regnskabsbrugernes forventninger til revisorer, da regnskabsbrugernes forventninger til revisorer muligvis øges under en krisetid.

I forbindelse med afhandlingen er det interessant at undersøge revisors vurdering af *going concern* særligt i krisetider. Der findes utallige økonomiske kriser såsom finanskrisen mm. Denne afhandling afgrænser sig primært til de aktuelle kriser, der har fundet sted i tidsperioden 2020-2022, hvor COVID-19 krisen og energikrisen har haft samt stadig har sin optrapning. I denne forbindelse anses det for relevant at inddrage forhold som f.eks.

efterfølgende begivenheder samt going concern barrieren i afhandlingen, som kan have en indvirkning på revisors handlinger samt vurdering af going concern.

1.2.1 Empiri

Der er indsamlet relevant empiri fra Konkurs.dk, for at udarbejde en stikprøve over virksomheder, der er erklæret konkurs inden for tidsperioden 2020-2022. Der er specifikt afgrænset til dette tidsrum, da det er perioden, hvor COVID-19 og energikrisen specielt har haft sin optrapning. Der er udvalgt 25 virksomheder til stikprøven, da der i disse blandt andet har været indikationer på going concern, omtale vedrørende usikkerhed om fortsat drift samt modificeret konklusioner i relation til going concern.

Stikprøven omfatter som udgangspunkt aktie- og anpartsselskaber, hvorfor der afgrænses fra de øvrige virksomhedsformer.

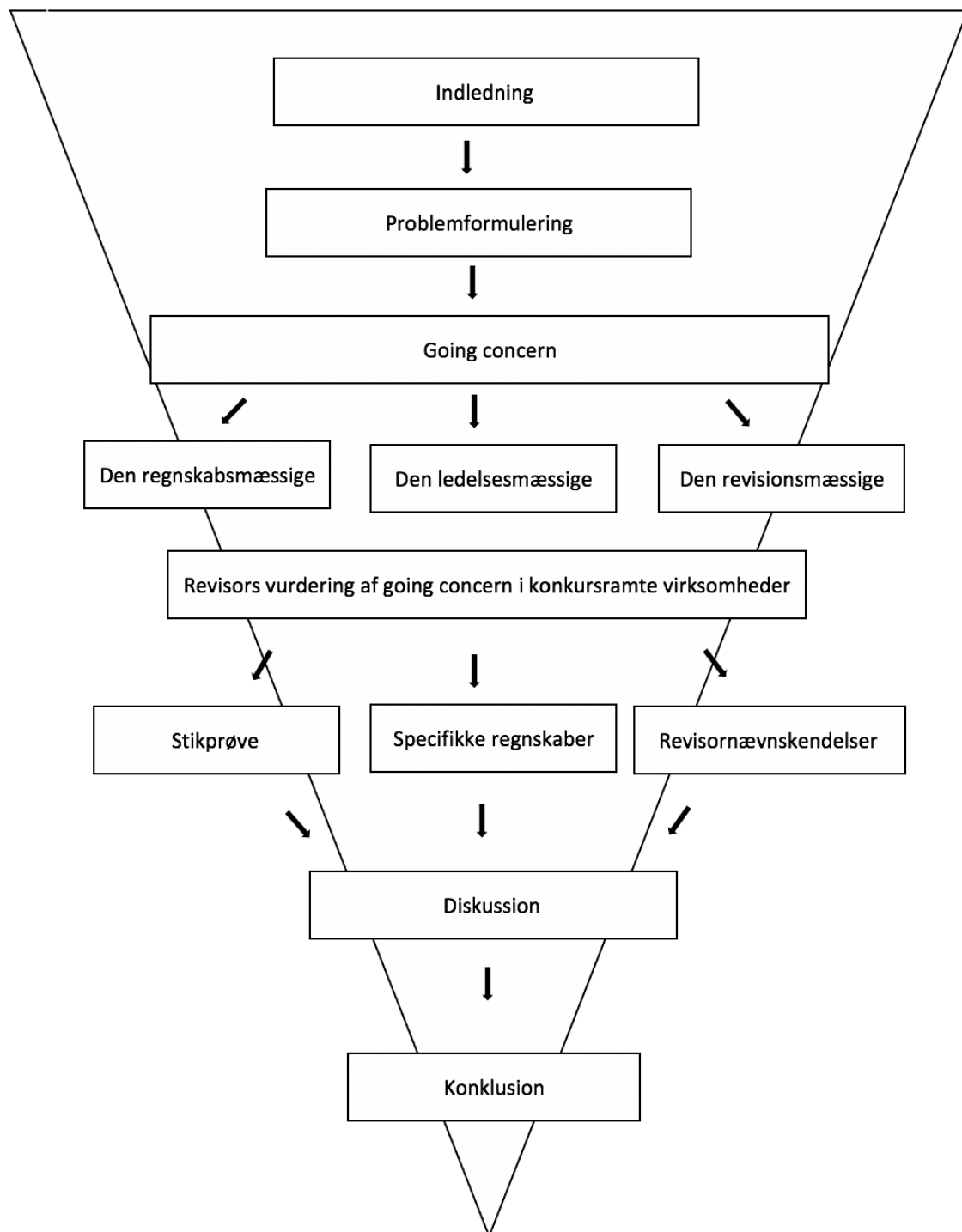
Ud fra stikprøven på de 25 virksomheder, fokuseres der på fire specifikke regnskaber hhv. Gourmandiet A/S, Italian Auto Aarhus A/S, Mogens Dahl Koncertsal A/S samt Tyréns A/S. I denne forbindelse analyseres der på ledelsesberetningen samt noterne omkring going concern for disse virksomheder. Derudover er der, i relation til analyserne af regnskaberne, afgrænset til nøgletal, der er relevante i forhold til vurdering af going concern. Her er nøgletallet likviditetsgrad valgt for at undersøge om der er indikationer på going concern, da manglende likviditet er en typisk indikation på going concern. Yderligere er regnskabsposterne egenkapital samt indtjening fokuspunkter i forhold til vurderingen af going concern, da disse også indikerer, hvorvidt der er manglende likviditet i de fire virksomheder. Formålet med disse regnskaber er at få en bedre forståelse af, hvordan going concern-forudsætningen vurderes af revisor i praksis.

Der er udvalgt yderligere relevant empiri for Revisornævnet.dk i form af to kendelser hhv. sag nr. 083/2021 samt sag nr. 015/2022. Disse kendelser er et bevidst valg, der er foretaget, da de har fundet sted inden for de seneste par år, og derfor medtager ajourførte lov og regler inden for revisionspåtegninger i relation til going concern. Revisornævnskendelserne er medtaget for at få et indblik i, hvordan vurderingen af going concern foretages i praksis af revisorer både før og i krisetider samt for at få en forståelse for om revisors rolle bliver mere aktuel i en krisetid sammenlignet med før en krisetid.

1.3 Projektdesign

For at besvare problemformuleringen samt bevare den røde tråd igennem afhandlingen følges nedenstående tragt;

Figur 1 - Projektdesign

(Projektdesign. Med egen tilvirkning)

Afhandlingen begynder bredt med en redegørelse af revisors rolle og ansvar i forhold til offentligheden samt forventningskløften, for at give et overblik over hvad revisor generelt har af ansvar og rolle samt et overblik over hvad offentlighedens forventninger til revisor er. Herefter defineres relevante begreber som f.eks. krisetider samt going concern, således der foretages en specifikation af hvad der menes med begrebet krisetider samt en specifikation af hvad revisorer og ledelsen vurderer going concern ud fra. I denne forbindelse redegøres der for revisionsprocessen, som anses for værende relevant i forbindelse med at få afdækket, hvordan revisorer vurderer going concern. Desuden redegøres der for, hvilke rapporteringsmuligheder revisor har i relation til going concern i forbindelse med den afsluttende fase i revisionsprocessen.

Længere nede af tragten, afgrænses der til andre relevante teorier, som anses for at bidrage til besvarelsen af problemformuleringen. Der foretages en teoretisk gennemgang af disse teorier, som hhv. indebærer efterfølgende begivenheder samt going concern-barrieren, der er med til at give et indblik i revisors vurdering af going concern både før og i krisetider.

Herefter indsnævres tragten yderligere ved, at der analyseres på en udarbejdet stikprøve, specifikke regnskaber fra stikprøven samt udvalgte revisornævnskendelser. Disse medtages, da det anses for at bidrage til besvarelsen af problemformuleringen.

Slutteligt diskuteres de væsentligste elementer fra analysen, som vurderes at have relevans i forbindelse med besvarelsen af problemformuleringen.

Tragten runder af med en konklusion, der både sammenfatter teori, analyse og diskussion, således problemformuleringen besvares.

2. Metode og kildekritik

Dette afsnit indeholder en redegørelse af de anvendte metoder for besvarelse af afhandlingens problemformulering. Der tages udgangspunkt i faget revision med fokus på revisors rolle og ansvar i forhold til vurdering af going concern i krisetider.

4.1 Juridisk metode

I afhandlingen anvendes den juridiske metode, da der er forsøgt afklaring på områderne going concern samt revisionspåtegninger ved anvendelse af gældende ret (Munk-Hansen, 2022, s. 200). Her anvendes gældende lov og standarder vedrørende regnskabsaflæggelse, revision af going concern samt revisors rapportering i forhold til going concern. Primært anvendes ÅRL, revisorloven, erklæringsbekendtgørelsen og ISA standarderne 570, 700 samt 705.

4.2 Kvantitativ, kvalitativ og komparativ metode

I afhandlingen er der både gjort brug af den kvalitative og kvantitative metode til at undersøge problemformuleringen.

I afhandlingen anvendes den kvantitative metode ved, at der analyseres på tal fra statistikker (Andersen, 2019, s. 172). Disse statistikker er udarbejdet på baggrund af en stikprøve på 25 konkursramte virksomheder i perioden 2020-2022. Ud fra tallene fra de udarbejdede statistikker fra stikprøven, er der dannet et overblik over hvilke rapporteringsmuligheder revisor primært har anvendt ved vurderingen af going concern i tidsperioden 2020-2022. Derudover er der, gennem statistikkerne, undersøgt om der er en tidsmæssig sammenhæng mellem den seneste underskrevne revisionspåtegning og virksomhedernes konkursdekretsdato. Denne undersøgelse har gjort det muligt at foretage en generalisering af hvorvidt revisors vurdering af going concern er foretaget "korrekt" inden for vurderingsperioden. Derudover er der i forhold til den kvantitative metode, foretaget beregninger af nøgletallet likviditetsgrad samt andre regnskabsposter for at vurdere, hvorvidt disse tal indikerer going concern-problemer for virksomheden samt, hvorvidt revisor burde have reageret på disse indikationer.

Den kvalitative metode er anvendt i forbindelse medtagne love og regler samt i forbindelse med de udvalgte 4 årsregnskaber ud af de 25 virksomheder fra stikprøven (Andersen, 2019, s.

173). Her blev der foretaget en analytisk gennemgang af de aflagte årsregnskaber med fokus på noterne, ledelsesberetningen samt virksomhedens likviditetsberedskab. Derudover er den kvalitative metode også anvendt gennem analyser af to udvalgte revisornævnskendelser, hvor klager fra Erhvervsstyrelsen omkring revisorer bliver behandlet. Der tages igen udgangspunkt i den givne virksomheds ledelsesberetning, note 1, likviditetsberedskab samt revisors udtalelser omkring regnskabet. Dette er gjort for at få et indblik i, hvad den konkrete anklagelse omhandler og hvordan revisor har handlet i strid med gældende ret.

Den komparative metode bliver anvendt undervejs i analyseafsnit 7 ved, at der foretages en sammenligning af to valgte revisornævnskendelser (Kristensen & Hussain, 2019, s. 228). Disse kendelser analyseres hver for sig, hvorefter der sker en sammenligning i et separat afsnit. Sammenligningen foretages for at analysere ligheder og forskelle i revisors arbejde hhv. før og i krisetider, for at afdække om revisors ansvar og rolle bliver mere aktuel i krisetider i forhold til vurderingen af going concern.

4.3 Primær og sekundær data

Afhandlingen er baseret på primære data i form af årsrapporterne, da disse indeholder informationer vedrørende virksomhederne direkte indsamlet fra den aktuelle kilde (virksomheden).

Derudover er afhandlingen baseret på sekundære kilder, da der er benyttet data, som er indsamlet af andre som f.eks. forskere og forfattere (Andersen, 2019, s. 182). De sekundære kilder, som afhandlingen inddrager, består af relevant lovgivning som f.eks. ÅRL, revisorloven, erklæringsbekendtgørelsen fra Retsinformation.dk samt ISA standarderne fra Karnov.dk.

Yderligere består de sekundære kilder af relevante artikler, bøger og hjemmesider mm. som omhandler going concern, rapporteringsmuligheder i relation til going concern samt kriserne COVID-19 og energikrisen. Der er i forbindelse med loven og de internationale standarder, sikret, at der er taget udgangspunkt i ajourførte udgaver, for at sikre, at det nyeste indenfor området medtages. Desuden er der medtaget enkelte sekundære kvantitative data såsom undersøgelser udarbejdet af FSR samt SMVDanmark, hvor det findes relevant.

4.4 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er essentielt for at vurdere kvaliteten af det indsamlede data og de valgte kilder, da disse to begreber er fundamentale i forbindelse med vurderingen af afhandlingen og konklusionens troværdighed(Olsen & Pedersen, 2018, s. 190).

I denne sammenhæng dækker validitet over begreberne gyldighed og relevans. Gyldigheden omhandler den generelle overensstemmelse mellem teori og empiri, hvorimod relevansen omfatter sammenhæng mellem empiri og problemformulering. Reliabilitet angiver, hvor sikkert og præcist den indsamlede data er, og herunder i hvor høj grad resultaterne bliver påvirket af tilfældigheder samt er frie for unøjagtigheder(Andersen, 2019, s. 115-116). Det er vigtigt at nævne, at stikprøven med de 25 udvalgte virksomheder blot er en lille del af populationen, og derfor kan det ikke garanteres, at undersøgelsen er repræsentativ. Dette betyder, at de udarbejdede statistikker ikke med sikkerhed kan vise noget generelt om hvorvidt revisor vurderer going concern “korrekt” inden for vurderingsperioden. Selvom stikprøven ikke er repræsentativ, vurderes den stadig at have relevans for problemformulering, hvorfor den medtages i afhandlingen.

Reliabilitet i afhandlingen er blandt andet sikret, i forbindelse med de statistiske data, som bliver anvendt i afhandlingen. Ved at sammenligne to kendelser fra revisornævnet, kan der drages en konklusion i forhold til, hvorvidt der er ligheder og forskelle i revisors arbejde samt vurdering af going concern hhv. før og i krisetider. Disse kendelser øger sandsynligheden for pålidelighed.

Når det omhandler reliabilitet, er tidsperioden en vigtig faktor, da verden konstant er i forandring(Harboe, 2013, s. 199). Dette betyder, at meninger og holdninger kan ændres gennem tiden, hvilket kan skabe udfordringer i forbindelse med reliabiliteten. Det har derfor en betydning, hvornår dataet er fra, hvorfor perioden 2020-2022 er valgt for at sikre aktualiteten. De anvendte statistikker, regnskaber samt den ene af kendelserne (015/2022) er fra tidsperioden 2020-2022, hvoraf det må anses at være forholdsvis aktuelt for afhandlingen. Den anden af kendelserne (083/2021) er uden for den nævnte periode, da den er fra 2017 dvs. før COVID-19 krisen. Denne kendelse vurderes at have relevans, for at afdække revisors arbejde og rolle før en krise sammenlignet med i en krisetid.

4.5 Kildekritik

Under indsamling af empiri, er der sørget for kildekritik af de valgte sekundære kilder, som kan have en tendens til at være subjektivt prægede. De sekundære kilder, indeholder nemlig information fra sekundære parter som ikke er indsamlet fra selve forfatteren, hvorfor disse kan bære præg af afsenderens egne meninger og holdninger.

Alt lovgivning i form af ÅRL, revisorloven, erklæringsbekendtgørelsen samt ISA standarderne anses for *ikke* at bære præg af subjektivitet, hvorfor disse anses som værende objektive og troværdige kilder. Lovgivningen er udarbejdet af Erhvervsstyrelsen, og det stiller nogle faste rammer for samfundet, hvorfor disse vurderes at være objektive og dermed pålidelige. ISA standarderne er fastsat af International Auditing and Assurance Standard Boards (IAASB), som består af praktiserende og godkendte revisorer. De fastsætter primært nogle objektive retningslinjer for revisor og revisorerne udførelse af deres arbejde, hvorfor disse vurderes objektive samt pålidelige. De nævnte kilder anses som værende troværdige og dermed anvendelige i forbindelse med at belyse afhandlingens problemformulering, da kilderne netop er udarbejdet samt udgivet af staten og organisationer, som antages at have høj grad af reliabilitet.

En del af de anvendte artikler i afhandlingen er udarbejdet af Jesper Seehausen, som er partner i faglig udviklingsafdeling hos Beierholm, ekstern lektor i revision og erklæringer på Institut for Økonomi og Ledelse ved Aalborg Universitet samt er medlem af FSR. Artiklerne, der er skrevet af Jesper Seehausen, anses for værende troværdige, da han har skrevet en Ph.D. afhandling vedrørende going concern, hvorfor han vurderes som en troværdig person, der har stor viden indenfor området.

3. Revisors rolle og ansvar i relation til offentligheden

Med henblik på at få fastlagt revisors rolle i forbindelse med revision, anses det for relevant at medtage et kort afsnit med en beskrivelse af revisors rolle og ansvar i forhold til offentligheden.

Revisorer er blandt andet forpligtet til at revidere op imod ÅRL og ISA standarderne samt forpligtet til at følge revisorloven og erklæringsbekendtgørelsen, for at sikre overholdelse af et af de grundlæggende forudsætninger som f.eks. going concern. Hvis revisor ikke er bekendt med gældende lov og ret, kan dette medføre at regnskabet bliver vurderet ud fra et forkert grundlag, hvilket kan medføre risiko for væsentlig fejlinformation. Hvis revisorer ikke følger gældende lov og ret, kan dette give en anden vurdering af regnskabet og dermed afgive en "forkert" påtegning, hvilket kan have en indflydelse på regnskabsbrugernes beslutningstagen.

Revisorer er offentlighedens tillidsrepræsentant jf. revisorlovens § 16, og derved bindeledet mellem ledelsen som aflægger regnskabet og offentligheden som har interesse for regnskabet. Revisorer er tredjemanden, som tilfører værdi, da der er asymmetrisk information fra regnskabsudarbejderens til regnskabsbrugeren. For at bevare tilliden til offentligheden, er det vigtigt, at revisor efterprøver regnskabet efter den praksis, der normalt bliver fulgt af dygtige og ansvarsbevidste revisorer. Ved blandt andet at følge god revisorskik reglerne, kan revisor efterprøve regnskabet i overensstemmelse med de normer samt krav, der er fastlagt til enhver revisor. Herefter kan revisor udtale sig om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede.

Det fremgår af revisorlovens § 16, at revisor skal udføre sine opgaver efter § 1 stk. 2, i overensstemmelse med god revisorskik reglerne. I diverse lovbemærkninger fremgår det, at "god revisorskik" begrebet, er et udtryk for den adfærd som omhyggelige og fagligt kompetente revisorer udviser. Derudover indebærer begrebet revisorer, der lever op til de faglige samt etiske krav, der opstilles på baggrund af lovgivningens regler omkring revisors funktioner. Der forventes kvalitet i udførelsen af revisorerne arbejde i givne situationer og tidspunkter. Hertil kan begrebet "god revisorskik" ikke fastlægges helt, men det afhænger af den til enhver tid rådende opfattelse, at kravene til revisors adfærd må tilpasses ændringer, der kan ske ude i samfundet. Selvom begrebet ikke kan fastlægges helt, rummer begrebet dog stadig en fast kerne af normer, som vil være gældende til enhver tid.

Efter god revisorskik reglerne, skal revisor udvise nøjagtighed og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader. Derudover skal revisor udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu ved udførelse af sine opgaver(Seehausen, 2011, s. 363).

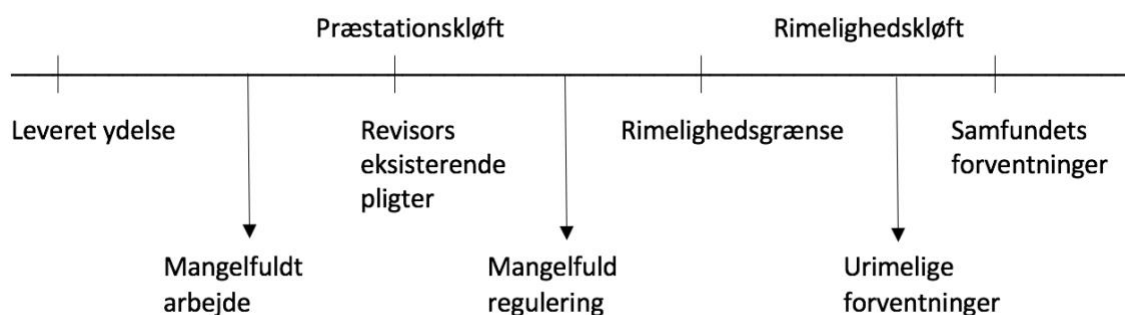
Når revisor skal udvise *integritet*, skal revisor sørge for at behandle opgaverne ordentligt, dvs. at revisor skal være redelig og ærlig i alle professionelle og forretningsmæssige forbindelser. Ved at udvise *objektivitet*, bevarer revisor uafhængigheden, dvs. at revisor ikke må have interessekonflikter eller være under utilbørlig påvirkning af andre, således den professionelle og forretningsmæssige dømmekraft undertrykkes. Når revisor udviser *fortrolighed*, bevarer revisor tavshedspligten, dvs. at revisor skal respektere og acceptere fortroligheden omkring informationer, der er modtaget som led i professionelle og forretningsmæssige forbindelser. Revisor må ikke videregive informationer til tredjemand uden særlig tilladelse, medmindre der er en juridisk ret eller pligt, der tillader at tavshedspligten må ophøre. Når revisor udviser *professionel adfærd*, betyder det, at revisor ikke skal gøre noget, som kan sætte branchen eller kunden i dårligt lys. Revisor skal bruge sine *professionelle kompetencer*, og hvis ikke revisor har færdigheder eller adgang til færdigheder i forhold til en given opgave, skal revisor frasige sig opgaven. Revisor er desuden løbende forpligtet til at vedligeholde sin faglige viden og sine færdigheder på det niveau, som er nødvendigt for at sikre, at både kunden eller arbejdsgiveren modtager en kvalificeret samt professionel ydelse. Ydelsen skal være baseret på en opdateret viden om den seneste udvikling inden for god revisorskik, lovgivning samt metoder. Ved *fornøden omhu*, skal revisor sørge for at udføre opgaven på en professionel måde og foretage de nødvendige handlinger i overensstemmelse med relevante faglige og professionelle standarder(Seehausen, 2011, s. 363).

3.1 Forventningskløften

Med henblik på at få fastlagt offentlighedens forventninger til revisor, anses det for relevant at præsentere forventningskløften. Teorien anvendes i forbindelse med analyserne af regnskaberne i afsnit 7.2, analysen af revisornævnskendelserne i afsnit 7.3 samt diskussionen i afsnit 8.

Revisor er som nævnt offentlighedens tillidsrepræsentant, og for at revisor kan opretholde denne tillid, er det vigtigt at offentligheden får en tilstrækkelig viden om revisors arbejde. Der opstår en forventningskløft, når der er uoverensstemmelse mellem det, offentligheden forventer og det arbejde som revisor udfører og skal udføre for at leve op til god revisorskik. Hvis de forventninger, der er til revisor, er urimelige eller uberettigede, mister offentligheden tillid til revisor. Det er derfor vigtigt at revisor har en dialog med regnskabsbrugerne, så de får en forståelse af revisors arbejdsopgaver (Chr. Bøg & Kiertzner, 2007, s. 14-15).

Figur 2 - Komponenter i forventningskløften

(Kilde: Med egen tilvirkning, Chr. Bøg & Kiertzner, 2007, s. 15)

Som det fremgår af ovenstående figur 2, kan forventningskløften bestå af flere komponenter. Men overordnet består kløften af to komponenter som er *rimelighedskløft* og *præstationskløft*.

Rimelighedskløften omfatter uoverensstemmelse mellem de forventninger regnskabsbruger har til revisors arbejde, og hvad der er rimeligt at forvente. Præstationskløften handler derimod om regnskabsbrugerens opfattelse af det arbejde, som revisor rent faktisk har udført og kan opdeles i yderligere to komponenter. Disse komponenter består af *utilstrækkelig regulering* og *utilstrækkelig præstation*. Utilstrækkelig regulering kommer til udtryk ved, at regnskabsbrugerne vurderer, at revisors arbejde er utilfredsstillende, selv om revisor har levet op til gældende lovgivning og standarder. Utilstrækkelig præstation omfatter derimod, at revisor ikke lever op til den kvalitet, som revisionsopgaven kræver, som forårsager at arbejdet er mangelfuldt (Chr. Bøg & Kiertzner, 2007, s. 15).

4. Definition af krisetider og going concern

4.1 Krisetider

Denne afhandling omhandler revisors vurdering af going concern i krisetider, hvorfor det er vigtigt at definere begrebet “krisetider”, som har indflydelse på markedsforholdene og dermed også kan påvirke virksomhederne.

I denne afhandling skal begrebet “krisetider” opfattes som situationerne med COVID-19 krisen samt energikrisen, der gennem de seneste par år har påvirket dansk økonomi.

I forbindelse med COVID-19, har mange virksomheder f.eks. oplevet en betydelig usikkerhed i forbindelse med nedgang i omsætningen samt rentabiliteten. Krisen har f.eks. også medført at leverandører kræver kontantbetaling og ikke længere yder kredit. Disse forhold har direkte effekt på likviditeten og den finansiering, som virksomhederne har til rådighed(PWC, 2020, Likviditetsstyring i en krisetid, s. 5). Usikkerheden vedrørende disse nøgletal samt forhold, leder til spørgsmålet om, hvorvidt virksomhederne kan bibeholde deres evne til at fortsætte driften samt hvorvidt regnskabet kan udarbejdes på et going concern-grundlag(IFRS, Going concern-a focus on disclosure, s. 1).

Derudover kan energikrisen mærkes i dansk erhvervsliv, hvor inflationen er på sit højeste niveau i knap 40 år, energipriserne lægger pres på virksomheder, og Ruslands invasion af Ukraine fortsætter med at skabe usikkerhed i Europa(Dansk Erhverv, 2022). Antallet af virksomheder, der gik konkurs i oktober 2022 er det højeste siden 2016. Den store usikkerhed som kriser medfører gør det blandt andet svært for revisorer at forudse begivenheder eller forhold i 2023(FSR, 2022, Tunge skyer over budgetterne for 2023).

Revisorer stod derfor overfor en væsentlig opgave ved revisionen af årsrapporterne i tidsperioden 2020-2022, da kriserne kan have haft en effekt, når usikkerhed om fortsat drift skulle drøftes med virksomhedernes ledelser.

4.2 Going concern

Da afhandlingen afgrænser sig til revisors vurdering af going concern i krisetider, anses det for relevant at medtage et afsnit hvor going concern defineres, for at få et indblik i hvad going concern er og hvilke parametre revisor konkret vurderer going concern ud fra.

Going concern er et af de grundlæggende forudsætninger, der skal anvendes af ledelsen når årsrapporten skal udarbejdes. Forudsætningerne defineres i ÅRL § 13, som alle oprindeligt blev udviklet til at opfylde kravet vedrørende *retvisende billede* jf. ÅRL § 11. De anses som en slags rettesnor til, hvordan et retvisende billede samt retvisende redegørelse af årsrapporten kan opnås.

Going concern-forudsætningen defineres i ÅRL § 13, stk. 1, nr. 4:

”Driften af en aktivitet formodes at fortsætte (going concern), medmindre den ikke skal eller ikke antages at kunne fortsætte. Afvikles en aktivitet, skal klassifikation og opstilling samt indregning og måling tilpasses med denne afvikling.”

Dette betyder, at ledelsen skal foretage en vurdering om, hvorvidt virksomhedens væsentligste aktiviteter formodes at fortsætte eller afvikles. Skal aktiviteterne afvikles, opfylder virksomheden ikke going concern-forudsætningen. Ledelsen skal ved udarbejdelse af regnskabet foretage en vurdering af, om virksomheden forventes at kunne fortsætte driften i minimum 12 måneder fra balancetidspunktet. Perioden er ikke begrænset til at omfatte de kommende 12 måneder, og vurderingen skal opdateres med alle tilgængelige informationer frem til godkendelsen af årsregnskabet, da going concern er gennemgribende (EY, 2022/23, s. 747-748). Har en virksomhed hidtil haft en lønsom drift og let adgang til likvide midler, kan det nemmere vurderes at going concern-forudsætningen er opfyldt. I andre tilfælde må ledelsen bedømme en lang række forhold vedrørende nuværende og forventet lønsomhed, evne til at opfylde forpligtelser og opnåelse af alternative finansieringskilder, før det kan afgøres, om going concern-forudsætningen er opfyldt (FRS, 2022, s. 14).

Det essentielle ved vurderingen af going concern er virksomhedens likviditetsberedskab. Grundlaget for denne vurdering består af om virksomheden har tilstrækkelig likviditet til at betale sine forpligtelser i takt med de forfalder i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet samt en vurdering af virksomhedens låneaftaler og finansiering hos pengeinstitut eller

bank(EY, 2022, Vurdering af going concern). Hvis virksomheden har tilstrækkeligt likviditetsberedskab til at betale sine gældsforpligtelser i takt med, at de forfalder de kommende 12 måneder, og er der tilstrækkelig finansiering, er going concern-forudsætningen opfyldt.

Til vurderingen af going concern skal der udarbejdes et likviditetsbudget for det kommende år. Dette likviditetsbudget består af forventede indtægter og udgifter(EY, 2022, Vurdering af going concern). I forhold til forventede indtægter kan der være indikationer på going concern problemer, hvis årets resultat giver et underskud, som kan indikere manglende indtjening fremadrettet også. Ved udgifter, kan der være nogle indikationer, hvis f.eks. omsætningsaktiverne er mindre end den kortfristede gæld. Dette er et udtryk for, at virksomheden har omsætningsaktiver, som de forventer at få, men som ikke kan dække den gæld, virksomheden skal betale i løbet af det kommende år. I disse tilfælde vil likviditetsgraden blive under 1, som kan være indikation på going concern problemer. En anden indikation i balancen er, hvis egenkapitalen er negativ. Dette betyder at virksomhedens forpligtelser totalt set er større end virksomhedens aktiver, jf. ISA 570 afsnit A3. Derudover kan der være nogle andre indikationer på going concern problemer som også nævnes i afsnit 6.3 Revisionsprocessen.

Vurderer ledelsen, at det ikke er realistisk, at virksomheden kan fortsætte driften efter balancetidspunktet, kan ledelsen ikke udarbejde årsregnskabet på grundlag af going concern-forudsætning. Forudsætningen vedrørende going concern skal altid betragtes som en regulerende begivenhed og skal derfor indregnes ved måling af aktiver og forpligtelser i årsregnskabet, uanset om forudsætningen vedrører en begivenhed eller forhold indtruffet efter balancetidspunktet.

Ved vurderingen af, om going concern-forudsætningen er opfyldt, skal ledelsen iagttage og indregne den forventede påvirkning fra de aktuelle begivenheder eller forhold på virksomhedens aktiviteter og den finansielle stilling. Vurderingen af going concern-forudsætningen skal baseres på al tilgængelig information om fremtiden på balancetidspunktet og frem til godkendelsen af årsregnskabet.

Er going concern-forudsætningen ikke opfyldt på tidspunktet for regnskabsaflæggelsen, vil denne manglende forudsætning altid betragtes som en regulerende begivenhed, da virkningen

af going concern er gennemgribende. I sådanne tilfælde, skal årsregnskabet udarbejdes efter realisationsprincippet, hvor aktiver og forpligtelser måles til de værdier, som de forventes at kunne realiseres til (EY, 2022/23, s. 748).

Hvis virksomheden ikke udarbejder årsregnskabet under going concern-forudsætningen, skal der gives oplysning om dette. Der skal også gives oplysninger om hvilket grundlag årsregnskabet så er udarbejdet efter og årsagen til, at virksomheden ikke anses for at kunne fortsætte driften jf. IAS 1 afsnit 25.

5. Ledelsens rolle og ansvar i relation til going concern

Det anses for relevant at medtage et afsnit vedrørende ledelsens rolle og ansvar i relation til going concern, da det er ledelsens ansvar at udarbejde samt aflægge årsrapporten ud fra en going concern-forudsætning jf. ÅRL § 8, og i forbindelse med dette er det ledelsen, der står i regnskabsretligt ansvar i forhold til opfyldelse af denne forudsætning.

Når ledelsen skal vurdere going concern, kan ledelsen foretage denne vurdering efter følgende væsentlige elementer;

- *Ledelsens pro - eller reaktive vurdering af going concern*
- *Niveauet for ledelsens vurdering af going concern*
- *Den tidsmæssige placering af og tidshorisonten for ledelsens vurdering af going concern*
- *Indholdet af ledelsens vurdering af going concern*
- *Overbevisningskriteriet for ledelsens vurdering af going concern*

5.1 Ledelsens pro- eller reaktive vurdering af going concern

Her skal ledelsen vurdere hvorvidt, der altid skal foretages en vurdering af going concern, eller om det er tilstrækkeligt, at ledelsen udelukkende foretager en going concern vurdering i tilfælde af, at der er indikationer på going concern-problemer. Dette element er væsentligt, da det har en stor betydning for årsrapporten, hvorvidt ledelsens vurdering af going concern er af pro- eller reaktiv karakter. Hvis ledelsen vurdering af going concern er af proaktiv karakter, skal ledelsen foretage en vurdering af going concern *uanset* om der er begivenheder eller forhold, der indikerer going concern-problemer. Hvis ledelsens vurdering er af proaktiv karakter, vil dette medføre, at ledelsen oftere opdager eventuelle problemer relateret til going concern, da ledelsen som nævnt *altid* vil foretage en vurdering af going concern. Hvis ledelsens vurdering af going concern er af reaktiv karakter, vil det i stedet være tilstrækkeligt, hvis ledelsen kun foretager en vurdering af going concern, såfremt der foreligger indikationer på problemer relateret til going concern. Hvis ledelsens vurdering er af reaktiv karakter, vil dette medføre, at ledelsen sjældnere opdager eventuelle problemer, der kan være i forbindelse med going concern(Seehausen, 2011, s. 102). Ledelsens vurdering af going concern bør derfor være af proaktiv karakter, så usikkerheden vedrørende going concern i højere grad kan opdages(Seehausen, 2009, s. 16).

5.2 Niveauet for ledelsens vurdering af going concern

Niveauet for ledelsens vurdering af going concern, er hvor ledelsen skal vurdere going concern-forudsætningens tilstedeværelse. Her er sondringen, hvorvidt dette niveau skal vurderes ud fra aktivitetsniveau eller virksomhedsniveau. Der er væsentlig forskel på, hvorvidt denne vurdering foretages ud fra virksomheds- eller aktivitetsniveau. Denne niveauvurdering, er især vigtig, hvis den pågældende virksomhed har flere aktiviteter. Hvis virksomheden udelukkende består af en enkelt aktivitet, vil denne sondring ikke have en betydning, da virksomheds- og aktivitetsniveauerne vil være sammenfaldende (Seehausen 2011, s. 102). Det fremgår af ÅRL, at ledelsen skal vurdere going concern-forudsætningens tilstedeværelse på aktivitetsniveauet.

5.3 Den tidsmæssige placering af og tidshorisonten for ledelsens vurdering af going concern

I forhold til den tidsmæssige placering for ledelsens vurdering af going concern er det væsentligt, hvorvidt ledelsens vurdering af going concern skal foretages på balancetidspunktet eller på tidspunktet for ledelsens godkendelse af årsrapporten. Hertil er det også vigtigt hvilken tidshorisont, der skal anvendes i forbindelse med vurderingen af going concern f.eks. kan der anvendes en tidshorisont på mindst 12 måneder fra enten balancetidspunktet eller tidspunktet for ledelsens godkendelse af årsrapporten. Dette er væsentligt i forbindelse med ledelsens vurdering af going concern, da der vil være stor forskel på om vurderingen bliver foretaget på balancetidspunktet eller tidspunktet for ledelsens godkendelse af årsrapporten. Denne forskel skyldes blandt andet, at der er en sammenhæng mellem graden af usikkerhed i ledelsens vurdering af going concern samt tidshorisonten der anvendes. Hvis tidshorisont f.eks. er længere end 12 måneder, vil der være en større usikkerhed forbundet med ledelsens vurdering af going concern (Seehausen, 2011, s. 102-103).

5.4 Indholdet af ledelsens vurdering af going concern

Ledelsens vurdering af going concern indeholder hvilke forhold ledelsen bør inddrage i sin vurdering af going concern. Dette er væsentligt i ledelsens vurdering af going concern, da det har betydning for hvilke forhold ledelsen vurderer going concern ud fra (Seehausen 2011, s. 103). Hertil er det vigtigt at have i mente, at hver virksomheds going concern vurdering afhænger af forskellige forhold jf. IAS 1 afsnit 24, da hver virksomhed har sin egen størrelse,

kompleksitet samt art. Hver virksomhed har også forskellige omstændigheder for drift samt forskellige "grad" af påvirkning af eksterne forhold. Disse faktorer vil alle påvirke skønnet i forhold til vurdering af going concern(Seehausen, 2011, s. 22).

5.5 Overbevisningskriteriet for ledelsens vurdering af going concern

Overbevisningskriteriet for ledelsen består i, hvilken grad af overbevisning, der er nødvendigt hos ledelsen for at årsrapporten skal udarbejdes efter going concern-forudsætningen. Dette er særligt vigtigt, idet der er forskel på, hvorvidt årsrapporten skal udarbejdes på going concern-forudsætningen eller ikke(Seehausen, 2011, s. 103).

Overbevisningskriteriet er baseret på et realismekriterium, hvor årsrapporten skal udarbejdes efter going concern-forudsætningen, hvis ledelsen vurderer, at det er realistisk, at virksomheden kan fortsætte inden for virksomhedens vurderingsperiode. Derimod udarbejdes årsrapporten efter realisationsprincippet, hvis ledelsen vurderer, at det ikke er realistisk, at virksomheden kan fortsætte inden for virksomhedens relevante tidshorisont jf. IAS 1.

6. Revisors rolle og ansvar i relation til going concern

For at besvare problemformuleringen, anses det for relevant at redegøre for revisors rolle og ansvar i henhold til going concern, eftersom revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant. Derudover er dette afsnit med til at fastlægge revisors konkrete arbejde i forhold til going concern, hvori revisionsprocessen samt revisors rapporteringsmuligheder i relation til going concern blandt andet indgår, samt andre relevante faktorer i form af efterfølgende begivenheder og going concern-barrieren. Afsnittet vil anvendes i forbindelse med analysen i afsnit 7 og diskussionen i afsnit 8.

I henhold til ÅRL § 135 skal en virksomhed, som har pligt til at udarbejde en årsrapport, lade årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab revideres af en eller flere revisorer. I denne forbindelse, er det jf. revisorloven kun revisorer der er godkendte statsautoriseret eller registreret, som kan revidere årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab, som er omfattet af revisionspligten i ÅRL § 135, stk. 1, 1. pkt. dvs. revisorerne har ansvaret for at revidere virksomhedernes årsrapporter.

I denne forbindelse, er det jf. ISA 570 afsnit 9 revisors mål:

- *At opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, samt konkludere om, hvorvidt den daglige ledelses anvendelse af regnskabsprincippet om going concern ved udarbejdelsen af regnskabet er passende*
- *På grundlag af det opnåede revisionsbevis at konkludere, om der eksisterer en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, som kan skabe betydelige tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften*
- *At rapportere i overensstemmelse med denne ISA.*

Revisor reviderer going concern-forudsætningen ud fra ISA 570. Revisor skal både ved planlægningsfasen, udførelse af revisionshandlinger og helt frem til generalforsamlingens endelige godkendelse af årsregnskabet have fokus på going concern og indsamle tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for begivenheder eller forhold, som kan skabe væsentlig usikkerhed vedrørende going concern jf. ISA 570 afsnit 11.

6.1 Revisors pro- eller reaktive vurdering af going concern

Revisor kan foretage både en proaktiv og reaktive vurdering af going concern. Vælger revisor at vurdere going concern ud fra reaktiv karakter, er det tilstrækkeligt at revisor kun vurderer going concern, hvis der er begivenheder eller forhold, som indikerer, at der er going concern-problemer. Vælger revisor derimod at vurdere going concern ude fra proaktiv karakter, så skal revisor *altid* foretage en vurdering af going concern, selvom der ikke er indikationer på begivenheder eller forhold, som indikerer, at der er usikkerhed vedrørende going concern-forudsætningen.

Det fremgår af ISA 570 (ajourført 2016), at revisors vurdering af going concern er af proaktiv karakter, da revisorer altid skal foretage en vurdering af going concern. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at revisor kun foretager en vurdering af going concern, hvis der er begivenheder eller forhold, som indikerer, at der er usikkerhed i forhold til virksomhedens fortsatte drift.

6.2 Niveauet for revisors vurdering af going concern

Niveauet som revisor har for vurdering af going concern kan sammenholdes med det niveau som ledelsen har for vurdering af going concern. Det niveau som ledelsen anvender til vurdering af going concern fremgår af den regnskabsmæssige regulering. Revisors niveau for vurdering af going concern fremgår derimod af den revisionsmæssige regulering. Der fremgår dog intet af den revisionsmæssige regulering, som indikerer revisors niveau for vurdering af going concern. Det niveau som revisor anvender til vurdering af going concern bør derfor følge niveauet for ledelsens vurdering af going concern. Ledelsen skal som nævnt tidligere vurdere going concern-forudsætningens tilstedeværelse på aktivitetsniveauet. Dette indebærer, at revisor også skal foretage en vurdering af going concern-forudsætningens tilstedeværelse på aktivitetsniveauet (Seehausen, 2009, s. 26-28).

6.3 Revisionsprocessen

Revisors øvrige ansvar og rolle i relation til going concern beskrives gennem revisionsprocessen hvori den tidsmæssige placering og tidshorisont for revisors vurdering af going concern, indholdet af revisors vurdering af going concern samt overbevisningskriteriet for revisors vurdering af going concern medtages.

Alle revisorer har til ansvar at udforme samt udføre revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne med det formål at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om, hvorvidt ledelsens anvendelse af going concern-forudsætningen ved udarbejdelse af regnskabet er passende. Når revisor udformer og udfører revisionshandlinger, skal revisor overveje relevansen og pålideligheden af de oplysninger, der anvendes som revisionsbevis, jf. ISA 500 afsnit 7. Revisor baserer sin konklusion ud fra de informationer revisor opnår fra revisionsbeviset jf. ISA 200 afsnit 13b. Her skal "tilstrækkeligt" opfattes som et mål for mængden af bevis, og "egnethed" som et mål for kvaliteten af beviset. Mængden af revisionsbevis, der skal indhentes, afhænger af revisors vurdering af risikoen for fejlinformation samt virksomhedens konkrete situation. Hvis der er stor risiko for fejlinformation, skal revisor indhente yderligere revisionsbevis for at afdække risikoen for fejl. Tilsvarende gælder kvaliteten. Hvis, der er en lav grad af kvalitet i revisionsbeviset, er der behov for mere revisionsbevis, hvilket betyder, jo bedre kvaliteten er, jo mindre revisionsbevis, vil der være behov for (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 45).

6.3.2 Planlægningsfasen

I planlægningsfasen foretager revisor en række risikovurderingshandlinger for at opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser både generelt og i krisetider, som er fundamentet for vurderingen jf. ISA 315. Virksomheden og dens omgivelser ændrer sig hele tiden. I denne forbindelse er kravene, at revisor skal overveje om der foreligger begivenheder eller forhold, der kan skabe væsentlig tvivl vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften. Dermed skal revisor både i planlægningsfasen, ved udførelse af sin revision, ved afslutningen af revisionen, herunder rapporteringen, vurdere going concern-forudsætningen jf. ISA 570 afsnit 11.

6.3.2.1 Revisionsrisikomodellen

Til at vurdere risiciene som er forbundet med COVID-19 og energikrisen samt vurdere hvilke risici disse kriser har medført i forbindelse med going concern, kan revisor tage udgangspunkt i revisionsrisikomodellen i planlægningsfasen. Igennem denne model fastsætter revisor, hvornår der er opnået en begrundet overbevisning om, at regnskabet er retvisende, dvs. at der ikke foretages nogen forkert vurdering af going concern. Dog kan revisor aldrig opnå fuld sikkerhed, men kun 95% sikkerhed. Dette betyder, at revisionsrisikoen udgør 5% og dermed er der stadig 5% sandsynlighed for, at der stadig er indikationer vedrørende going concern, som ikke bliver opdaget ved revideringen af

regnskabet, selvom revisor planlægger samt udfører revisionen omhyggeligt jf. ISA 200 afsnit A47.

Figur 3 - Revisionsrisikomodellen

(Kilde: Med egen tilvirkning, Eilifsen, 2014, s. 99).

Den iboende risiko skal vurderes ud fra virksomhedens interne og eksterne faktorer. Dette inkluderer blandt andet en vurdering af virksomhedens aktiviteter, kundetyper, størrelse og markeder. Denne iboende risiko er altså risikoen for, at der opstår fejl i regnskabet (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 189-190). Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at den iboende risiko varierer, alt efter den pågældende situation. En ekstern faktor, som kunne have en påvirkning på den iboende risiko, kunne f.eks. være en situation, der omhandler markedsforhold, der ændrer sig. Den opståede COVID-19 krise eller energikrisen, kunne være et eksempel hertil, hvor markedsforholdene blandt andet ændrer sig og dermed medfører en øget risiko for at fejl kan opstå i regnskabet. På baggrund af kriserne, vil der typisk være en større iboende risiko, og dermed skal revisor indhente yderligere revisionsbevis, for at afdække risikoen for fejl relateret til going concern jf. ISA 200 afsnit A40.

Revisor vurderer kontrolrisikoen på baggrund af ledelsens udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller til at behandle konstaterede risici i forbindelse med f.eks. kriserne, som kan opstå jf. ISA 200 afsnit A41. Dette betyder, at kontrolrisikoen er risikoen for, at en væsentlig fejl i regnskabet ikke bliver opdaget eller forebygget af virksomhedens interne kontroller. Så jo mere effektive virksomhedens interne kontroller er, jo lavere vil kontrolrisikoen være, og omvendt vil kontrolrisikoen være høj, hvis de interne kontroller i virksomheden ikke er særlig effektive. Har virksomheden f.eks. effektive interne kontroller, kan det medvirke til at ledelsen nemmere kan opdage samt forebygge indikationer på going concern. Vurderer revisor derimod, at virksomheden ikke har effektive interne kontroller, kan

revisor påvirke kontrolrisikoen indirekte ved at foretage en ISA 265 rapportering til øverste ledelse omkring svaghederne i de interne kontroller.

Opdagelsesrisikoen er risikoen for, at revisor ikke opdager væsentlig fejlinformation i regnskabet. Dette er den eneste af de tre nævnte risikoformer, som revisor reelt har indflydelse på og kan ændre. Dette betyder, at revisor kan nedbringe opdagelsesrisikoen til et acceptabelt lavt niveau, hvis revisor udfører de tilrettede risikovurderingshandlinger. Hvis både den iboende risiko og kontrolrisikoen er lav, kan revisor godt tilgodese en høj opdagelsesrisiko og dermed udføre færre risikovurderingshandlinger. Omvendt vil en høj iboende risiko samt kontrolrisiko medføre flere risikovurderingshandlinger for at revisor kan opnå høj grad af sikkerhed i relation til going concern jf. ISA 200 afsnit A44.

Revisionsrisikoen er en funktion bestående af den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen, jf. ISA 200 afsnit A32. Hertil har revisor til formål at opnå høj grad af sikkerhed ved at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, for at reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau, og derved drage rimelige konklusioner som kan udtrykkes i revisionspåtegningen jf. ISA 200 afsnit 17.

Revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om going concern, når revisionsrisikoen, dvs. risikoen for at revisor udtrykker en upassende revisionspåtegning om regnskabet, selvom det indeholder væsentlig fejlinformation om going concern jf. ISA 200 afsnit 13c, er reduceret til et acceptabelt lavt niveau jf. ISA 200 afsnit 5. Der findes ingen retningslinjer for, hvornår risikoen er reduceret til et acceptabelt lavt niveau og dermed hvornår det opnåede revisionsbevis har den nødvendige mængde (tilstrækkelighed) og kvalitet (egnethed). Derfor er dette en faglig vurdering som revisor skal foretage (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019 s. 45).

Det er vigtigt at nævne, at denne model ikke anses for velegnet i forbindelse med revisors vurdering af going concern, da going concern er gennemgribende. Årsagen til hvorfor denne model ikke anses for velegnet, er at selvom virksomheden har stærke interne kontroller, er det ikke sikkert, at virksomheden har likviditet nok til at fortsætte driften, og derfor kan revisor ikke anvende kontrolrisikoen til vurdering af going concern, da yderligere likviditet afhænger af eksterne og interne kilder. Dermed kan revisor heller ikke minimere sin opdagelsesrisiko, fordi likviditet afhænger af finansiering fra eksterne eller interne kilder, dette kan revisor ikke

ændre på. Dog er revisionsrisikomodellen alligevel medtaget, da den anses for relevant i forbindelse med den iboende risiko, da indikationer på going concern er med til at forhøje den iboende risiko.

6.3.2.2 Yderligere risikovurderingshandlinger i planlægningsfasen

Revisor skal som led i sit arbejde tage stilling til, om den daglige ledelse allerede i forvejen har sørget for at foretage en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Hvis ledelsen allerede har foretaget sådan en vurdering, skal revisor drøfte denne vurdering med den daglige ledelse. Her forespørger revisor, om ledelsen har identificeret begivenheder eller forhold, der hver for sig eller tilsammen kan skabe væsentlig tvivl vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften. Hvis sådanne forhold er identificeret, drøfter revisor med den daglige ledelse, om hvad de har af overvejelser for at håndtere disse forhold. Hvis den daglige ledelse derimod endnu ikke har foretaget sådan en vurdering, skal revisor drøfte, hvad grundlaget for dette er. Herefter skal revisor igen forespørge, om der foreligger begivenheder eller forhold, der hver for sig eller tilsammen rejser betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften jf. ISA 570 afsnit 10.

Risikovurderingshandlingerne i planlægningsfasen giver revisor muligheden for at foretage nogle rettidige drøftelser med den daglige ledelse vedrørende planer og løsninger af de eventuelle identificerede begivenheder eller forhold, der kan give problemer forbundet med fortsat drift jf. ISA 570 afsnit A4. Det skal dog nævnes, at revisor ikke altid kan afgøre virksomhedens konkrete situation på planlægningstidspunktet, derfor kan der ske en revurdering senere i revisionsprocessen, jf. ISA 570 afsnit 11.

Revisor fastlægger også den tidshorisont, som revisor anvender i forbindelse med vurdering af going concern i planlægningsfasen. Den fastlagte tidshorisont skal være den samme tidshorisont, som ledelsen anvender i forbindelse med vurdering af going concern. Har ledelsen dog valgt en tidshorisont, der er mindre end 12 måneder fra balancetidspunktet, skal revisor anmode ledelsen om at forlænge tidshorisonten jf. ISA 570 afsnit 13.

Yderligere skal revisor forespørge ledelsen om deres kendskab til begivenheder eller forhold og tilknyttede forretningsmæssige risici, der ligger *efter* vurderingsperioden, og som kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor skal også være

opmærksom på muligheden for, at der kan være kendte begivenheder eller forhold, som vil opstå efter vurderingsperioden, og som kan sætte spørgsmålstegn ved relevansen af ledelsens anvendelse af going concern-forudsætningen ved regnskabsudarbejdelsen jf. ISA 570 afsnit 15.

Revisor fastlægger også et væsentlighedsniveau i planlægningsfasen for regnskabet som helhed, når den overordnede revisionsstrategi er fastlagt. Væsentlighed defineres som fejlinformation i regnskabet, som kan påvirke regnskabsbrugernes beslutning. Det er derfor regnskabsbrugernes informationsbehov der er styrende for væsentlighedsniveauet. På planlægningstidspunktet finder revisor sit væsentlighedsniveau gennem beregninger og vurderinger, som anvendes gennem hele revisionsprocessen. Væsentlighedsniveauet der bliver fastlagt på planlægningstidspunktet, kan løbende ændre sig, hvis revisor under revisionen bliver opmærksom på information, der ville få revisor til at fastsætte et andet beløb på planlægningstidspunktet. I sådanne tilfælde skal der foretages en revurdering af væsentlighedsniveauet jf. ISA 320 afsnit 10-13.

Identificerer revisor indikationer på going concern-problemer, så skal disse være væsentlige før revisor overvejer at foretage sig yderligere. Graden af usikkerhed stiger forbundet med udfaldet af en begivenhed eller et forhold, jo længere ude i fremtiden begivenheden eller forholdet ligger. I sådanne situationer kan revisor være nødsaget til at anmode ledelsen om at fastlægge den potentielle væsentlighed af begivenheden eller forholdet, som ligger til grund for going concern vurderingen. Det er dog ikke revisors ansvar at planlægge andre revisionshandlinger for at identificere begivenheder eller forhold, som kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften efter vurderingsperioden. Revisor skal dog anmode ledelsen om at undersøge indikationer på begivenheder eller forhold, som rejser væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften foruden den periode, ledelsens vurderingsperiode dækker jf. ISA 570 afsnit A14-A15.

I sine risikovurderingshandlinger, skal revisor være opmærksom på, at der både kan være begivenheder forbundet til økonomi, drift og andre forhold, som tilsammen eller hver for sig, kan skabe væsentlig tvivl vedrørende virksomhedens fortsatte drift.

Nedenstående bliver enkelte forhold oplistet jf. ISA 570 afsnit A3;

- Økonomiske forhold;

- Negativ egenkapital eller negativ arbejdskapital
- Lån med faste vilkår, der nærmer sig forfald, uden realistisk udsigt til fornyelse eller indfrielse eller usædvanligt stor afhængighed af kortfristede lån til finansiering af anlægsaktiver
- Ugunstige økonomiske nøgletal
- Væsentlige driftstab eller betydelig forringelse af værdien af aktiver, der genererer pengestrømme
- Manglende evne til at betale kreditorer ved forfald
- Manglende evne til at overholde betingelserne i låneaftaler
- Manglende evne til at opnå finansiering af afgørende ny produktudvikling eller andre afgørende investeringer
- Driftsforhold;
 - Den daglige ledelse påtænker at likvidere virksomheden eller at indstille driften
 - Tab af et større marked, nøglekunde(r), franchise, licens eller hovedleverandør(er)
 - Mangler på vigtige leverancer
- Andre forhold;
 - Manglende overholdelse af kapitalkrav eller andre lovpligtige eller regulatoriske krav såsom solvens- eller likviditetskrav i finansielle institutioner
 - Ændringer i lov, øvrig regulering eller regerings politik, der forventes at påvirke virksomheden negativt

Ovenstående eksempler er ikke udtømmende. Det er her vigtigt at nævne, at tilstedeværelsen af et eller flere af de ovenfor nævnte forhold ikke altid betyder, at der er en væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift.

6.3.3 Udførelsesfasen

Hvis revisor allerede i planlægningsfasen konstaterer begivenheder eller forhold, som kan skabe betydelig tvivl vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor under udførelsesfasen udføre yderligere revisionshandlinger for at indsamle og efterprøve revisionsbevis. Revisor skal opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis gennem revisionshandlinger for at konkludere, hvorvidt der er væsentlig usikkerhed vedrørende going

concern jf. ISA 570 afsnit 16. Herefter er revisor på baggrund af det indhentede bevis, i stand til at udarbejde en påtegning om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede samt hvorvidt virksomheden kan fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet.

For at opnå revisionsbeviset, udfører revisor en række revisionshandlinger som f.eks. forespørgsel, inspektion, observation samt ekstern bekræftelse, efterregning, genudførelse samt analytiske handlinger, ofte i kombination.

I forbindelse med going concern, anvender revisor typisk handlingerne, forespørgsel, bekræftelse, inspektion samt analytiske handlinger. Her er det vigtigt at påpege, at forespørgsler ikke alene kan give tilstrækkelig og egnet revisionsbevis om at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation, jf. ISA 500 afsnit A2. Derfor betragtes forespørgsel som en svag bevisstyrke, og anvendes som supplement til de øvrige revisionshandlinger som f.eks. til inspektion, hvor revisor får en overbevisning om, at de informationer, der er modtaget i forbindelse med forespørgslerne, er retvisende jf. ISA 500 afsnit A22.

Revisionshandlinger som ekstern bekræftelse og inspektion er stærkere bevisstyrker, hvorfor disse ikke behøver supplement, for at være tilstrækkelig til at revisor kan udtale sig om regnskabet.

I forhold til at revisor under udførelsesfasen skal indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, anvender revisor som nævnt forespørgsel i kombination med de øvrige revisionshandlinger. Hertil skal revisor blandt andet tage stilling til om den daglige ledelses planer for fremtidige handlinger i forhold til vurdering af going concern, og om resultatet af disse handlinger muligvis vil kunne forbedre virksomhedens økonomiske situation samt tage stilling til om den daglige ledelses planer er realistiske under de givne omstændigheder. I denne forbindelse, skal revisor også sørge for at tage stilling samt forespørge ledelsen om der er yderligere informationer tilgængeligt siden tidspunktet for den daglige ledelses vurdering af going concern. Her foretager revisor handlingen forespørgsel og inspektion til opnåelse af revisionsbevis. Derudover kan revisor f.eks. forespørge ledelsen om deres planer vedrørende realisering af virksomhedens aktiver, optagelse af lån eller omlæggelse af gæld samt forespørge om nedbringelse eller udskydelse af udgifter eller tilføre kapital jf. ISA 570 afsnit A17. I denne forbindelse foretager revisor inspektioner af den underliggende dokumentation jf. ISA 570 afsnit A12.

Yderligere skal revisor tage stilling og forespørge til virksomhedens budgetter i forhold til pengestrømme og analyserne af disse budgetter samt tage stilling til hvorvidt de underliggende data forbundet til budgettet er pålidelige samt fastlægge, om forudsætningerne der ligger til grund for budgettet er tilstrækkeligt underbyggede jf. ISA 570 afsnit 16c. Her foretager revisor analytiske handlinger til opnåelse af revisionsbevis. Revisorer kan blandt andet vælge at sammenligne virksomhedens fremadrettede finansielle oplysninger for de seneste år med realiserede resultater eller også sammenligne virksomhedens fremadrettede finansielle oplysninger for den aktuelle periode med de til dato opnåede resultater jf. ISA 570 afsnit A18. Desuden skal revisor anmode om skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse vedrørende deres planer for fremtidige handlinger, om going concern og om disse planers gennemførlighed, jf. ISA 570 afsnit 16. Dette kan blandt andet gøres ved at revisor forespørger ledelsen om budgetter for det kommende år eller eventuelt flere år. I denne forbindelse foretager revisor blandt andet analytiske handlinger, for at vurdere, om virksomhedens budgetter kan realiseres.

I situationer hvor virksomheden er afhængig af finansiering ved lån fra ejerlederen, skal revisor opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis ved at indsamle dokumentation fra ledelsen i form af en skriftlig bekræftelse omkring hvorvidt ejerlederen har evnen til at opfylde sin forpligtelse i henhold til lån og garanti, jf. ISA 570 afsnit A13.

Revisor anvender eksterne bekræftelser i situationer, hvor den daglige ledelse udtaler, at virksomhedens forudsætninger vedrørende fortsat drift omfatter støtte fra tredjeparter. Hertil skal revisor anmode om skriftlig ekstern bekræftelse fra disse tredjeparter, for at få et direkte skriftligt svar, som dokumentation. Denne revisionshandling er nødvendig for at revisor kan indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for at disse tredjeparter har evnen til at yde en sådan støtte i form af efterstillelse af lån, yderligere finansiering eller garantier jf. ISA 570 afsnit A19.

6.3.4 Afsluttende revision

Efter udførelsesfasen afslutter revisor sit arbejde ved at vurdere, om der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i forhold til at konkludere omkring den daglige ledelses anvendelse af regnskabsprincippet going concern jf. ISA 570 afsnit 17.

Revisor skal på baggrund af det opnåede revisionsbevis, vurdere, om der stadig foreligger *væsentlig usikkerhed* vedrørende begivenheder eller forhold, der hver for sig eller tilsammen skaber en betydelig usikkerhed omkring virksomhedens evne til at fortsætte driften. Der foreligger en betydelig usikkerhed i de tilfælde, hvor revisor vurderer, at risikoen for, at en usikker begivenhed eller forhold opstår, er væsentlig, samt at denne vil få en stor påvirkning på regnskabet. Her skal revisor sørge for at afgive passende information om både arten og indvirkningerne, som denne usikkerhed kan medføre, for at regnskabet kan give et retvisende billede jf. ISA 570 afsnit 18.

Til sidst afgiver revisor sin konklusion i revisionspåtegningen i forhold til om going concern-forudsætningen er passende eller ej for virksomheden jf. ISA 570 afsnit 17. En korrekt anvendelse af going concern-forudsætningen er afgørende for regnskabsbrugernes mulighed for at forstå regnskabet, hvorfor forudsætningen omtales særskilt i regnskabsreguleringen. Der kan i denne forbindelse afgives flere forskellige typer af konklusioner, som vil blive beskrevet i nedenstående afsnit 6.4 om revisionspåtegninger i relation til going concern.

6.4 Revisionspåtegninger i relation til going concern

Da afhandlingen har til formål at belyse revisors vurdering af going concern i krisetider og hvordan dette kommer til udtryk i revisionspåtegningen, anses det for relevant at medtage et afsnit, hvor der redegøres for revisors rapporteringsmuligheder i relation til going concern, for at besvare problemformulering.

Når revisor har revideret et regnskab, afslutter revisor sit arbejde med en revisionspåtegning. Revisionspåtegningen indeholder revisors rapportering og konklusion på den udførte revision, og er et vigtigt element i forhold til kommunikationen ud til regnskabsbrugerne, da revisor som nævnt i afsnit 3 er offentlighedens tillidsrepræsentant. Igennem revisionspåtegningen kommunikerer revisor kort og præcist om arbejdet der er udført i forbindelse med vurderingen af going concern i den konkrete virksomhed. På denne måde får offentligheden og dermed regnskabsbrugerne et indblik i revisors arbejde i forhold til, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede samt hvorvidt going concern-forudsætningen er opfyldt.

Det er vigtigt at revisionspåtegningen bliver formuleret entydigt og let forståeligt jf. erklæringsbekendtgørelsens § 1 stk. 3, således regnskabsbrugerne også kan få en forståelse for virksomhedens økonomiske situation.

For at revisor kan nå til en konklusion i sin revisionspåtegning, skal revisor indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, for at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, og det giver et retvisende billede i overensstemmelse med den aktuelle begrebsramme jf. ISA 700 afsnit 11. Er dette ikke tilfældet, eller kan revisor ikke nå til denne konklusion, skal revisor foretage en modifikation af sin konklusion (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 405). Uanset hvilken konklusion revisor afgiver, er det vigtigt at revisor udarbejder arbejdsrapport, der dokumenterer grundlaget for den afgivende konklusion jf. revisorloven § 23.

Nedenstående tabel, giver et overblik over hvilke overvejelser og muligheder revisor har i forbindelse med at afgive en konklusion vedrørende going concern i sin påtegning;

Tabel 1 - Revisors rapporteringsmuligheder i relation til going concern

Væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift		Omtale af væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift i årsregnskabet	
		Fyldestgørende (revisor enig med ledelsen)	Ikke fyldestgørende (revisor uenig med ledelsen)
Going concern valgt som regnskabsprincip	Relevant valg (revisor enig med ledelsen)	Omtale af væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift i særskilt afsnit Konklusion uden forbehold	Modifikation af konklusionen som følge af mangelfulde eller manglende oplysninger Konklusion med forbehold eller afkræftende konklusion
	Ikke relevant valg (revisor uenig med ledelsen)	Modifikation af konklusionen som følge af uenighed med ledelsen om valget af regnskabsprincip Afkæftende konklusion	Modifikation af konklusionen som følge af dels mangelfulde eller manglende oplysninger, dels uenighed med ledelsen om valget af regnskabsprincip Afkæftende konklusion
Going concern ikke valgt som regnskabsprincip	Relevant valg (revisor enig med ledelsen)	Fremhævelse af forhold i regnskabet Konklusion uden forbehold	

(Kilde: Med egen tilvirkning, Seehausen, 2017, s. 38)

6.4.1 Konklusion uden forbehold

6.4.1.1 Omtale af væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift (fyldestgørende)

Når revisor afgiver en konklusion uden forbehold vedrørende going concern, skal revisor gøre dette i et særskilt afsnit med overskriften “væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift”, for at henlede opmærksomheden på den specifikke note i regnskabet, jf.

erklæringsbekendtgørelse § 5, stk. 1, nr. 3. I denne note anfører revisor, at der er begivenheder eller forhold, som kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, men at påtegningen ikke er modificeret angående forholdet som bliver omtalt.

Revisor skal i sin revisionspåtegning oplyse, når der er indikationer på begivenheder eller forhold, som kan rejse tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften jf.

erklæringsbekendtgørelsens § 5, stk. 5. Hvis revisor konkluderer, at ledelsens anvendelse af regnskabsprincippet omkring going concern er tilstrækkelig, men at der stadig foreligger væsentlig usikkerhed, skal revisor i sin påtegning sørge for at understrege dette. Revisor skal i sin påtegning udtale sig om regnskabet samt give tilstrækkelige oplysninger omkring de vigtigste begivenheder eller forhold, som kan være med til at skabe betydelig tvivl vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften. Hertil skal revisor også medtage den daglige ledelses planer for håndtering af disse begivenheder og forhold. Revisor er også forpligtet til klart at oplyse, hvis revisor vurderer, at virksomheden muligvis ikke er i stand til at realisere sine aktiver samt indfri sine forpligtelser som led i den normale drift(Seehausen, 2017, s. 40).

6.4.2 Konklusion med forbehold eller afkræftende konklusion

6.4.2.1 Gennemgribende forhold

Når revisor skal vurdere, om uenighed med ledelsens skal medføre en konklusion med forbehold eller en afkræftende konklusion, skal revisor vurdere, om det omfatter et gennemgribende forhold. Hvis forholdet ikke er gennemgribende, afgiver revisor en konklusion med forbehold, og hvis forholdet vurderes til at være gennemgribende, afgiver revisor en afkræftende konklusion(Seehausen, 2017, s. 43).

Begrebet “gennemgribende” defineres i ISA 705. Her bliver begrebet defineret som et begreb, der beskriver indvirkningen som eventuelle fejlinformationer kan have på regnskabet som helhed. Begrebet beskriver også, de mulige udfordringer som eventuelle uopdagede fejlinformationer kan skabe for regnskabet, grundet manglende mulighed for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis.

Efter revisors vurdering kan gennemgribende forhold være følgende:

- forhold, der ikke begrænser sig til specifikke elementer eller poster i regnskabet
- forhold, der er begrænset til specifikke elementer, konti eller poster i regnskabet, og som enten repræsenterer eller kan repræsentere en substantiel del af regnskabet
- forhold, der er grundlæggende at få oplyst, for at regnskabsbrugerne kan forstå regnskabet(Seehausen, 2017, s. 43).

6.4.2.2 Omtale af væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift (ikke fyldestgørende)

Hvis der opstår situationer, hvor ledelsens omtale af væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift ikke er fyldestgørende, skal revisor enten afgive en konklusion med forbehold eller en afkræftende konklusion, alt efter hvad der er nødvendigt for den pågældende situation. En konklusion med forbehold, kan f.eks. være nødvendigt i de situationer hvor usikkerheden omkring going concern er omtalt i årsregnskabet, men hvor denne omtale ikke er tilstrækkelig, jf erklæringsbekendtgørelse § 6, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 1, nr. 1, litra d. En afkræftende konklusion, derimod, kan f.eks. være nødvendigt i de situationer, hvor den væsentlige usikkerhed omkring going concern slet ikke er omtalt i regnskabet. I begge situationer skal revisor sørge for at påpege årsagen til konklusionen med forbehold eller den afkræftende konklusion. Dette gør revisor i afsnittet “Grundlag for konklusion med forbehold” eller “Grundlag for afkræftende konklusion”. Her skal revisor påpege, hvis der er indikationer på forhold, som kan skabe væsentlig usikkerhed vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften, og at regnskabet ikke giver et fuldstændigt billede af forholdet, som skaber usikkerheden(Seehausen, 2017, s. 42).

Ved vurdering af hvorvidt omtalen af væsentlig usikkerhed omkring going concern er fyldestgørende, skal revisor lægge vægt på følgende;

- Om regnskabet giver fyldestgørende oplysninger vedrørende de vigtigste begivenheder og forhold, som kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at

fortsætte driften, samt om regnskabet giver tilstrækkelige oplysninger om hvad den daglige ledelses planer for håndtering af disse begivenheder og forhold er

- Om det tydeligt fremgår af regnskabet, at der foreligger indikationer på væsentlig usikkerhed relateret til begivenheder eller forhold, som kan medføre til at virksomheden vil være ude af stand til at realisere sine aktiver samt indfri sine forpligtelser som led i den normale drift(Seehausen, 2017, s. 43).

6.4.2.3 Manglende oplysninger

Revisor skal modificere sin konklusion, hvis revisor på baggrund af det opnåede revisionsbevis, konkluderer, at årsregnskabet indeholder væsentlige fejl eller mangler jf. erklæringsbekendtgørelsens § 6, stk. 1, nr. 1.

Derudover fremgår det af erklæringsbekendtgørelsen, at revisors konklusion altid skal modificeres, hvis revisor vurderer, at årsregnskabet ikke indeholder de nødvendige oplysninger eller ikke opfylder betingelserne for at udelade nødvendige oplysninger. Hvis ledelsen udelader oplysninger vedrørende going concern, som de finder uvæsentlige, kan revisor undlade at afgive en modificeret konklusion. Det ses dog sjældent, at de udeladte oplysninger vedrørende going concern, er af uvæsentlig karakter, derfor kan de ikke udelades.

Hvis regnskabet er aflagt under forudsætning af fortsat drift, og revisor ikke mener, at denne forudsætning er opfyldt, skal revisors konklusion også modificeres jf. erklæringsbekendtgørelsens § 6, stk. 2, litra b og c.

6.4.3 Uenighed med ledelsen om valget af regnskabsprincip

6.4.3.1 Afkræftende konklusion på baggrund af uenighed i valg af regnskabsprincip

Hvis ledelsen har udarbejdet regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, men revisor alligevel vurderer, at den daglige ledelses anvendelse af dette regnskabsprincip ikke er tilstrækkeligt eller passende, skal revisor udtrykke dette. Dette skal revisor udtrykke i sin påtegning ved at afgive en afkræftende konklusion jf. ISA 570 afsnit 21. Et eksempel på sådan en situation, kunne være hvis ledelsen f.eks. har valgt at aflægge årsregnskabet med going concern som regnskabsprincip. Hvis revisor i denne situation, i stedet vurderer, at

regnskabet ikke skulle have været aflagt med fortsat drift for øje, men efter realisationsprincippet, skal revisor afgive en afkræftende konklusion(Seehausen, 2017, s. 42).

6.4.3.2 Afkræftende konklusion på baggrund af mangelfuld eller manglende oplysninger og uenighed i valg af regnskabsprincip

Konkluder revisor ud fra revisionsbeviset, at der er mangelfulde eller manglende oplysninger om betydelig usikkerhed vedrørende fortsat drift samt uenighed med ledelsen om valget af regnskabsprincip, foretager revisor en afkræftende konklusion i revisionspåtegningen.

Hvis der er mangelfulde oplysninger i regnskabet omkring going concern, og disse oplysninger er essentielle for regnskabsbrugernes forståelse af regnskabet, vælger revisor at afgive en afkræftende konklusion. Hvis de manglende oplysninger derimod ikke er grundlæggende for regnskabsbrugernes forståelse af regnskabet, vælger revisor i stedet at afgive en konklusion med forbehold(Seehausen, 2017, s. 43).

6.4.4 Anbefaling til generalforsamling

I de tilfælde, hvor revisor afgiver en afkræftende konklusion, skal revisor overveje, om revisor skal anbefale generalforsamlingen, at de ikke skal godkende årsrapporten jf. erklæringsbekendtgørelsens § 6, stk. 9. Anbefalingen til generalforsamlingen gælder, hvis revisor er enig med ledelsen vedrørende situationen omkring den fortsatte drift, men stadig vurderer at dette forhold ikke er fyldestgørende omtalt i regnskabet, og dermed afgiver en konklusion med forbehold eller afkræftende konklusion. Det gælder også hvis revisor er uenig med ledelsen omkring valg af regnskabsprincip, og som følge heraf afgiver en afkræftende konklusion(Seehausen, 2017, s. 45).

6.4.5 Manglende konklusion

Revisor vil i tilfælde af uenighed med ledelsen anmode ledelsen om at rette regnskabet til. Hvis den daglige ledelse, på trods af revisors anmodning, ikke er villig til at udføre eller udvide sin vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor vurdere, hvorvidt konsekvenserne i forbindelse med dette skal udtrykkes i revisors erklæring jf. ISA 570 afsnit 24. Her kan revisor vælge at afgive en manglende konklusion, hvis det ikke er muligt for revisor at opnå tilstrækkelig egnet revisionsbevis at basere sin konklusion på samt hvis revisor vurderer at eventuelle uopdagede fejlinformationer kan have indvirkninger der er væsentlige samt gennemgribende for regnskabet jf. ISA 705 afsnit 9.

Revisor skal også udtrykke en manglende konklusion, hvis der foreligger adskillige usikkerheder på trods af at revisor har opnået tilstrækkeligt egnet revisionsbevis, for hvert enkelt af de individuelle usikkerheder, og det heraf ikke er muligt at udforme en konklusion om regnskabet grundet den mulige interaktion mellem usikkerhederne, og disse interaktionernes mulige samlede indvirkning på regnskabet jf. ISA 705 afsnit 10.

Det skal dog nævnes, at FSR i november 2013, har udsendt en faglig nyhed vedrørende going concern i revisionspåtegningen. Selvom denne nyhed er baseret på den “gamle” revisionspåtegning, er denne stadig relevant i dag. Det fremgår af den faglige nyhed, at revisor som hovedregel ikke må udtrykke en manglende konklusion omkring going concern. Revisor må kun afgive en manglende konklusion i særlige tilfælde, hvor ledelsen f.eks. enten tilbageholder relevant information eller afviser revisors anmodning om at fremskaffe et bedre grundlag for vurdering af going concern. Hvis revisor på baggrund af sådanne helt særlige tilfælde, afgiver en manglende konklusion, skal revisor tydeligt dokumentere, hvorfor det ikke har været muligt at nå til en konklusion om going concern(Seehausen, 2017, s. 50).

6.4.6 Fremhævelse af forhold i regnskabet

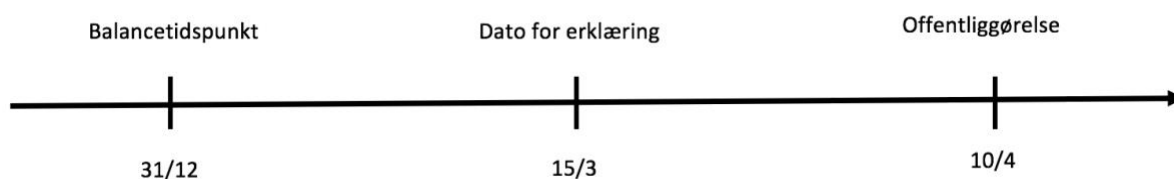
Den sidste rapporteringsmulighed i relation til going concern, som vist i tabel 1, er relevant i situationer, hvor årsrapporten ikke aflægges under going concern-forudsætningen, men efter realisationsprincippet. Hvis årsrapporten bliver aflagt efter realisationsprincippet, er revisor forudsætningsvis enig med ledelsen i valget af dette regnskabsprincip. I denne situation bør revisor omtale valget af regnskabsprincip under fremhævelse af forhold i regnskabet. Revisor kan revidere dette regnskab, forudsat at revisor fastslår, at det alternative regnskabsprincip er acceptabelt efter omstændighederne. Revisor kan afgive en konklusion uden modifikationer om dette regnskab, forudsat at regnskabet indeholder fyldestgørende oplysninger om det regnskabsprincip, der er valgt. Det skal dog anses for passende eller nødvendigt at medtage supplerende oplysninger for forståelse af regnskabet i erklæringen, for at gøre regnskabsbrugerne opmærksomme på det alternative regnskabsprincip og begrundelsen for at anvende det(Seehausen, 2017, s. 51-53).

6.5 Begivenheder efter balancetidspunktet

Det anses for relevant at medtage et afsnit om efterfølgende begivenheder efter balancetidspunktet, da revisor skal overveje indvirkningen af begivenheder og forhold, som revisor er blevet bekendt med, og fandt sted frem til datoen for offentliggørelse af revisionspåtegningen, da going concern er gennemgribende og dermed altid er en regulerende begivenhed. Revisors kan ikke afslutte revisionen, før ledelsen har taget stilling til regnskabet. Revisor kan derfor ikke konkludere endeligt på regnskabet før ledelsens endelige godkendelse af regnskabet. Datoen for revisors påtegning afhænger således af den øverste ledelsens godkendelse af regnskabet, men ikke generalforsamlingens godkendelse.

I forbindelse med revisionspåtegningen skal revisor være opmærksom på efterfølgende begivenheder, som indtræffer mellem balancetidspunktet og datoen for revisors påtegning samt begivenheder, som revisor får kendskab til efter datoen på revisionspåtegningen, som kan rejse betydelig tvivl om going concern.

Tidshorizonten og faserne i forbindelse med begivenheder efter balancetidspunktet kan illustreres på nedenstående tidslinje (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 318):

(Kilde: Med egen tilvirkning, Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 318)

Der findes to typer af efterfølgende begivenheder jf. ISA 560 afsnit 2;

- Begivenheder, der giver bevis vedrørende forhold, der eksisterede på balancetidspunktet, og
- Begivenheder, der giver bevis vedrørende forhold, der er opstået efter balancetidspunktet.

Ved revision af efterfølgende begivenheder, er det revisors mål at;

- *“opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, hvorvidt begivenheder, der indtræffer mellem balancedatoen og datoen på revisors erklæring, og som kræver regulering af*

eller oplysning i regnskabet, er passende afspejlet i regnskabet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme”, og

- *“reagere passende på forhold, som revisor bliver opmærksom på efter datoen på revisors erklæring, som, hvis revisor havde kendt til dem på denne dato, kunne have foranlediget revisor til at ændre sin erklæring”, jf. ISA 560 afsnit 4.*

6.5.1 Begivenheder mellem balancetidspunktet og datoen på revisionspåtegning

Har revisor identificeret nogle begivenheder som er indtruffet mellem balancetidspunktet og datoen for revisors påtegning, der rejser betydelig tvivl om going concern, har revisor pligt til at udføre revisionshandlinger for at opnå tilstrækkeligt egnet revisionsbevis. Vurderer revisor på baggrund af revisionsbeviset, at der foreligger væsentlig usikkerhed vedrørende going, skal dette reguleres i årsregnskabet, da going concern er gennemgribende.

Revisionshandlingerne skal udføres således, at de dækker perioden indtil datoen for revisors påtegning. Arten og omfanget af revisionshandlingerne skal tilpasses revisors konkrete risikovurdering. Bliver revisor som følge af revisionshandlingerne opmærksom på betydelige begivenheder eller forhold om going concern, der kræver regulering af eller oplysning i regnskabet, skal revisor vurdere dette, og om begivenheden eller forholdet er afspejlet passende i regnskabet (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 319-320).

Revisor skal udføre følgende revisionshandlinger, jf. ISA 560 afsnit 7:

- Opnå en forståelse af de forretningsgange, ledelsen har tilrettelagt for at sikre, at efterfølgende begivenheder bliver identificeret.
- Forespørge ledelsen om, hvorvidt der er indtruffet efterfølgende begivenheder, som kunne påvirke regnskabet.
- Læs eventuelle referater fra møder afholdt efter balancetidspunktet af virksomhedens ejere, den daglige ledelse og den øverste ledelse samt forespørge om forhold, der kunne være behandlet på disse møder, hvorfra der endnu ikke foreligger referat.
- Gennemlæs virksomhedens eventuelle seneste perioderegnskab efter regnskabsdatoen.

6.5.2 Begivenheder mellem datoen på revisors påtegning og datoen for regnskabets offentliggørelse

Det er ikke revisors ansvar at udføre revisionshandlinger vedrørende regnskabet efter datoen på revisors påtegning. Hvis revisor efter datoen på revisionspåtegningen, men før datoen for

regnskabet offentliggørelse, får kendskab til begivenheder eller forhold, der kan skabe tvivl om going concern, som, hvis revisor havde haft kendskab til, kunne have foranlediget revisor til at ændre revisionspåtegningen, skal revisor, jf. ISA 560 afsnit 10:

- Drøfte forholdet med ledelsen, både den daglige og øverste
- Fastslå, om regnskabet bør ændres, og, i givet fald
- Forespørge den daglige ledelse om, hvordan den har til hensigt at behandle forholdet i regnskabet.

Hvis ledelsen herefter vælger at ændre regnskabet, skal revisor udføre yderligere revisionshandlinger, for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for ændringens påvirkning i regnskabet og forsyne det ændrede regnskab med en ny revisionspåtegning. Dette medfører at datoen for revisors påtegning ændres og revisionshandlingerne udført i relation til begivenheder eller forhold mellem balancedatoen og datoen på revisors oprindelige påtegning, skal udvides til at dække perioden frem til datoen for den nye revisionspåtegning.

Vælger ledelsen ikke at ændre regnskabet i situationer, hvor revisor mener, at det skal ændres, skal revisor informere både ledelsen og bestyrelsen om ikke at offentliggøre regnskabet, før de nødvendige ændringer er foretaget. Alternativt, hvis revisors påtegning endnu ikke er blevet afgivet til virksomheden, skal revisor modificere sin konklusion i revisionspåtegningen i overensstemmelse med ISA 705, jf. ISA 560 afsnit 13.

6.5.3 Begivenheder efter datoen for regnskabet offentliggørelse

Revisor har ikke pligt til at udføre revisionshandlinger vedrørende regnskabet efter regnskabet offentliggørelse. Hvis revisor, efter regnskabet offentliggørelse, får kendskab til begivenheder eller forhold som kan skabe tvivl om going concern-forudsætningen, som hvis de havde været kendt af revisor, kunne have foranlediget revisor til at ændre revisionspåtegningen, skal revisor, jf. ISA 560 afsnit 14:

- Drøfte forholdet både med den daglige og øverste ledelse.
- Fastslå, om regnskabet bør ændres, og i givet fald.
- Forespørge den daglige, hvorledes denne har til hensigt at behandle begivenheden eller forholdet i regnskabet.

Vælger ledelsen herefter at ændre regnskabet, skal revisor udføre yderligere revisionshandlinger for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for ændringens påvirkning i regnskabet og forsyne det ændrede regnskab med en ny revisionspåtegning. De yderligere revisionshandlinger, der bliver foretaget i denne forbindelse, skal udvides til at dække perioden frem til datoen for den nye erklæring. Desuden skal revisor gennemgå de tiltag, som ledelsen har foretaget sig for at sikre, at alle, som har modtaget det tidligere offentliggjorte regnskab, bliver informeret om situationen (Davidsen, Parker, Samuelsen & Sudan, 2019, s. 322). I den nye og ændrede revisionspåtegning skal revisor medtage en supplerende oplysning vedrørende forståelse af regnskabet eller en supplerende oplysning vedrørende forståelse af revisionen, som henviser til en note i regnskabet. I denne note skal der dybdegående redegøres for årsagen til ændringen i det tidligere offentliggjorte regnskab og i den tidligere afgivne revisionspåtegning, jf. ISA 560 afsnit 16.

Vælger ledelsen ikke at ændre regnskabet i situationer, hvor revisor mener, at det skal ændres, samt ikke tager de nødvendige tiltag til at sikre, at alle, der har modtaget det tidligere regnskab, er blevet informeret om situationen, skal revisor foretage en underretning. Revisor skal i denne situation underrette den daglige ledelse og øverste ledelse, om at revisor vil forsøge at forhindre, at revisors erklæring fremover tillægges betydning. Hvis ledelsen trods sådan en underretning ikke tager de fornødne skridt, skal revisor iværksætte passende tiltag til at forsøge at forhindre, at erklæringen får betydning jf. ISA 560 afsnit 17.

6.6 Going concern-barrieren

Det anses for relevant at medtage et afsnit om going concern-barrieren, da enhver vurdering af fremtiden, herunder også revisors vurdering af going concern, er baseret på de oplysninger, der er til rådighed på det tidspunkt, hvor vurderingen foretages.

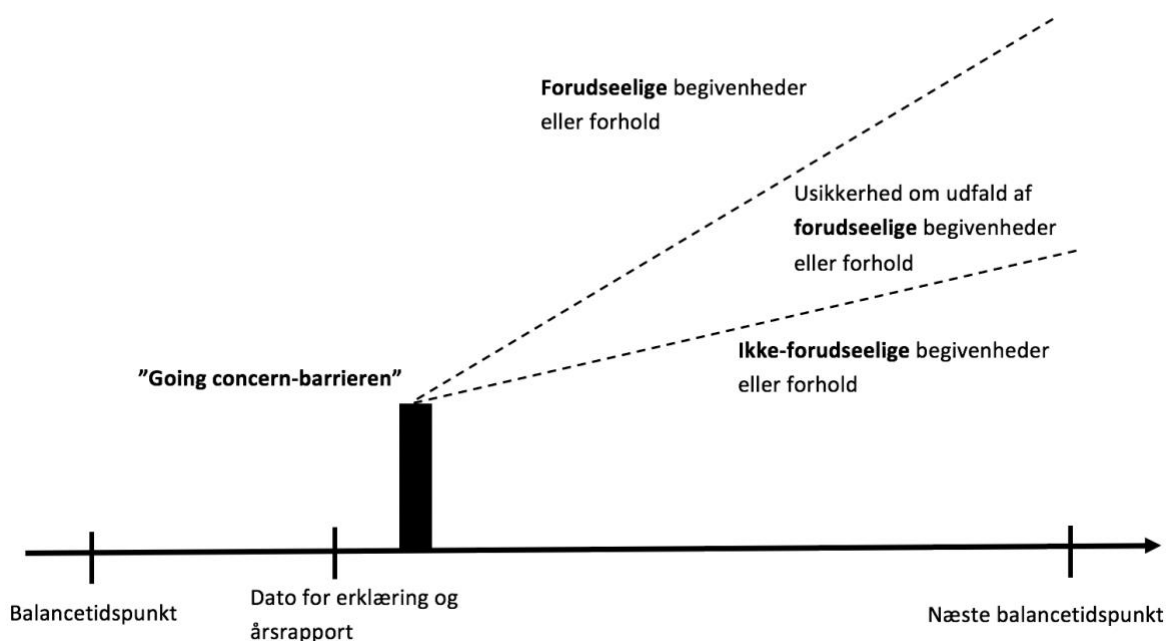
Revisors endelige vurdering af going concern foretages på tidspunktet for revisors udarbejdelse af revisionspåtegningen. Dette er dog ikke ensbetydende med, at revisor kun skal inddrage historiske forhold i forbindelse med vurderingen af going concern, da der som tidligere nævnt skal anvendes en tidshorisont på mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Denne tidshorisont rækker væsentlig ud over tidspunktet for revisors vurdering af going concern, hvilket indebærer, at revisor også skal inddrage forventede fremtidige forhold i sin vurdering af going concern. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at revisor ikke kan

forudse fremtidige begivenheder eller forhold, der kan skabe tvivl om virksomhedens fortsatte drift, og at manglende henvisning hertil i revisionspåtegningen derfor ikke kan betragtes som en garanti for virksomhedens evne til at fortsætte driften jf. ISA 570 afsnit 7.

En vurdering af om revisor i tilstrækkeligt omfang har modificeret eller ikke modificeret konklusionen vedrørende going concern i revisionspåtegningen, er således en vurdering af, om revisor har forudset begivenheder eller forhold, der kunne skabe væsentlig usikkerhed om going concern, som revisor med rimelighed kunne forventes at have forudset på tidspunktet for going concern vurderingen.

I forbindelse med, at revisor skal være opmærksom på at forudse begivenheder eller forhold, er der ”going concern-barrieren”. Dette er en barriere, der eksisterer som følge af skismaet mellem det forhold, at revisors endelige vurdering af going concern foretages for revisors afgivelse af revisionspåtegningen, og det forhold, at der skal anvendes en tidshorisont på mindst 12 måneder efter balancetidspunktet i forbindelse med vurderingen af going concern (Bisgaard & Seehausen, 2013, s. 23).

Figur 4 - Revisors going concern-barriere

(Kilde: Med egen tilvirkning, Bisgaard & Seehausen, 2013, s. 23)

”Going concern-barrieren” kan betragtes som en ”mur”, der hindrer revisor i at se ind i fremtiden samt hindrer revisor i at forudse begivenheder eller forhold, som kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. I nogle virksomheder vil ”muren” være lav. Det kan f.eks. være som følge af veltilrettelagte budgetprocedurer og relativt stabile omgivelser. I nogle andre virksomheder vil ”muren” derimod være høj. Det kan f.eks. være som følge af ustabile omgivelser og hyppige ændringer i markedet. Højden på ”muren” kan også variere fra regnskabsår til regnskabsår som følge af mere generelle markedsforhold (Bisgaard & Seehausen, 2013, s. 24).

Når revisor har aflagt revisionspåtegningen, kan der indtræffe to typer af begivenheder eller forhold, som kan skabe tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften:

- **Forudseelige begivenheder eller forhold:** Begivenheder eller forhold, som revisor med rimelighed forventes at kunne forudse på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen.
- **Ikke-forudseelige begivenheder eller forhold:** Begivenheder eller forhold, som revisor ikke med rimelighed forventes at kunne forudse på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen.

Når revisor har aflagt revisionspåtegningen, kan der selv kort tid efter være risiko for, at der indtræffer en eller flere ikke-forudseelige begivenheder eller forhold. Dette skyldes ”going concern-barrieren”, som hindrer revisor i at se ind i fremtiden. Efterhånden som tiden går, øges mængden af ikke-forudseelige begivenheder eller forhold sammenlignet med dem, der var på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen. Samtidig øges den usikkerhed, der var forbundet med de begivenheder eller forhold, der i princippet var forudseelige på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen. Dette er illustreret i figur 4 med de to stiplede linjer. Højden på ”muren” kan som nævnt variere fra virksomhed til virksomhed og fra regnskabsår til regnskabsår. I denne forbindelse kan hældningerne på de to stiplede linjer også variere fra virksomhed til virksomhed og fra regnskabsår til regnskabsår. Hældningerne på linjerne kan også godt ændre sig i løbet af et regnskabsår og kan dermed ændre sig inden for kort tid, hvis der indtræffer en eller flere væsentlige, ikke-forudseelige begivenheder eller forhold. Hældningerne kan også ændre sig inden for kort tid, hvis usikkerheden forbundet med de begivenheder eller forhold, der var forudseelige på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen, ændres væsentligt (Bisgaard & Seehausen, 2013, s. 23-24).

7. Analyse af konkursramte virksomheder

Med henblik på at få besvaret problemformuleringen, anses det for relevant at analysere hvilken erklæring revisor primært har afgivet på baggrund af kriserne i relation til going concern, og om der er en sammenhæng mellem revisors seneste underskrevne påtegning og virksomhedernes konkursdekretsdato. For at undersøge dette, er der indsamlet data i form af en stikprøve på hhv. 25 konkursramte virksomheder. Derudover anses det for relevant at gennemgå specifikke regnskaber fra stikprøven for at belyse revisors arbejde i relation til going concern i krisetider og hvordan dette kommer til udtryk i revisionspåtegningen. Yderligere anses det også for relevant at inddrage to revisornævnskendelser, der belyser, om der er ændring i revisors rolle og ansvar ved vurdering af going concern både før og i krisetider.

7.1 Stikprøven

Dette analyseafsnit indeholder en analyse af hvilke af de 25 konkursramte virksomheder, der er gået konkurs indenfor vurderingsperioden samt hvilke typer af konklusioner, der er afgivet af revisor i de konkrete tilfælde. Derudover analyseres der, hvorvidt revisor har været i stand til at forudse begivenheder eller forhold som f.eks. COVID-19 og energikrisen, der skaber risiko for væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift. Yderligere analyseres det, om der er en sammenhæng mellem tidspunktet for revisors underskrevne påtegning vedrørende going concern og tidshorisonten frem til konkursdekretet.

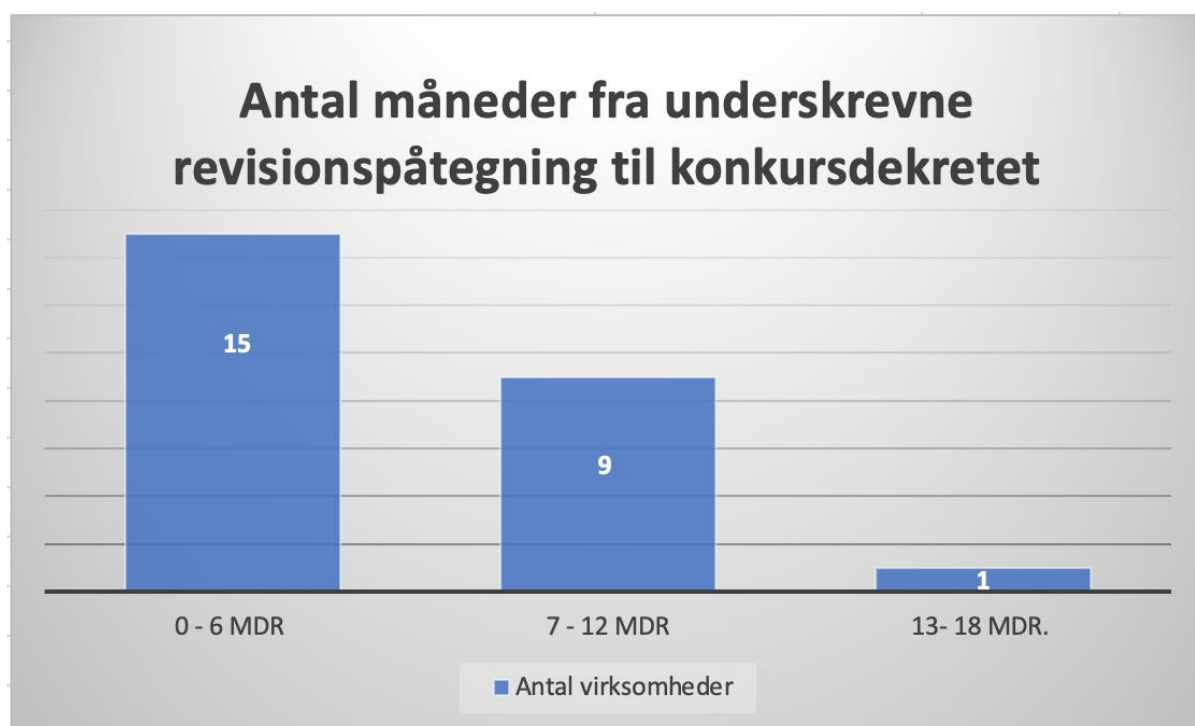
7.1.1 Dataindsamling til stikprøven

Til denne del af analysen er der som nævnt udarbejdet en stikprøve, hvor der er indsamlet data på 25 konkursramte virksomheder gennem søgning på Konkurs.dk, hvor der er afgrænset til tidshorisonten 2020-2022.

Af søgningen på Konkurs.dk fremgår dato for virksomhedens konkursdekret, CVR.nr., navn på virksomheden samt adressen. Seneste offentliggjorte årsrapport for hver virksomhed er fundet ved søgning på Virk.dk. Her kan der, ved søgning på virksomhedens navn, findes frem til den seneste offentlige aflagte årsrapport i PDF-versioner.

7.1.2 Antal måneder fra underskrevne revisionspåtegning til konkursdekret

Revisor skal som tidligere nævnt, afgive en revisionspåtegning blandt andet i relation til om going concern-forudsætningen er opfyldt for det kommende regnskabsår. I denne forbindelse er det interessant at undersøge, antallet af måneder der går fra den underskrevne revisionspåtegning til konkursdekretsdatoen i de 25 virksomheder fra stikprøven. Dette kan ses i nedenstående figur 5;

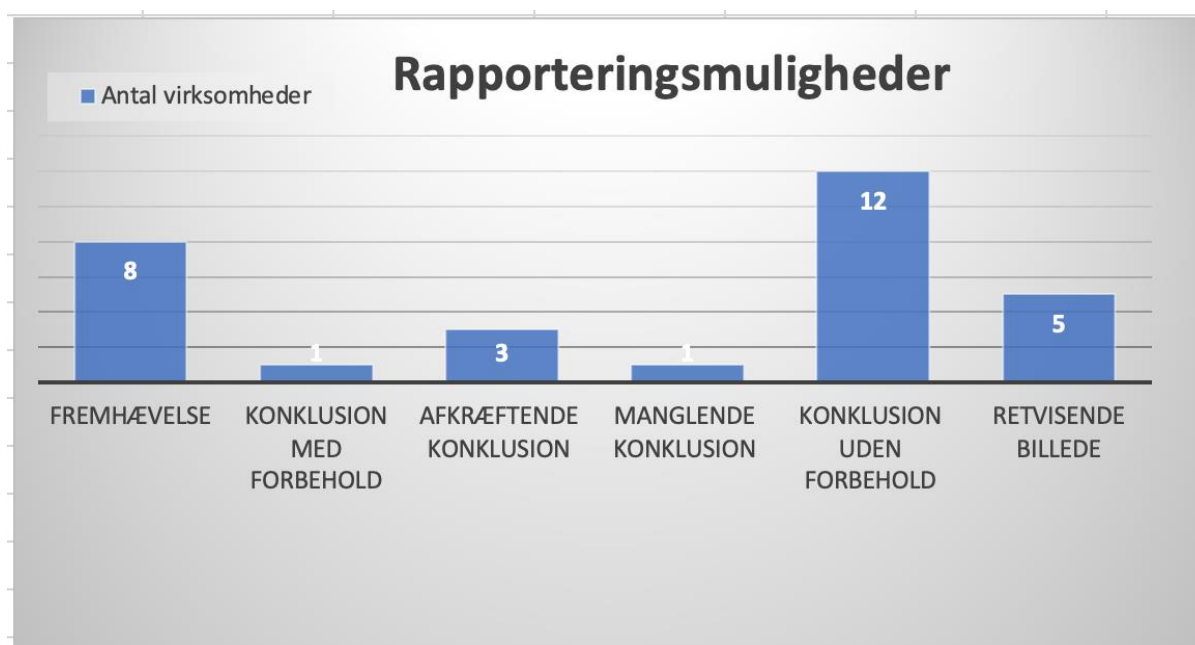
(Figur 5: Antal måneder fra underskrevne revisionspåtegning til konkursdekret. Egen tilvirkning(Bilag 1))

Ud fra figur 5 kan der analyseres, at 24 ud af de 25 virksomheder fra stikprøven, er gået konkurs inden for vurderingsperioden på mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Ud fra stikprøven er det specielt relevant at analysere de regnskaber, hvor revisor har afgivet følgende konklusioner; *retvisende billede* og *konklusion uden forbehold*. Disse erklæringer er relevante, da revisor ved afgivelse af disse, ikke har modificeret sin konklusion vedrørende forholdet om fortsat drift og dermed har været enig i ledelsens valg af regnskabsprincip, trods konkursen. Derudover, viser figur 5, at 1 ud af de 25 virksomheder, er gået konkurs efter vurderingsperioden. Her har revisor været opmærksom på going concern-forudsætningen, da revisor har foretaget en konklusion uden forbehold og dermed omtalt usikkerheden vedrørende going concern i et særskilt afsnit(Bilag 3). Revisor har muligvis været i stand til at forudse, at COVID-19 eller energikrisen vil få konsekvenser for virksomheden på

tidspunktet for revisionspåtegningen, men ikke været i stand til at vurdere det endelige udfald. Desuden kan der være opstået efterfølgende begivenheder efter revisionspåtegningen, som revisor ikke har forudset, som har medført, at virksomheden er gået konkurs.

7.1.3 Rapporteringsmuligheder i stikprøven

Ud fra stikprøven er det relevant at undersøge hvilke rapporteringer revisor har afgivet i den seneste underskrevne revisionspåtegning for hver af de 25 virksomheder om going concern-forudsætningen. Dette kan ses i nedenstående figur 6;

(Figur 6: Rapporteringsmuligheder. Egen tilvirkning(Bilag 1))

I forbindelse med ovenstående figur 6, er det vigtigt at nævne, at revisor i nogle revisionspåtegninger har benyttet flere rapporteringsmuligheder, f.eks. er der fremhævelse af forhold i regnskabet og samtidig afgivet en konklusion uden forbehold.

Figur 6, viser at størstedelen af revisionspåtegninger er afgivet som "konklusion uden forbehold". På trods af dette, er virksomhederne gået konkurs inden for vurderingsperioden. Revisor har i 12 ud af 25 tilfælde dvs. svarende til cirka halvdelen af tilfældene blot omtalt risikoen for væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift, i et særskilt afsnit. Dette indikerer, at revisorer i krisetider typisk afgiver en konklusion uden forbehold. I disse situationer, kan der tolkes, at revisor i sin vurdering af going concern, har været opmærksom på, at der er væsentlige forhold eller begivenheder, som indikerer going concern-problemer, men har

vurderet at virksomheden alligevel vil kunne fortsætte mindst 12 måneder fra balancetidspunktet på trods af disse forhold. Denne vurdering kan muligvis skyldes, at kriserne har været forbundet med stor usikkerhed, og at det dermed har været svært at forudse konsekvenserne af kriserne. Dette har især været gældende for regnskaberne i 2019 og 2021, da COVID-19 var en efterfølgende begivenhed for revideringen af 2019 og energikrisen var en efterfølgende begivenhed for revideringen af 2021, da kriserne i disse år skete efter regnskabsafslutningen. I forbindelse med at kriserne var efterfølgende begivenheder, kendte revisor på daværende tidspunkt ikke til de fulde konsekvenser af kriserne. Derfor har revisor muligvis, under revisionen af disse årsregnskaber, haft svært ved at vurdere konsekvenserne af kriserne, og hvorvidt det vil udgøre en væsentlig usikkerhed for virksomheden.

Det er vigtigt at nævne, at nogle brancher blev hårdere ramt end andre, som yderligere gjorde det sværere for revisor at vurdere going concern-forudsætningen. Derfor kan revisors konklusion i disse årsregnskaber have været korrekt på tidspunktet for den underskrevne revisionspåtegning. Det forhold, at verden var helt forandret få måneder efter, grundet COVID-19 med nedlukninger og forsamlingsforbud, var svært for revisor at forudse, da denne situation var ny for alle. Derudover kan vurderingen, blandt andet også skyldes at COVID-19 i de efterfølgende år, har medført til at going concern-barrieren er blevet højere, hvilket har gjort det sværere for revisor at forudse udfaldet forbundet med kriserne, der i princippet var forudseelige på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen. Yderligere kan der også være opstået nogle andre efterfølgende begivenheder efter revisionspåtegningen, der muligvis i sammenspil med COVID-19 eller energikrisen, har medført at virksomhederne alligevel er gået konkurs. Dette betyder ikke, at revisor har fejlvurderet virksomhedens evne til at fortsætte driften og dermed ikke har udført sit arbejde efter gældende ret på tidspunktet for revisionspåtegningen, men blot at der har forelagt ikke-forudseelige begivenheder eller forhold, som revisor ikke med rimelighed kunne forudse.

Der kan på baggrund af disse konsekvenser, analyseres, at det har været passende at revisor i største del af tilfældene har valgt at afgive en konklusion uden forbehold, for selvom revisor ikke har været i stand til at forudse konsekvenserne af kriserne på tidspunktet for revisionspåtegningen, er revisor stadig forpligtet til at informere regnskabsbrugerne om forhold der muligvis kan indikere væsentlige going concern problemer for den konkrete virksomhed.

Ifølge figur 6, har revisor i 8 ud af de 25 tilfælde foretaget en fremhævelse af forhold. Hertil har revisor i 3 tilfældene udarbejdet fremhævelse af forhold i regnskabet, da årsrapporten er aflagt efter realisationsprincippet. Dette indikerer, at revisor er enig i ledelsens valg af regnskabsprincip, hvilket også er i overensstemmelse med, at de 3 virksomheder er gået konkurs indenfor vurderingsperioden. Disse fremhævelser af forhold i regnskaberne har revisor medtaget i sin revisionspåtegning for at gøre regnskabsbrugerne opmærksomme på, at årsrapporten ikke er aflagt efter going concern-forudsætningen. Derudover er de resterende 5 tilfælde af fremhævelse af forhold i regnskabet, foretaget i samspil med enten en konklusion med forbehold eller uden forbehold, da der i nogle tilfælde har været behov for at henlede opmærksomheden på yderligere forhold, der kan skabe udfordringer vedrørende going concern.

Figur 6, viser også, at revisor i 5 ud af de 25 konkursramte virksomheder (svarende til 20% af tilfældene), har vurderet at årsrapporten giver et retvisende billede. Disse 5 virksomheder, er interessante at medtage, da ledelsen i disse virksomheder nævner usikkerhed vedrørende COVID-19. På trods af dette, har revisor afgivet en erklæring om at årsrapporten giver et retvisende billede. Disse virksomheder er gået konkurs indenfor vurderingsperioden, hvilket er interessant at undersøge. Det er ikke muligt at analysere, om revisor i de 5 tilfælde ikke har levet op til god revisorskik, men i forhold til dette, kan der foreligge to generelle scenarier. Første scenarie kan være, at efterfølgende begivenheder har været modstridende med revisors vurdering af virksomhedens fortsatte drift, grundet going concern-barrieren forhøjes af ustabile omgivelser samt ændringer i markedet grundet kriserne. Revisors påtegning kan derfor have været rimeligt dengang revisor afgav sin konklusion, og revisor *har* dermed overholdt god revisorskik reglerne. Det er vigtigt at være opmærksom på at revisor ikke kan forudse alle fremtidige begivenheder eller forhold, som kan skabe usikkerhed om going concern, og at manglende henvisning hertil i revisionspåtegningen, grundet blandt andet going concern-barrieren, ikke kan betragtes som en garanti for virksomhedens evne til at fortsætte driften. Mange regnskabsbrugere har dog en forventning om at en årsrapport med et retvisende billede, er en garanti for at virksomheden kan fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Dette er en urimelig forventning, da et revideret årsregnskab kun giver et øjebliksbillede af virksomhedens økonomiske situation. Regnskabsbrugerne bør være bevidste om, at pludselige og uforudsete kriser kan ændre dette øjebliksbillede markant og hurtigt. Revisors opgave er at udtale sig om de historiske oplysninger og forholde sig til, hvordan det er gået for virksomheden indenfor de seneste år samt forholde sig til yderligere

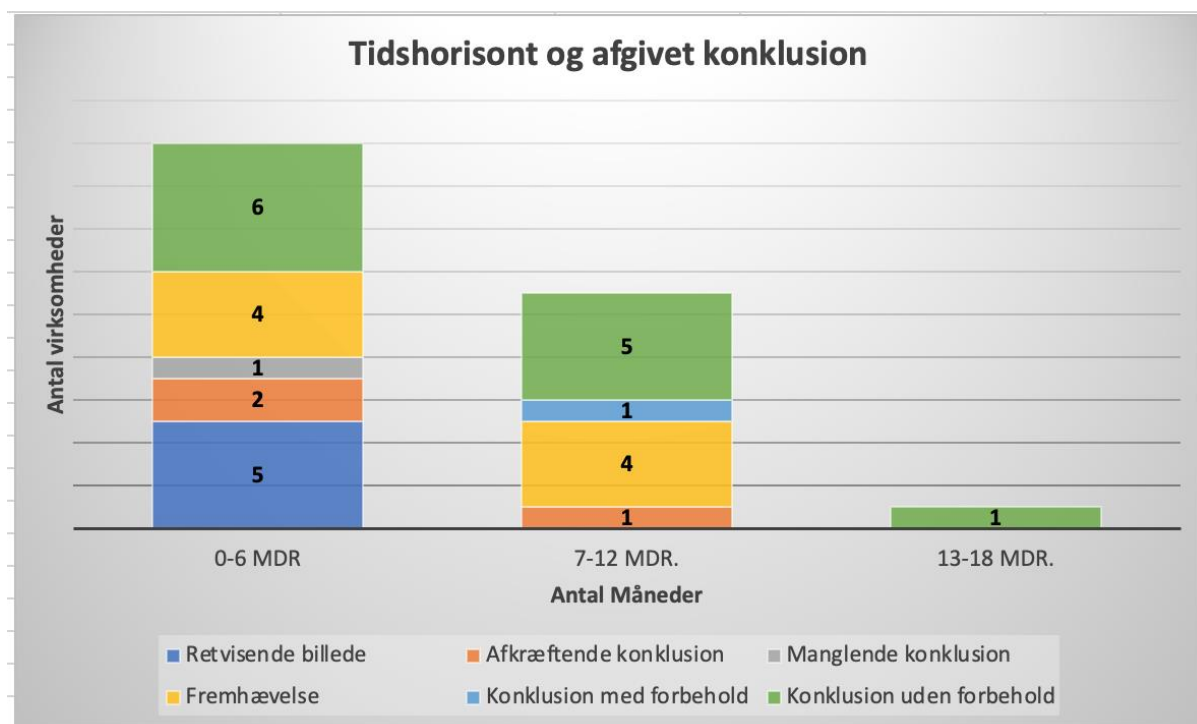
oplysninger, der er tilgængelige på tidspunktet for vurderingen. Revisorer har kun et begrænset indblik i fremtiden, og har derfor ikke til opgave at hverken skulle eller kunne forudsige den økonomiske udvikling. Andet scenarie kan være, at revisor i realiteten burde have foretaget yderligere revisionshandlinger for at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i tilfælde af, at der forelå betydelig usikkerhed vedrørende going concern, og dermed muligvis *ikke har* levet op til god revisorskik reglerne. Hvis dette er tilfældet, kan dette få konsekvenser for regnskabsbrugernes beslutning i og med at revisor muligvis ikke har levet op til den kvalitet, som revisionsopgaven kræver. Dette kan forårsage at arbejdet muligvis bliver udført mangelfuldt, og dermed får revisor ikke imødekommet regnskabsbrugernes forventninger.

Yderligere viser figur 6, at revisor i ét enkelt tilfælde har afgivet en manglende konklusion for Redning Danmark Nord A/S, grundet manglende dokumentation. I denne konkrete situation, har revisor ikke kunnet opnå dokumentation nok fra ledelsen vedrørende virksomhedens budgetter samt fremtidige finansieringskilder, og dermed ikke haft dokumentation nok til at vurdere, hvorvidt der er tale om gennemgribende forhold, der kan skabe væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift. Her har revisor dermed været nødsaget til at afgive en manglende konklusion, hvor det ikke har været muligt at udforme en konklusion om regnskabet grundet manglende fastlæggelse af om regnskabet skal aflægges i henhold til going concern princippet eller realisationsprincippet (Bilag 4).

Figur 6, viser også at revisor i enkelte tilfælde har foretaget en afkræftende konklusion. Her har revisor vurderet forholdet vedrørende going concern til at være gennemgribende, da revisor er uenig med ledelsen i valg af regnskabsprincip, grundet f.eks. mangel på oplysninger vedrørende hvorvidt virksomheden kan fortsætte driften.

7.1.4 Sammenhæng mellem tidshorisont og afgivet konklusion

Der kan, på baggrund af de to ovenstående hhv. figur 5 og 6, analyseres om der er en sammenhæng mellem tidshorisonten og den afgivne revisionspåtegning. Der vil ved anvendelse af nedenstående figur 7, analyseres på, om der er en tendens til, at revisor i større grad vurderer usikkerheden vedrørende going concern korrekt, desto kortere tidshorisonten er mellem den seneste underskrevne revisionspåtegning og konkursdekretdatoen.

(Figur 7: Tidshorisont og afgivet konklusion. Egen tilvirkning(Bilag 1))

Ovenstående figur 7, viser, at der i 5 ud af de 25 tilfælde fra stikprøven, dvs. svarende til 20% af tilfældene, er afgivet en konklusion, hvor revisor vurderer at årsrapporten giver et retvisende billede. Her kan der analyseres, at 5 ud af de 5 tilfælde, er sket inden for tidshorisonten 0-6 måneder. Dette indikerer, at revisor i 20% af tilfældene har vurderet, at regnskabet giver et retvisende billede inden for vurderingsperioden på mindst 12 måneder. På trods af dette, er disse 5 virksomheder gået konkurs, hvilket indikerer, at revisor ikke var i stand til at forudse konsekvenserne af COVID-19, som skabte usikkerhed vedrørende fortsat drift på tidspunktet for revisionspåtegningen. Dette kan blandt andet skyldes going concern barrieren.

Derudover viser figur 7, at der i 11 ud af de 25 tilfælde, er afgivet en konklusion uden forbehold inden for vurderingsperioden, hvilket igen indikerer, at revisor har været i stand til at forudse nogle konsekvenser af kriserne, men blot ikke har kunnet vurdere det endelige udfald af kriserne. Dette tyder på, at der muligvis ikke foreligger en sammenhæng mellem en kort tidshorisont og korrekt vurdering af going concern.

Yderligere viser figur 7, at der i 13 ud af 25 tilfælde er afgivet en modificeret konklusion inden for vurderingsperioden, hvilket tyder på, at revisor i nogle tilfælde har været i stand til

at forudse konsekvenserne af COVID-19 eller energikrisen, der blandt andet kunne være gennemgribende og dermed skabe væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift.

Dermed, er det usikkert, om der foreligger en tendens mellem tidshorisont og korrekt vurdering af going concern for revisor, da stikprøven viser at revisor både har afgivet modificeret konklusioner og ikke modificeret konklusioner inden for vurderingsperioden. På baggrund af disse forhold, foreligger der indikationer på, at der ikke nødvendigvis er en sammenhæng mellem tidshorisont og korrekt vurdering af going concern.

7.2 Gennemgang af going concern i specifikke regnskaber

Dette afsnit indeholder en mere dybdegående analyse af fire udvalgte regnskaber fra stikprøven på de 25 virksomheder. De fire udvalgte virksomheder er følgende; *Gourmandiet A/S*, *Italian Auto Aarhus A/S*, *Mogens Dahl Koncertsal A/S* samt *Tyréns A/S*.

Der vil i regnskaberne analyseres på revisors påtegning i relation til going concern, da revisor i disse regnskaber enten har afgivet en konklusion uden forbehold eller retvisende billede.

Dette er relevant at analysere, da virksomhederne er gået konkurs inden for vurderingsperioden på mindst 12 måneder, selvom revisor ikke har modificeret sin konklusion. Desuden indeholder afsnittet også en analytisk gennemgang af ledelsesberetningen, note 1 om going concern, virksomhedernes egenkapital, indtjening samt en beregning af likviditetsgraden, for at vurdere hvorvidt der har forelagt indikationer på going concern, som revisor muligvis har haft med i sin vurdering, og hvis ikke, burde have med i sin vurdering af going concern.

7.2.1 Gourmandiet A/S

Gourmandiet A/S væsentligste aktiviteter består af at produktudvikle, producere, servicere og sælge fødevarer gennem butik, restaurant, take-away, events og netshop mm.

Selskabet har i regnskabsåret 2020/21 udvist et negativt resultat på -1.024 t. kr. (Bilag 5).

Resultatet anser ledelsen som forventet, da COVID-19 krisen har påvirket selskabet i form af en nedgang i salg via frokostordninger og catering arrangementer. Det negative resultat, kan blandt andet også forklares ved at Gourmandiet A/S væsentligste aktiviteter befinder sig i en branche, som blev hårdt ramt af COVID-19, hhv. restaurationsbranchen, hvilket indikerer, at der muligvis er risiko for at virksomheden ikke kan fortsætte driften. Disse indikationer på

going concern problemer, skal revisor allerede være opmærksom på i planlægningsfasen, da det kan have en indvirkning på revisors vurdering af going concern.

I note 1 i årsrapporten, oplyses usikkerheden vedrørende going concern således;

“Der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift, idet selskabet har opnået et stort negativt resultat på baggrund af Covid-19 situationen. Det bedømmes, at ledelsens tiltag i 2020/21, samt reduktionen i medarbejderstaben, vil forbedre rentabiliteten væsentligt i regnskabsåret 2021/22 og årsregnskabet er derfor udarbejdet under forudsætning om virksomhedens fortsatte drift”(Bilag 5).

I forlængelse af ovenstående note, har virksomheden indskudt yderligere virksomhedskapital, hvilket muligvis er et af de tiltag ledelsen har gjort i 2020/21. Her skal revisor indsamle tilstrækkelig dokumentation for at ejerne har evnen til at opfylde sine forpligtelser i henhold til at indskyde kapital og indhente en skriftlig bekræftelse med garanti på at ejerne er villige til at indskyde kapital. Derudover har virksomheden modtaget støtte fra forskellige kompensationsordninger for at nedbringe de økonomiske konsekvenser COVID-19 krisen har medført, hvilket muligvis også er et af de tiltag ledelsen har foretaget i 2020/21 for at forbedre rentabiliteten. Foruden disse to tiltag har ledelsen foretaget flere forbedringstiltag, blandt andet i form af en reduktion i medarbejderstaben. Her skal revisor sikre sig, at denne reduktion er foretaget, ved at indhente dokumentation for, at der arbejder færre medarbejdere i virksomheden. I denne forbindelse har revisor formentligt forespurgt ledelsen om disse tiltag for at indsamle yderligere tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Der kan analyseres, at revisor har taget stilling til disse tiltags gennemførlighed, og dermed vurderet tiltagende som værende muligt at gennemføre under de givne omstændigheder, siden revisor har afgivet en konklusion uden forbehold.

Der er i regnskabet nogle yderligere indikationer på going concern, da Gourmandiet A/S som tidligere omtalt har en negativ indtjening på -1.024 t. kr.(Bilag 5). I denne forbindelse er der analyseret på Gourmandiet A/S likviditetsberedskab for at vurdere om virksomheden har tilstrækkeligt omsætningsaktiver til at betale sine kortfristede gældsforpligtelser. I denne forbindelse er likviditetsgraden beregnet til 0,85, som er under 1(Bilag 2). Dette indikerer, at Gourmandiet A/S ikke har tilstrækkelig likviditet til at dække sine kortfristede gældsforpligtelser, hvilket indikerer en høj iboende risiko, som skaber usikkerhed vedrørende going concern.

I og med, at der foreligger indikationer på manglende likviditet, er det undrende at ledelsen ikke har omtalt tiltag vedrørende virksomhedens finansieringsrammer hos pengeinstitutter mm. fyldestgørende i årsrapporten for de kommende år. Samtidig er det undrende, at revisor ikke har omtalt dette forhold i sin påtegning og dermed ikke har anset det som et forhold, der skaber væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift. På baggrund af dette, kan det analyseres, at revisor muligvis burde modificere sin konklusion, da forholdet vedrørende manglende likviditet ikke er omtalt fyldestgørende i årsrapporten.

Det må dog antages, at revisor har indhentet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i forhold til virksomhedens kommende finansieringsrammer i form af skriftlig ekstern bekræftelse fra ledelsen vedrørende kreditinstitutterne samt forespurgt ledelsen om budgetterne for det kommende år, og derfor har vurderet at going concern-forudsætningen er opfyldt. Dermed har revisor vurderet, at indikationerne vedrørende manglende omtale om kommende finansieringsrammer ikke skaber væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, hvorfor revisor har undladt at omtale det i sin påtegning.

På baggrund af det medtagne citat fra note 1 omkring going concern, regnskabet samt det indhentede revisionsbevis, har revisor i sin revisionspåtegning d. 29. september 2021 udarbejdet et separat afsnit om væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift(Bilag 5). I dette afsnit henleder revisor opmærksomheden på note 1 i regnskabet, hvoraf det fremgår, at Gourmandiet A/S har haft et negativt resultat på -1.024 t. kr.(Bilag 5), da virksomheden befinder sig i en branche, som er hårdt ramt af COVID-19. Revisor henviser også til, at virksomhedens kortfristede forpligtelser overstiger virksomhedens omsætningsaktiver. På baggrund af disse forhold beskriver revisor, at der er en væsentlig usikkerhed, som kan skabe tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor har dog alligevel valgt ikke at modificere sin konklusion i dette tilfælde. Dette kan skyldes, at revisor har forholdt sig til ledelsens vurdering og har forespurgt ledelsen om kendskab til yderligere forhold, der kan skabe betydelig tvivl om going concern. I denne forbindelse kan det være, at revisor ikke har opdaget nogle yderligere indikationer på going concern, som kan skabe tvivl om Gourmandiet A/S fortsatte drift, og dermed vurderet at ledelsens omtale vedrørende going concern i regnskabet er fyldestgørende. Dermed har revisor vurderet og konkluderet, at ledelsens anvendelse af going concern-forudsætningen ved udarbejdelsen af årsregnskabet er passende, og dermed blot valgt at afgive en konklusion uden forbehold, for at gøre

regnskabsbrugeren opmærksom på note 1 samt at de kortfristede gældsforpligtelser overstiger omsætningsaktiverne.

7.2.2 Italian Auto Aarhus A/S

Italian Auto Aarhus A/S væsentligste aktiviteter består af salg af nye og brugte biler, reparation af biler og salg af reservedele. Selskabet har i regnskabsåret 2019/20 udvist et negativt resultat på -1.800.604 kr. Dette resultat er en forbedring sammenlignet med virksomhedens forrige års resultat på -2.521.685 kr.(Bilag 6). Selvom der er en forbedring, anser ledelsen ikke årets resultat som tilfredsstillende, men blot som forventet.

I note 1 i årsrapporten oplyses det, at ledelsen har en forventning om, at selskabskapitalen kan reetableres gennem selskabets egen indtjening i de kommende år. Hertil skal revisor forespørge ledelsen om virksomhedens budgetter for det kommende år, for at foretage en vurdering om denne reetablering er realistisk. Derudover oplyses det, at virksomheden har eksisterende finansieringsrammer tilgængelige for at forbedre det negative resultat. De eksisterende finansieringsrammer er betinget af en ordning med selskabets bank og Vækstfonden om et oparbejdet mellemværende med Skat. Hvis betingelserne er opfyldt, anser ledelsen finansieringsrammerne som værende tilstrækkelige til at gennemføre det kommende års budgetterede drift. Her skal revisor indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis ved blandt andet at indhente en skriftlig ekstern bekræftelse fra ledelsen, der dokumenterer at ordningen omkring mellemværendet med banken samt Vækstfonden eksisterer samt dokumentation for at banken og Vækstfonden har evnen samt viljen til at gennemføre denne ordning. På denne måde får revisor en overbevisning om, at de informationer, der er indhentet gennem forespørgsel til ledelsen, er retvisende. Hvis den eksterne bekræftelse ikke kan bekræfte informationen som revisor har opnået gennem sin forespørgsel til ledelsen om finansiering, vil revisor muligvis vurdere forholdet vedrørende finansieringsrammer som værende gennemgribende og dermed muligvis afgive en modificeret konklusion.

Derudover skal revisor forespørge ledelsen om deres budgetter for det kommende år for at revisor kan vurdere om finansieringsrammerne er tilstrækkelige til at virksomheden kan gennemføre driften i det kommende år. Dog vil der stadig være usikkerheder forbundet til realisering af det budgetterede resultat, grundet COVID-19 krisen var forbundet med stor

usikkerhed, som revisor blandt andet skal være opmærksom på i planlægningsfasen i forbindelse med den iboende risiko. I denne forbindelse kan regnskabsbrugerne heller ikke forvente at revisor kan forudse konsekvenserne af COVID-19, da forsamlingsforbud og tvangsnedlukninger var nyt for alle.

Yderligere oplyses det i note 1, at der efter regnskabsårets afslutning har været en øget aktivitet og forbedringer i virksomhedens driftsresultat særligt i 2. kvartal samt en reducere i varebeholdningerne. På baggrund af disse forhold, er det ledelsens ambition at arbejde for en aftale med kreditgivere. Regnskabet er derfor aflagt med fortsat drift for øje. I denne forbindelse kan revisor foretage revisionshandlinger baseret på de forespurgte budgetter, hvor revisor analyserer virksomhedens kommende budget, for at vurdere virksomhedens økonomiske situation samt virksomhedens behov for yderligere finansiering for at fortsætte driften.

Ledelsen og kapitalejerne overvejer yderligere muligheder for at styrke selskabets likviditetsberedskab ved, at der blandt andet ansøges om relevante kompensationsordninger fra staten. Hertil skal revisor undersøge om virksomheden opfylder kriterierne for at få denne støtte fra staten.

Der er i regnskabet nogle yderligere indikationer på going concern, da Italian Auto Aarhus A/S som nævnt har en negativ indtjening på -1.800.604 kr. samt en negativ egenkapital på -3.697.289 kr.(Bilag 6). I denne forbindelse er der analyseret på Italian Auto Aarhus A/S likviditetsberedskab for at vurdere om virksomheden har tilstrækkelige omsætningsaktiver til at betale sine kortfristede gældsforpligtelser. I denne forbindelse er likviditetsgraden beregnet til 0,95, som er under 1(Bilag 2). Dette indikerer, at Italian Auto Aarhus A/S ikke har tilstrækkelig likviditet til at dække sine kortfristede gældsforpligtelser, hvilket forhøjer den iboende risiko, men ledelsen er bevidst om denne manglende likviditet, og der overvejes yderligere finansieringsmuligheder for at styrke virksomhedens likviditetsberedskab.

På baggrund af note 1 i årsrapporten omkring going concern, regnskabet samt det indhentede revisionsbevis, har revisor i sin revisionspåtegning d. 2. februar 2021 udarbejdet et separat afsnit om væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift(Bilag 6). I dette afsnit henleder revisor opmærksomheden på note 1 i regnskabet, hvoraf det fremgår, at Italian Auto Aarhus A/S har haft et nettotab, som har påvirket virksomhedens likviditetsberedskab. På baggrund

af dette forhold vurderer revisor, at der foreligger væsentlig usikkerhed vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor har alligevel valgt ikke at modificere sin konklusion i dette tilfælde. Dette kan muligvis skyldes, at revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om, at Italian Auto Aarhus A/S blandt andet har lagt sig nogle realistiske og gennemførlige planer og budgetter vedrørende likviditeten samt at virksomheden har indskudt selskabskapital, som betyder, at virksomheden på trods af kapitaltabet fortsat burde bevare en positiv kapital. Derudover kan det skyldes, at revisor har forholdt sig til ledelsens vurdering og har forespurgt ledelsen om kendskab til yderligere forhold, der kan rejse betydelig tvivl om going concern. I denne forbindelse kan det være, at revisor ikke har identificeret nogle yderligere indikationer på going concern, som kan skabe tvivl om, at Italian Auto Aarhus A/S kan fortsætte driften, og dermed vurderet at ledelsens omtale vedrørende going concern i regnskabet er fyldestgørende. Dermed har revisor opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om, at ledelsens anvendelse af going concern-forudsætningen ved udarbejdelsen af årsregnskabet er passende, og dermed blot valgt at afgive en konklusion uden forbehold, for at gøre regnskabsbrugeren opmærksom på selskabets likviditetsberedskab i note 1. Dog er virksomheden allerede gået konkurs to måneder efter den underskrevne revisionspåtegning. Dette kan muligvis skyldes, at der er opstået nogle efterfølgende begivenheder eller forhold i sammenspil med COVID-19 efter den underskrevne revisionspåtegning, som har gjort, at virksomheden ikke har kunnet opfylde de betingelser, der var for fortsat drift. Antaget, at betingelserne ikke blev opfyldt, blev det dermed mere vanskeligt for virksomheden at gennemføre årets budgetterede drift samt mere vanskeligt for virksomheden at imødekomme usikkerhederne som COVID-19 forårsagede i forbindelse med realisering af det budgetterede resultat.

7.2.3 Mogens Dahl Koncertsal A/S

Mogens Dahl Koncertsal A/S væsentligste aktiviteter består i at afholde arrangementer med koncerter og foredrag, samt udlejning af lokaler til konferencer og møder. Virksomheden har i regnskabsåret 2019 udvist et årets resultat på 4.253 t.kr. sammenlignet med regnskabet for 2018, som udgjorde et resultat på 249.553 t.kr. Trods faldet, finder ledelsen resultatet for 2019 som forventet. Egenkapitalen for 2019 udgør desuden 704.762 t.kr.(Bilag 7). Faldet i resultatet, kan blandt andet forklares ved at Mogens Dahl Koncertsal A/S væsentligste aktiviteter befinder sig i en branche, som blev hårdt ramt af COVID-19 krisen, hhv. kulturbranchen. Dette er et forhold som revisor allerede skal tage i betragtning i

planlægningsfasen, da det kan have en indvirkning på revisors vurdering af going concern samt medvirke til at revisor skal foretage yderligere revisionshandling.

Derudover nævnes der i ledelsesberetningen, at virksomheden er påvirket af efterfølgende begivenheder i form af COVID-19 krisen, som har medført et forsamlingsforbud. Det er efter ledelsens opfattelse for tidligt at vurdere effekten som krisen vil have, men det vurderes at krisen kan medføre betydelige økonomiske konsekvenser for regnskabsåret 2020. Hertil bør revisor foretage en separat vurdering af, hvad krisen vil medføre af konsekvenser for Mogens Dahl Koncertsal A/S på baggrund af de givne oplysninger, der er til rådighed på det tidspunkt, hvor vurderingen af going concern foretages. De givne oplysninger kan dog være begrænset da COVID-19 er en efterfølgende begivenhed, som er sket efter regnskabsafslutningen, hvilket gør det svært for revisor at vurdere de fulde effekter af krisen på tidspunktet for den underskrevne revisionspåtegning.

I note 1 oplyser ledelsen, at virksomhedens kortfristede gældsforpligtelser overstiger virksomhedens omsætningsaktiver. Ledelsen har i forbindelse med dette aflagt planer for kreditfaciliteter i samarbejde med pengeinstitutterne, som vurderes at være til rådighed og tilstrækkelige i forbindelse med gennemførelse af planer for driften i 2020. Dog er forudsætningen, at virksomhedens forventede arrangementer realiseres, for at virksomheden kan fortsætte driften. Hertil er det vigtigt at revisor får indsamlet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis på, at samarbejdet med pengeinstitutterne er tilstrækkelige og til rådighed under 2020, gennem en skriftlig ekstern bekræftelse fra ledelsen, hvor de dokumenterer samt bekræfter, at pengeinstitutterne har evnen samt viljen til at finansiere virksomheden. Herefter skal revisor sørge for eventuelt at forespørge ledelsen omkring hvordan de forventer at realisere de forventede arrangementer. Foruden forespørgslen bør revisor indhente yderligere tilstrækkelig dokumentation i form af budgetter for det kommende år eller eventuelt flere år, for at sikre sig at ledelsens forventninger vedrørende arrangementerne kan realiseres. Ledelsen udtaler selv, at de har en forventning om, at arrangementerne vil resultere i, at kreditfaciliteterne bibeholdes. I forlængelse af disse forudsætninger er årsrapporten aflagt med fortsat drift for øje.

Ledelsen forventer at virksomheden vil gennemføre de planlagte aktiviteter for 2020 ved hjælp af positive pengestrømme fra driften samt likviditet og finansiering fra virksomhedens långivere samt leverandører. Hertil skal revisor udover de tidligere nævnte

revisionshandlinger, analysere virksomhedens kommende budgetter, for at vurdere om virksomheden kan realisere de planlagte aktiviteter for 2020 samt gennemgå låneaftaler.

Derudover udtaler ledelsen, at virksomheden er påvirket af COVID-19 udbruddet grundet forsamlingsforbuddet, og vurderer i denne forbindelse, at det er svært at forudse konsekvenserne som forbuddet samt krisen generelt vil medføre for regnskabet 2020. Dette har muligvis også skabt udfordringer for revisor, grundet blandt andet going concern-barrieren som forhøjes af ustabile omgivelser og ændringer i markedet, samt at COVID-19 på daværende tidspunkt, var en efterfølgende begivenhed, hvorfor revisor muligvis har undladt at afgive en konklusion uden forbehold. Hertil kan regnskabsbrugerne heller ikke forvente at revisor kan forudse udfordringerne som COVID-19 vil medføre for Mogens Dahl Koncertsal A/S, da forsamlingsforbud samt tvangsnedlukninger var nyt for alle.

Der er i regnskabet nogle yderligere indikationer på going concern, da Mogens Dahl Koncertsal A/S som nævnt har gældsforpligtelser, der overstiger omsætningsaktiverne. I denne forbindelse er den beregnede likviditetsgrad på 0,28, hvilket er under 1 (Bilag 2). Dette betyder, at selvom årets resultat og egenkapital er positiv, er likviditetsberedskabet ikke tilstrækkeligt til at dække virksomhedens kortfristede gældsforpligtelser, som medfører at den iboende risiko forhøjes. Ledelsen er dog bevidst om dette forhold, da ledelsen som nævnt har planlagt fordelagtige betalingsbetingelser hos virksomhedens øvrige långivere og leverandører for at opnå tilstrækkelig likviditet til at fortsætte driften.

På baggrund af note 1 i årsrapporten om going concern, ledelsesberetningen, regnskabet samt det indhentede revisionsbevis, har revisor i sin revisionspåtegning d. 27. august 2020 vurderet, at årsregnskabet giver et retvisende billede (Bilag 7). Det er i denne forbindelse undrende, at revisor ikke har afgivet en konklusion uden forbehold, hvor usikkerheden vedrørende fortsat drift omtales i et særskilt afsnit, da ledelsen udtaler, at der har været en efterfølgende begivenhed i form af COVID-19 og at virksomheden befinder sig i en branche som er hårdt ramt af krisen samt at ledelsen oplyser manglende likviditet. Ledelsen udtaler indirekte, at virksomheden ikke har tilstrækkelig likviditet i og med, at de udtaler at kreditfaciliteter i samarbejde med pengeinstitutter skal være til rådighed for at virksomheden kan realisere den planlagte drift for 2020. Yderligere foreligger der indikationer på manglende likviditetsberedskab, da likviditetsgraden er under 1, hvilket underbygger at revisor burde betragte dette forhold samt de ovenfor nævnte forhold som værende væsentlige,

og dermed muligvis burde afgive en konklusion uden forbehold, for at gøre regnskabsbrugerne opmærksom på disse forhold.

Det forhold, at revisor har undladt at afgive en konklusion uden forbehold, er undrende, da det er væsentligt i forhold til regnskabsbrugerens beslutningstagen. Årsagen til hvorfor revisor har undladt at foretage en konklusion uden forbehold, kan blandt andet skyldes, at revisor ved udarbejdelsen af revisionspåtegningen for 2019 regnskabet har haft svært ved at vurdere going concern, da COVID-19 krisen var en efterfølgende begivenhed. Derfor kendte revisor på daværende tidspunkt ikke til de fulde konsekvenser af krisen, da situationen vedrørende COVID-19 var noget nyt for alle og dermed forbundet med stor usikkerhed. Revisor har derfor ikke været bekendt med den fulde effekt, som krisen kunne medføre, da den har været forbundet med stor usikkerhed. Derudover kunne årsagen til hvorfor revisor har undladt at foretage en konklusion uden forbehold være, at revisor har vurderet, at der ingen væsentlig usikkerhed var vedrørende fortsat drift. Denne vurdering kunne blandt andet skyldes, at der var overskud i 2018 og 2019 samt at egenkapitalen fortsat var positiv, og derudover kan det skyldes ledelsens udtalelse om, at selskabets pengeinstitut foreløbigt har stillet kreditfaciliteter til rådighed, som vurderes at være tilstrækkelige til at gennemføre den planlagte drift i 2020. Når dette er tilfældet, er der ikke nogen væsentlig risiko for virksomhedens fortsatte drift. Dog er det en forudsætning, at revisor i denne sammenhæng indhenter budgetter for det kommende år samt dokumentation for, at pengeinstituttet stiller finansiering til rådighed, der er tilstrækkelig til at gennemføre driften.

7.2.4 Tyréns A/S

Tyréns A/S væsentligste aktiviteter er at levere rådgivningsydelser inden for byplanlægning, byggeri, anlæg og transport. Selskabet har i regnskabsåret 2019 udvist et negativt årets resultat på -62.663.498 mio. kr. sammenlignet med et positivt resultat fra 2018 på 1.128.521 kr. (Bilag 8).

I 2019 havde virksomheden et positivt aktivitetsniveau, som har bidraget til en positiv vækst. I forhold til de væsentlige aktiviteter, er der konstateret en utilfredsstillende tilgang af nye ordrer og i 2020 er der en udfordring med faldende belægningsprocent af deres ressourcer. Virksomheden ser udfordringer og økonomiske risici i forbindelse med et igangværende letbaneprojekt, men kunden er tilfreds med virksomhedens leverancer i forbindelse med

letbanen, derfor forventer virksomheden at føre en dialog om en økonomisk kompensation med hensyn til mangler i kundens forpligtelser. Derudover forventer virksomheden at forbedre sine ordrer, øge indtægterne, reducere omkostningerne samt forbedre den økonomiske udvikling på kort sigt med ambition om at opnå en sund og rentabel forretning. Dette ser virksomheden som forudsætningerne for fortsat at drive den strategiske udvikling samt at øge deres vækst på det danske marked. Hertil kan revisor starte med at forespørge ledelsen, hvad grundlaget for disse forventninger er, og herefter indhente dokumentation og budgetter for at ledelsens forventninger samt tiltag kan realiseres.

Derudover udtaler ledelsen, at virksomheden forventes at blive påvirket af COVID-19 i en negativ retning. Dog vurderer de, at det er svært at forudse hvilken effekt krisen vil medføre i 2020 og 2021. Hertil bør revisor foretage en separat vurdering, hvor revisor vurderer, hvad krisen vil medføre af konsekvenser for Tyréns A/S på baggrund af de givne oplysninger, der er til rådighed på det tidspunkt, hvor vurderingen foretages. Det er vigtigt at nævne, at revisor kan have samme udfordringer som ledelsen i forhold til at forudse, hvilken effekt krisen vil medføre for virksomheden, grundet going concern-barrieren forhøjes i forbindelse med COVID-19. Derudover er det også vigtigt at nævne at COVID-19 er en efterfølgende begivenhed, som er med til at skabe udfordringer for revisor i forhold til at forudse den fulde effekt af krisen på tidspunktet for den underskrevne revisionspåtegning. I denne forbindelse kan regnskabsbrugerne heller ikke forvente, at revisor er i stand til at forudse de udfordringer som COVID-19 vil medføre for Tyréns A/S, da forsamlingsforbud og tvangsnedlukninger var nyt for alle.

I note 1 oplyser ledelsen, at resultatet for 2019 viser et underskud på 63 mio. kr. I denne forbindelse er der tilført ny kapital fra moderselskabet pr. 31. december 2019 (Bilag 8). Her kan revisor foretage en vurdering om, hvorvidt det tilførte kapital, er tilstrækkeligt for virksomheden, i forhold til virksomhedens likviditetsberedskab ved at forespørge om virksomheden budgetter for det kommende år, samt forespørge ledelsen i forhold til deres planer for indskydelse af yderligere finansiering. Hertil kan revisor om supplement til forespørgsler foretage inspektion, hvorved revisor får en overbevisning om, at de informationer, der er modtaget i forbindelse med forespørgslerne, er retvisende.

Ledelsen udtaler, at resultatet er negativt påvirket af udfordringer fra et større projekt og investering i vækst. Hertil bør revisor indhente dokumentation fra ledelsen for at vurdere

hvilke udfordringer virksomheden kæmper med i forbindelse med projektet og om disse udfordringer skaber tvivl om virksomhedens fortsatte drift. Desuden skal revisor indhente dokumentation for, hvad virksomheden konkret har investeret i, og om denne investering er fordelagtig for virksomheden.

Ledelsen oplyser i note 1, at de har foretaget følgende tiltag for at forbedre den økonomiske situation;

“Indtjening og cash-flow er i 2020 forbedret, men er fortsat negativ. Der indkaldes til en ekstraordinær generalforsamling i fjerde kvartal, for at sikre at egenkapitalen genoprettes som følge af yderligere kapitaltab identificeret i andet kvartal samt grundet yderligere justeringer i forbindelse med færdiggørelse af dette årsregnskab i tredje kvartal 2020. Der vil således være likviditet til den fortsatte drift i 2020(Bilag 8).

En ny erfaren Administrerende Direktør er tiltrådt i tredje kvartal af 2020, for at skabe mere stabilitet og fokus i forretningen. Med støtte fra bestyrelsen og under ledelse af den nye Administrerende Direktør, arbejdes der på resultatforbedrende tiltag og planer, således at selskabet kan vise et overskud og generere den nødvendige likviditet som behøves til fortsat drift. På nuværende tidspunkt er disse planer ikke fuld ud fastlagt og en endelig beslutning om retning og fremtid forventes først at blive fastlagt i begyndelsen af 2021(Bilag 8).

Støtteerklæringen, som er afgivet af selskabets moderselskab i 2017, vil med henvisning til den nuværende økonomiske situation, ikke blive forlænget efter 31. december 2020. En ny vurdering omkring en støtteerklæring vil blive lavet i 2021 i forbindelse med beslutningen om fremtiden samt forretningsplan”(Bilag 8).

Selvom ledelsen har foretaget ovenstående nye tiltag for at forbedre den økonomiske situation, er der stadig væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift. Et af årsagerne til denne usikkerhed skyldes blandt andet udtalelsen i note 3(Bilag 8). I denne note oplyser ledelsen, at virksomheden, som nævnt tidligere, er negativt påvirket af COVID-19, som vil påvirke både omsætning og resultatet negativt for 2020, men det er ikke muligt at forudsige eller opgøre størrelsen på denne effekt. COVID-19 er en efterfølgende begivenhed, der er opstået efter balancetidspunktet og grundet dette, udgør det en ikke-regulerende begivenhed ifølge ledelsen. I denne forbindelse skal revisor dog vurdere, om krisen skaber væsentlig usikkerhed vedrørende virksomhedens fortsatte drift, selvom det er en efterfølgende begivenhed, da

going concern er gennemgribende og vurderingen foretages frem til at revisor underskriver revisionspåtegningen. Hvis revisor vurderer at krisen er gennemgribende i forhold til going concern-forudsætningen, skal dette altid betragtes som en regulerende begivenhed.

Der er i regnskabet nogle yderligere indikationer på going concern problemer, da Tyréns A/S både har en negativ indtjening på -62.663.498 og negativ egenkapital på -5.726.212(Bilag 8). I denne forbindelse er der analyseret på Tyréns A/S likviditetsberedskab for at vurdere om virksomheden har tilstrækkeligt omsætningsaktiver til at betale sine kortfristede gældsforpligtelser. Likviditetsgraden er beregnet til 0,71, som er under 1(Bilag 2). Dette indikerer, at Tyréns A/S ikke har tilstrækkelig likviditet til at dække sine kortfristede gældsforpligtelser, og dermed forhøjes den iboende risiko, men ledelsen er bevidst om denne manglende likviditet, og har derfor som oplyst i det medtagne citat fra note 1(Bilag 8), foretaget flere nye tiltag for at forbedre den økonomiske situation i virksomheden. Hertil skal revisor sikre sig, at disse nye tiltag er gennemførlige samt realistiske og er tilstrækkelige til at forbedre virksomhedens økonomiske situation.

Som nævnt tidligere, har ledelsen lagt sig en række planer og nye tiltag. På baggrund af disse, kan der analyseres, at revisor muligvis burde modificere sin konklusion, da der foreligger væsentlige indikationer på going concern i årsrapporten. Selvom virksomheden har tilført kapital, er egenkapitalen fortsat negativ og der nævnes også at indtjeningen samt pengestrømme fortsat er negativ i 2020, og ledelsen udtaler at virksomheden yderligere vil opleve en negativ påvirkning af COVID-19, hvilket indikerer yderligere usikkerhed vedrørende going concern. Derudover foreligger der også indikationer på going concern i regnskabet, da der er et underskud på 63 mio. kr. samt da de kortfristede gældsforpligtelser overstiger omsætningsaktiverne, hvilket indikerer at virksomheden har utilfredsstillende likviditetsberedskab. Desuden udtaler ledelsen, at planerne for fremtiden ikke er fuldt ud fastlagte, og først forventes at blive fastlagt i begyndelsen af 2021, hvilket muligvis har skabt udfordringer for revisor, i forhold til at foretage en vurdering vedrørende going concern på tidspunktet for revisionspåtegningen. Ledelsen udtalte også, at deres eksisterende støtteerklæring ikke er blevet forlænget efter årets udløb, grundet virksomhedens økonomiske situation, og at der vil blive indgået en ny i 2021. Dog foreligger der ikke yderligere detaljer vedrørende denne støtteerklæring og dermed kan det ikke garanteres at virksomheden vil kunne få støtte, hvilket igen skaber væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, og dermed understøtter at revisor muligvis burde afgive en modificerende

konklusion. Yderligere er der også indkaldt til en ekstraordinær generalforsamling, hvilket indikerer, at der fortsat er væsentlige økonomiske problemer vedrørende fortsat drift, og at generalforsamlingen er til for at rette op på den økonomiske situation, da ledelsens eksisterende tiltag ikke har været tilstrækkelige.

På baggrund af note 1 og note 3 i årsrapporten, regnskabet samt det indhentede revisionsbevis, har revisor i sin revisionspåtegning d. 2. oktober 2020 udarbejdet et separat afsnit om væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift (Bilag 8). I dette afsnit henleder revisor opmærksomheden på note 1 i regnskabet, hvoraf det fremgår, at Tyréns A/S har haft et underskud, som har påvirket virksomhedens økonomiske situation. På baggrund af dette forhold vurderer revisor, at der foreligger væsentlig usikkerhed vedrørende virksomhedens evne til at fortsætte driften, da revisor er i tvivl om hvorvidt virksomheden kan skabe de nødvendige pengestrømme til at fortsætte driften mindst 12 måneder fra balancetidspunktet.

Revisor har dog alligevel valgt ikke at modificere sin konklusion i dette tilfælde, hvilket muligvis kan forklares ved at revisor har indhentet tilstrækkelig dokumentation for at Tyréns A/S har tilstrækkelig finansiering samt likviditet til at fortsætte driften. En anden forklaring kunne blandt andet være, at revisor har forholdt sig til ledelsens vurdering og har forespurgt ledelsen om kendskab til yderligere forhold, der kan rejse betydelig tvivl om going concern. I denne forbindelse kan det være, at revisor ikke har identificeret nogle yderligere indikationer på going concern, som kan skabe tvivl om Tyréns A/S evne til at fortsætte driften. Dermed har revisor opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens anvendelse af going concern-forudsætningen ved udarbejdelsen af årsregnskabet er passende samt vurderet, at ledelsens omtale vedrørende going concern er fyldestgørende i årsrapporten. Derfor har revisor blot valgt at afgive en konklusion uden forbehold, for at gøre regnskabsbrugerne opmærksomme på note 1.

På trods af ledelsens planer samt revisors vurdering af going concern, er virksomheden alligevel gået konkurs tre måneder efter den underskrevne revisionspåtegning. Dette kan muligvis skyldes, at virksomheden gennem de nye tiltag ikke har kunnet skabe de nødvendige pengestrømme for at fortsætte driften eller at effekterne af COVID-19 yderligere har påvirket virksomhedens likviditetsberedskab.

Antaget, at tiltagene ikke har været nok til at skabe de nødvendige pengestrømme, blev det dermed mere vanskeligt for virksomheden at gennemføre årets budgetterede drift samt mere vanskeligt for Tyréns A/S at imødekomme usikkerhederne som COVID-19 forårsagede i forbindelse med realisering af det budgetterede resultat.

7.3 Erhvervsstyrelsens klager vedrørende revisorer

Dette afsnit omhandler en analyse af to valgte revisornævnskendelser, hvor revisor har overtrådt gældende ret i forhold til vurdering af going concern-forudsætningen. Der er udvalgt følgende kendelser; sag nr. 083/2021 samt sag nr. 015/2022, som vil analyseres separat, da den ene er før og den anden er i COVID-19 krisen. Herefter vil der foretages en sammenligning af disse sager, som giver et eksempel på vigtigheden af revisors arbejde i forhold til vurdering af going concern samt vigtigheden i at opretholde god revisorskik både før og i krisetider. Sammenligningen vil bidrage til at give en bedre forståelse af, hvordan going concern vurdering *bør* foretages i praksis.

7.3.1 Dataindsamling til revisornævnskendelserne

Dataindsamlingen, der er anvendt til analysen af sagerne, er sket gennem søgning på revisornævnets hjemmeside. Her er der ikke afgrænset til en bestemt tidshorisont, men der er bevidst udvalgt en kendelse fra før COVID-19 krisen og energikrisen samt en kendelse i COVID-19 krisen. Dette er et bevidst valg, der er foretaget, for at sikre, at der kan foretages en sammenligning af revisors arbejde relateret til going concern-forudsætningen før og i krisetider.

7.3.2 Sag nr. 083/2021

Denne sag omhandler Frank Bergmann Hansen, der har været godkendt statsautoriseret revisor siden d. 22. august 1983. Frank Bergmann Hansen er indbragt for Revisornævnet af Erhvervsstyrelsen jf. revisorlovens § 43, stk. 3. Ifølge Erhvervsstyrelsens oplysninger har Frank Bergmann Hansen været tilknyttet Revisionsvirksomheden X, siden d. 3. marts 2010.

7.3.2.1 Klagen

Frank Bergmann Hansen har d. 16. juni 2017 afgivet sin revisionspåtegning for BB ApS uden modifikation af konklusionen eller fremhævelse af forhold. I forbindelse med denne påtegning, er han blevet anklaget for sin vurdering af going concern d. 17. september 2021.

Erhvervsstyrelsen har anklaget Frank Bergmann Hansen for blandt andet at have overtrådt revisorlovens § 23, stk. 1 i forbindelse med afgivelse af sin revisionspåtegning for regnskabsåret 2016, da der er manglende dokumentation for, at han har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende going concern. Derudover har Erhvervsstyrelsen anklaget Frank Bergmann Hansen for at have overtrådt revisorlovens § 16 stk. 1 og 2, da han ikke har udvist fornøden omhu og professionel skepsis i forbindelse med gennemgangen af ledelsens udøvede skøn vedrørende going concern. Yderligere har Erhvervsstyrelsen anklaget Frank Bergmann Hansen for at have overtrådt erklæringsbekendtgørelsens § 5 stk. 1, nr. 3 samt § 6, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, nr. 1, litra d. Årsagen til klagen er, at revisor ikke har oplyst om væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift, idet han ikke har taget forbehold for manglende omtale af usikkerhed vedrørende going concern i regnskabet.

7.3.2.2 BB ApS - indikationer på going concern-problemer

I årsrapporten for 2016, fremgår det, at BB ApS har haft et negativt årets resultat på -78.785 kr. (21.784 i 2015) samt egenkapital på 16.144 kr. (94.929 kr. i 2015). Dette indikerer, at der er en negativ økonomisk udvikling sammenlignet med forrige regnskabsår. På trods af dette, anså ledelsen årets resultat for værende tilfredsstillende, og havde en forventning om en positiv udvikling for de kommende år på baggrund af virksomhedens aktiviteter.

7.3.2.3 Sagsfremstilling

Kvalitetskontrollanten har anført en samlet vurdering af sagen, hvori kontrollanten konkluderer, at der foreligger væsentlige, mangler i forbindelse med planlægning, udførelse, dokumentation samt konklusion på revisionen af væsentlige og risikofyldte områder som going concern.

Kontrollanten udtaler blandt andet følgende omkring Frank Bergmann Hansen arbejde; *”Revisor har ikke indhentet og dokumenteret det indhentede revisionsbevis, samt hvad dokumenteret hvad revisor lægger til grund for - på trods af de tydelige indikationer på going concern problemer - at nå til sin endelige konklusion og afgive blank påtegning samt at der ingen omtale af fortsat drift udfordringer er indarbejdet i regnskabet.”* (Bilag 9).

Ifølge ovenstående udtalelse har Frank Bergmann Hansens foreliggende dokumentation, indhentede revisionsbevis samt revisionspåtegning omkring BB ApS regnskab i 2016 ikke

været tilstrækkelig, da kontrollanten vurderer, at Frank Bergmann Hansen ikke har planlagt og udført passende revisionshandling i forbindelse med sin vurdering af going concern.

Jf. ovenstående afsnit 7.3.2.2, kan det bekræftes, at der foreligger indikationer på going concern problemer, da virksomheden sammenlignet med regnskabsåret 2015 har været udsat for økonomisk nedgang. Her kan det analyseres, at revisor allerede i planlægningsfasen af sin revision burde have vurderet de tidligere nævnte indikationer på going concern-problemer i forbindelse med sin vurdering af den iboende risiko. Her burde revisor på baggrund af disse indikationer sørge for at indsamle yderligere revisionsbevis samt efterprøve det, for at opnå tilstrækkelig og egnet revisionsbevis vedrørende going concern. I denne situation burde revisor som minimum have forespurgt ledelsen om hvad de ligger til grund for, at resultatet i 2016 er tilfredsstillende samt hvad de ligger til grund for deres udtalelse om, at de forventer en positiv udvikling i de kommende år. Hertil skal Frank Bergmann Hansen indhente virksomhedens kommende budgetter fra ledelsen samt foretage yderligere revisionshandling, for at vurdere om han er enig i ledelsens vurdering af den positive udvikling i de kommende år. I stedet har han i denne konkrete sag, valgt at binde sig op ad ledelsens udtalelse om en "positiv udvikling" uden at indhente dokumentation herfor, og anset det som et tilstrækkeligt argument for at afvise væsentlig usikkerhed vedrørende going concern. Revisor har desuden konstateret, at der ikke foreligger negativ arbejdskapital (på trods af en likviditetsgrad på under 1) samt at der ikke foreligger driftstab.

Kvalitetskontrollanten udtaler også, at revisor nævner, at der mangler fornøden dokumentation for virksomhedens evne til at fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet, og at ledelsen vil blive forespurgt vedrørende denne mangel, men der foreligger ingen dokumentation på denne forespørgsel. Det fremgår også, at ledelsen er villig til at konvertere mellemregninger til ansvarlig lånekapital, men dette er ikke dokumenteret. Desuden har revisor ikke taget stilling til, om en konvertering til ansvarlig lånekapital er tilstrækkelig for virksomheden rent likviditetsmæssigt. Revisor har i forbindelse med vurdering af likviditeten heller ikke indhentet budgetter for at tage stilling til, hvordan den daglige ledelse planlægger at fortsætte driften og om disse planer er gennemførlige og realistiske.

Derudover udtaler kvalitetskontrollanten også, at der ingen omtale er om going concern i regnskabet, men alene er en omtale af virksomhedens afhængighed af direktørens fortsatte

varetagelse af sit hverv i ledelsesberetningen. I denne forbindelse har revisor ikke taget stilling til, hvorvidt oplysninger i regnskabet om væsentlig usikkerhed vedrørende going concern er i overensstemmelse med den regnskabsmæssige begrebsramme. Hertil skulle revisor have foreslået ledelsen at udarbejde en note 1 omhandlende usikkerhed vedrørende fortsat drift på baggrund af den negative likviditetsgrad, negative resultat samt egenkapitalsforholdene. I denne note, skal der redegøres for, hvad der ligger til grund for forventningen om en positiv udvikling i de kommende år samt deres fremtidige planer for finansiering, for at fortsætte driften.

7.3.2.4 Endelig vurdering af sagen

På baggrund af ovenstående afsnit 7.3.2.3, kan det vurderes, at Erhvervsstyrelsen har belæg for at anklage Frank Bergmann Hansen, da dokumentationen for vurderingen af going concern ikke er tilstrækkelig. Der kan argumenteres for at Erhvervsstyrelsen har hjemmel til denne anklage, da revisor flere gange har bevist, at han ikke har udført det nødvendige arbejde i relation til going concern. I og med, at Frank Bergmann Hansen står uimodsagt, lægges der endnu en gang til grund, at han har handlet i strid med hhv. revisorlovens § 16 samt § 23 ved ikke at have udvist den fornødne skepsis ved revisionen i forbindelse med afgivelse af revisionspåtegningen samt ved ikke at have opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om going concern.

Frank Bergmann Hansen burde som minimum have udarbejdet en konklusion uden forbehold, hvor han i et særskilt afsnit omtalte usikkerheden vedrørende fortsat drift for BB ApS eller også burde han tage forbehold for manglende omtale af usikkerhed om going concern i regnskabet og dermed have modificeret sin konklusion. Da Frank Bergmann Hansen ikke har afgivet disse konklusioner, har han dermed også overtrådt dagældende erklæringsbekendtgørelsens § 5 stk. 1 nr. 3 samt § 6 , stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, nr. 1, litra d, og dermed handlet i strid med god revisorskik jf. revisorlovens § 16 stk. 1.

Revisornævnet gav Erhvervsstyrelsen medhold i det rejste klagepunkt vedrørende Frank Bergmann Hansen, da han har overtrådt flere love, og derved blandt andet ikke har udført sit arbejde med den kvalitet, der forventes fra regnskabsbrugere. Frank Bergmann Hansens mangelfulde arbejde kan have indflydelse på regnskabsbrugernes beslutningstagen, hvorfor han burde have udført yderligere revisionshandling for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende going concern, inden han afgav sin revisionspåtegning.

7.3.3 Sag nr. 015/2022

Denne sag omhandler Kenneth Barrett, som har været registreret revisor siden d. 7. april 1995, og som er blevet indbragt for Revisornævnet af Erhvervsstyrelsen jf. revisorlovens § 40, stk. 1 og § 43, stk. 3. Ifølge Erhvervsstyrelsens oplysninger har Kenneth Barrett været tilknyttet Revisionsvirksomheden X, siden d. 20. september 2005.

7.3.3.1 Klagen

Kenneth Barrett har d. 24. august 2020 afgivet sin revisionspåtegning for BB ApS uden at modificere sin konklusion. I forbindelse med denne påtegning, er han blevet anklaget for sin vurdering af going concern d. 14. marts 2022.

Erhvervsstyrelsen har anklaget Kenneth Barrett for blandt andet at have overtrådt revisorlovens § 23, stk. 1 i forbindelse med afgivelse af sin revisionspåtegning for virksomheden BB ApS for regnskabsåret 2019. Erhvervsstyrelsen vurderer, at der er manglende dokumentation for, at Kenneth Barrett har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om going concern, da der ikke er en sammenhæng mellem Kenneth Barretts arbejdspapirer og den afgivne erklæring. Arbejdspapirerne dokumenterer ikke grundlaget for Kenneth Barretts afgivne erklæring, hvor han har fremhævet forhold i regnskabet uden at modificere sin konklusion.

Derudover har Erhvervsstyrelsen anklaget Kenneth Barrett for at have overtrådt revisorlovens § 16 stk. 1 og 2, da der er manglende dokumentation på, at han har udvist fornøden omhu og professionel skepsis i forbindelse med planlægningsfasen i revisionsprocessen.

7.3.3.2 BB ApS - indikationer på going concern-problemer

Virksomheden har tabt mere end 50% af selskabskapitalen. Årsregnskabet for 2019 har vist et negativt resultat på -3.043 t.kr. og egenkapitalen var på -75 t.kr. Virksomheden har omsætningsaktiver, der udgør 5.712 t.kr. samt kortfristede gældsforpligtelser, der udgør 5.896 t.kr. I denne forbindelse er det relevant at beregne likviditetsgraden, som er på 0,97(Bilag 2), hvilket er under 1. Dette indikerer, at virksomheden ikke har tilstrækkeligt likviditetsberedskab til at dække sine kortfristede gældsforpligtelser i takt med, at de forfalder, hvilket indikerer going concern problemer.

Ledelsen anså årets resultat for værende utilfredsstillende. Dog forventes det tabte kapital, som svarer til mere end 50 % af anpartskapitalen, reetableret gennem egen indtjening.

I forhold til going concern, vurderer ledelsen, at BB ApS er i stand til at fortsætte driften mindst 12 måneder fra balancetidspunktet på betingelse af, at hovedkapitalejeren fortsat stiller likviditet til rådighed.

7.3.3.3 Sagsfremstilling

Kenneth Barrett fremhæver følgende forhold fra regnskabet 2019 for BB ApS i sin revisionspåtegning;

“Uden at modificere vores konklusion, gør vi opmærksom på, at selskabet har tabt mere end 50% af selskabskapitalen og dermed omfattet af kapitaltabsbestemmelserne i selskabslovens §119. Vi har vurderet at selskabet kan fortsætte driften de næste 12 måneder fra balancedagen”(Bilag 10).

Ovenstående indikerer, at der ikke er en sammenhæng mellem forholdet der bliver fremhævet og den afgivne erklæring, da revisor fremhæver, at der er et kapitaltab på mere end 50% og samtidig vurderer, at der ikke er grundlag for at modificere sin konklusion. Når revisor på trods af selskabets kapitaltab på mere end 50%, udtaler, at der ikke foreligger usikkerhed vedrørende fortsat drift, skal revisor have tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at udtale sig om forholdet. Her forventes det, at revisor som minimum forespørger ledelsen om selskabets budgetter og herefter analyserer disse, for at se om budgetterne er pålidelige samt realistiske og om der foreligger indikationer på going concern. Herefter forventes det, at revisor forespørger ledelsen om, hvad de har af planer samt forventninger i forhold til at imødekomme problemstillingen vedrørende manglende likviditet. Revisor skal sikre sig, at ledelsen har en tilstrækkelig og gennemførlig plan for, hvor de forventer at indhente finansiering fra, om der er nogle konkrete pengeinstitutter eller om virksomheden selv har mulighed for at indskyde kapital.

Derudover skal revisor tage stilling til, om der kan forekomme yderligere informationer vedrørende blandt andet efterfølgende begivenheder eller forhold som f.eks. COVID-19 siden tidspunktet for den daglige ledelses vurdering af going concern. I dette tilfælde fremgår det ikke af sagen, hvorvidt COVID-19 vil påvirke BB ApS, selvom der på tidspunktet for afgivelse af revisionspåtegningen er gået 8-9 måneder siden COVID-19 krisens udbrud. Dette kan blandt andet skyldes, at revisor ikke har kunnet forudse, hvad krisen vil få af

konsekvenser for virksomheden, grundet at COVID-19 har ændret markedsforholdene, som har forhøjet going concern-barrieren.

Erhvervsstyrelsen har anvendt en kvalitetskontrollant til kontrol af sagen. Hertil har kvalitetskontrollanten anført følgende i sin samlede vurdering af sagen;

”...I konklusionsnotatet anføres, at der ikke ved opgaveløsningen er identificeret forhold, som indikerer going concern problemer. Denne konklusion er kun korrekt, når det forudsættes, at selskabets kapitalejer har vilje og evne[til] at stille den nødvendige likviditet til rådighed, som det forudsættes i beskrivelsen i regnskabets note 1. Dette forhold behandles ikke i revisionsdokumentationen, og der vurderes derfor ikke at være den nødvendige sammenhæng mellem fremhævelsen af forhold i revisionspåtegningen og arbejdspapirerne, lige som der ikke vurderes at foreligge tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at selskabet kan fortsætte driften, alternativt at der er væsentlig usikkerhed forbundet hermed adresseret til forudsætningen om, at kapitalejeren kan og vil støtte med likviditet....”(Bilag 10).

Jf. ovenstående udtalelse fra kvalitetskontrollanten, har Kenneth Barrett ikke fundet indikationer på begivenheder eller forhold, der indikerer going concern-problemer, hvilket er i strid med ledelsens egen udtalelse omkring virksomhedens økonomiske situation. Der foreligger indikationer på going concern-problemer blandt andet i form af underskud, negativ egenkapital samt manglende likviditetsberedskab. Derfor vurderes det, at revisor skulle have foretaget yderligere revisionshandlinger, for at sikre kvaliteten af sin revision relateret til vurderingen af going concern jf. ISA 570 samt for at overholde god revisorskik. Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, hvilket gør at de har et ansvar over for offentligheden i forhold til at udføre sit arbejde med kvalitet. Omvendt har regnskabsbrugerne også nogle forventninger til at revisor udfører de nødvendige revisionshandlinger i forbindelse med vurderingen af going concern, og dermed ikke udfører sit arbejde mangelfuldt, inden revisionspåtegningen underskrives.

Derudover kan det jf. udtalelsen fra kvalitetskontrollanten analyseres, at revisor ikke har indsamlet nødvendig dokumentation vedrørende ledelsens udtalelse om, at kapitaltabet på mere end 50% vil reetableres gennem egen indtjening. Revisor burde allerede i planlægningsfasen udføre tilstrækkelig revisionsplanlægning til at vurdere hvilke handlinger, der skal foretages, for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i forhold til udtalelsen fra ledelsen. Revisor burde indhente en skriftlig bekræftelse fra virksomhedens kapitalejere om,

at de er villige samt har evnen til at stille likviditet til rådighed for at virksomheden kan fortsætte driften. Antaget, at denne bekræftelse ikke har været muligt at indhente for Kenneth Barrett, burde han have foretaget flere revisionshandlinger under udførelsesfasen, for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at udtale sig om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

7.3.3.4 Endelig vurdering af sagen

På baggrund af ovenstående afsnit 7.3.3.3, kan det vurderes, at Erhvervsstyrelsen har belæg for at anklage Kenneth Barrett, da der ikke er dokumentation for, at der er indhentet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, til at udtale sig om BB ApS evne til at fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Erhvervsstyrelsen har hjemmel til denne anklage, da revisor flere gange har bevist, at han ikke har udført det nødvendige arbejde i relation til vurdering af going concern. En fremhævelse af forhold i revisionspåtegningen, må ikke erstatte en modifikation af konklusionen, hvilket revisor i dette konkrete tilfælde har gjort. Revisor kan kun fremhæve et forhold uden at modificere sin konklusion, hvis han har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis samt at revisor er enig med ledelsen om, at regnskabet indeholder fyldestgørende oplysninger. I dette tilfælde kan det analyseres, at revisor er enig med ledelsen om valg af regnskabsprincip. Dog opnår de to parter forskellige vurderinger af going concern. Ledelsen oplyser i note 1, at der er usikkerhed vedrørende fortsat drift samt, at de er afhængige af likviditet fra kapitalejerne for at fortsætte driften. Revisor vurderer på trods af ledelsens udtalelse, at der ingen indikationer er på usikkerhed vedrørende fortsat drift. Her kunne revisor med fordel foretage en konklusion uden forbehold, hvor han ikke modificerer sin konklusion, men alligevel i et særskilt afsnit med overskriften "*væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift*" gør opmærksom på going concern-problemer. Dog skal revisor som udgangspunkt modificere sin konklusion, når forholdet er gennemgribende samt når der ikke er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at vurdere usikkerhed vedrørende going concern.

Erhvervsstyrelsen anfører desuden, at Kenneth Barretts arbejdspapirer ikke indeholder tilstrækkelig dokumentation i forhold til, hvorvidt note 1 i regnskabet er fyldestgørende. Derudover er der manglende dokumentation i forhold til, hvorvidt der foreligger et budget som revisor har forholdt sig til, for at vurdere virksomhedens likviditetsberedskab. I og med, at der ikke foreligger dokumentation i form af budget, er der dermed heller ingen

dokumentation, som kan bevise ledelsens udtalelse (i ledelsesberetningen) om, at anpartskapitalen forventes reetableret gennem egen indtjening.

Revisornævnet gav Erhvervsstyrelsen medhold i det rejste klagepunkt vedrørende Kenneth Barrett, da ovenstående overtrædelser af lovgivningen samt det mangelfulde arbejde, kan antages at have eller kunne få væsentlig betydning for regnskabsbrugernes beslutningstagen, da det omfatter et væsentligt forhold. Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, og dermed tredjeparten som skal tilføre værdi, grundet den asymmetriske information fra regnskabsudarbejder til regnskabsbrugeren. I dette tilfælde lever Kenneth Barrett ikke op til regnskabsbrugernes forventninger, da der ikke er dokumentation for, at han skulle have indhentet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til vurderingen af going concern.

Gennem Erhvervsstyrelsens klager, vurderes det, at Kenneth Barrett skaber mistillid hos regnskabsbrugeren og dermed har overtrådt revisorlovens § 16.

7.3.4 Sammenligning af sagerne

Dette afsnit indebærer en sammenligning af de to revisornævnskendelser, hvor der analyseres, hvorvidt der er forskel på revisors vurdering før og i kriser som f.eks. COVID-19. De to kendelser hhv. sag nr. 083/2021 samt sag nr. 015/2022, er netop to sager, der forløber før og i en krise. Sag nr. 083/2021 er en sag om revisors vurdering af going concern før COVID-19 og sag nr. 015/2022 er en sag i COVID-19 krisen. Det er interessant at undersøge om revisors rolle samt ansvar ændrer sig og dermed bliver mere aktuel i kriser, og om dette kommer til udtryk i revisionspåtegningen.

Sammenlignes sagerne lovgivningsmæssigt, kan der analyseres, at der ingen forskel er på de anvendte love og regler. I begge sager bliver revisor anklaget for at have overtrådt revisorlovens § 16 og § 23. Her er revisorlovens § 16 væsentlig, og den skal alle revisorer følge, uanset going concern eller ej. Denne bliver overtrådt i form af, at de anklagede revisorer ikke har udvist den fornødne omhu samt professionelle skepsis i forbindelse med indhentelse af dokumentation under hele revisionsprocessen. Revisorlovens § 23 er overtrådt, da begge ikke har udarbejdet arbejdspapirer, der dokumenterer grundlaget for den afgivne konklusion. Sag nr. 083/2021, tager dog udgangspunkt i lidt ældre lovgivning i form af erklæringsbekendtgørelsen § 5 stk. 1 nr. 3 samt § 6, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, nr. 1, litra d, men dette skyldes at sagen er tilbage fra 2016/2017. Dette betyder, at samme lovgivning vil have

gjort sig gældende, hvis sag nr. 015/2022 forekom før krisen, så på denne front, er der heller ingen forskel.

Sammenlignes sagerne på baggrund af ledelsens oplysninger, kan det analyseres, at der er forskel på sagerne, da ledelsen i den ene af sagerne har omtalt going concern, men ikke i den anden. Revisors vurdering af ledelsens udtalelser ændrer sig ikke, da revisor stadig bør udføre de samme handlinger, hvis der foreligger indikationer på going concern, uanset om ledelsen omtaler going concern eller ej.

I sag nr. 083/2021, er der tydelige indikationer på going concern, men her omtaler ledelsen et tilfredsstillende resultat samt har de en forventning om et positivt resultat de kommende år. Dog foreligger der ingen udtalelse om fremtidige planer for finansiering mm. Her afgiver revisor en blank påtegning på trods af indikationerne og ledelsens manglende omtale af going concern. I dette tilfælde, burde revisor på baggrund af indikationerne på going concern have indsamlet yderligere dokumentation og muligvis have foretaget en modifikation af sin konklusion eller udarbejdet et særskilt afsnit om usikkerhed vedrørende going concern.

I sag 015/2022 omtaler ledelsen derimod usikkerheden vedrørende fortsat drift og på trods af dette foretager revisor blot en fremhævelse om, at der er et kapitaltab i virksomheden frem for at modificere sin konklusion eller udarbejde et separat afsnit om usikkerhed vedrørende fortsat drift. I denne sag er påtegningen færdigbehandlet i systemet d. 5. september 2020, selvom revisionen var færdiggjort d. 31. august 2020. Dette skyldes travlhed med blandt andet COVID-19. Der kan analyseres, at travlhed grundet COVID-19 ikke er et tilstrækkeligt argument for manglende dokumentation i forbindelse med indhentelse af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Desuden kan der analyseres, at revisor selv har oplevet problemer vedrørende COVID-19 krisen, og derfor har kendskab til, at det også kan skabe problemer for en virksomhed med kapitaltab. På baggrund af dette burde revisor også have vurderet på usikkerheden vedrørende COVID-19 samt have foretaget yderligere revisionshandling og dermed have afgivet en anden rapportering end en fremhævelse.

Der kan, på baggrund af kendelserne, analyseres frem til at revisors rolle samt ansvar ikke ændrer sig hhv. før og i en krise, da revisor i begge kendelser bliver anklaget ud fra samme lovgivning samt lignende overtrædelser. Revisionspåtegningen kommer heller ikke til udtryk på en anderledes måde, da der i begge kendelser er indikationer på going concern, og revisor,

derfor i begge sager, skal forholde sig til de samme rapporteringsmuligheder vedrørende going concern. Revisorer er offentlighedens tillidsrepræsentant, hvilket ikke ændrer sig hverken før eller i kriser. Dog bliver denne rolle ekstra aktuel, og regnskabsbrugerne har derfor brug for lidt ekstra tillid i kriser, grundet en svingende økonomi. Dog kan der i disse to nævnskendelser analyseres, at revisor hverken før eller i krisen lever op til den kvalitet som regnskabsbrugerne forventer af revisors arbejde, da revisorerne ikke udfører sit arbejde i overensstemmelse med gældende ret.

Slutteligt, er det vigtigt at nævne, at kriser som f.eks. COVID-19 og energikrisen ikke medfører til en ændring i reglerne for regnskabsaflæggelse og revision, men i stedet får en betydelig indflydelse på markedsforholdene, budgetterne samt forudsætningerne for vurdering af den fremtidige økonomiske udvikling i virksomhederne. I en tid med usikkerhed i økonomien kan grundlaget for vurdering af going concern hurtigt blive forældet, hvorfor revisor spiller en vigtig rolle i forbindelse med at vurdere virksomhedens evne til at fortsætte driften i krisetider. Det er vigtigt at påpege, at kriserne ikke ændrer revisors *generelle* ansvar i forhold til going concern, men *understreger* aktualiteten af revisors ansvar i forbindelse med vurdering af going concern(Seehausen, 2011, s. 35-37).

8. Diskussion

Dette afsnit bidrager til at samle op på nogle af de væsentligste punkter fra analyseafsnit 7, for at besvare afhandlingens problemformulering. Derudover tager afsnittet udgangspunkt i en tjekliste, som systematisk gennemgår hvad revisor skal foretage af arbejde i forbindelse med going concern under planlægningsfasen, udførelsesfasen samt afsluttende revision.

8.1 Er regnskabsbrugernes forventninger rimelige over for revisor

Det kan diskuteres, hvorvidt regnskabsbrugernes forventninger er rimelige over for revisor sammenlignet med hvad revisors arbejde i relation til vurdering af going concern egentlig omfatter, og om der dermed opstår en forventningskløft. Alle revisorer har en form for tjekliste, som de som minimum skal følge ved vurdering af going concern for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Her kan der argumenteres for, at der ikke kun eksisterer en enkelt tjekliste for vurderingen af going concern, men at tjeklisterne kan variere alt afhængig af hvilken virksomhed samt situation der er tale om.

Revisor foretager en helhedsvurdering af virksomheden allerede i planlægningsfasen, hvor revisor får en forståelse af virksomheden og dens omgivelser. I denne forbindelse fastlægger revisor de væsentligste risikofyldte områder, som revisor skal være opmærksom på i forbindelse med revideringen af virksomhedens regnskab. Denne vurdering foretager revisor blandt andet på baggrund af risikovurderingsmodellen, hvor revisor fastsætter hvilke iboende begrænsninger den konkrete virksomhed har, og hvad der skal til af revisionshandling for at opnå høj grad af sikkerhed på de 95%. I denne forbindelse, kan der argumenteres for at regnskabsbrugerne har en forventning om, at revisor også er i stand til at afdække de resterende 5%, hvilket indikerer at regnskabsbrugernes forventninger ikke er i overensstemmelse med de krav som revisors arbejde omfatter. Her er det blandt andet vigtigt at pointere, at revisor grundet de iboende begrænsninger i en revision aldrig vil kunne undgå risikoen for at visse væsentlige fejlinformationer stadig ikke opdages på trods af, at revisor udfører sit arbejde med omhu. Revisor forsøger dog så vidt muligt at afdække de fejl og mangler, revisor vurderer er til stede under revisionen. For at afdække disse, foretager revisor en række revisionshandling i form af forespørgsler til ledelsen, inspektion samt indhentelse af eksterne skriftlige bekræftelser fra ledelsen vedrørende finansiering fra pengeinstitutter. Derudover indhenter revisor budgetter for at analysere og vurdere, hvorvidt ledelsens tiltag

og fremtidige planer kan forbedre virksomhedens økonomiske situation og derved sikre fortsat drift i 12 måneder fra balancetidspunktet.

I denne forbindelse, kan det diskuteres, hvorvidt revisor er forpligtet til at foretage yderligere handlinger efter ledelsens vurderingsperiode. Her kan der argumenteres for at revisors arbejde ikke er begrænset til kun at omfatte ledelsens vurderingsperiode. Revisor bør også til enhver tid være opmærksom på, at der både kan være begivenheder eller forhold som er planlagte og uplanlagte, der kan opstå efter vurderingsperioden som kan skabe tvivl om hvorvidt den daglige ledelses anvendelse af regnskabsprincippet om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet er passende. Der kan argumenteres for, at jo længere ude i fremtiden begivenheden eller forholdet befinder sig, jo mere stiger usikkerheden i forhold til, hvad begivenheden eller forholdet kan medføre. I tilfælde af, at revisor konstaterer sådanne begivenheder eller forhold, skal revisor sørge for at anmode den daglige ledelse om at foretage en vurdering af begivenhedens eller forholdets betydning for virksomhedens evne til at fortsætte driften. Her kan der argumenteres, for at det er vigtigt at påpege, at revisor ikke er forpligtet til at foretage yderligere revisionshandling end forespørgsel til den daglige ledelse, for at identificere begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften efter vurderingsperioden. Set i forhold til regnskabsbrugernes perspektiv, kan der argumenteres for, at de stadig godt kan have en forventning om, at revisor bør forholde sig til begivenheder eller forhold efter vurderingsperioden og dermed med garanti forudse virksomhedens økonomiske situation i fremtiden. Dette er revisor dog hverken forpligtet til jf. ISA 570 eller i stand til grundet blandt andet going concern-barrieren. Derved kan der argumenteres for at regnskabsbrugernes forventninger til revisor er urimelige sammenlignet med hvad revisors arbejde egentlig omfatter, og dermed kan der argumenteres for, at der opstår en forventningskløft.

Mange regnskabsbrugere stiller revisorerne til ansvar for konkursen, når revisor afgiver en blank påtegning. Der kan i denne forbindelse diskuteres, hvorvidt dette er rimeligt over for revisorer. Der kan argumenteres for at dette er urimeligt, da revisorer ikke altid er i stand til at forudse hvilken effekt efterfølgende begivenheder som f.eks. COVID-19 krisen samt energikrisen kan have for virksomheden, da revisor på tidspunktet for den efterfølgende begivenhed muligvis er i gang med at revidere eller har afsluttet sin revision på regnskabet for det foregående år. Dermed er revisor muligvis ikke i stand til at forudse indvirkningen

COVID-19 kunne have f.eks. i form af nedlukninger og forsamlingsforbud, da dette var nyt for alle. Regnskabsbrugerne har dog alligevel stor tiltro til, at revisors påtegning om regnskabet 100% afdækker virkeligheden, og dermed anser de en blank påtegning som en garanti for, at virksomheden kan fortsætte driften i minimum 12 måneder fra balancetidspunktet. Her kan der argumenteres for, at regnskabsbrugerne dermed glemmer, at revisor kun er forpligtet til at have en begrundet overbevisning på 95% om at regnskabet er retvisende. Revisionsrisikoen på de 5%, vil som nævnt altid eksistere uanset hvor planlagt samt nøje udført revisionen er.

Der kan argumenteres for at revisor, ifølge tjeklisten, kun er forpligtet til at sikre sig, at den indsamlede dokumentation er tilstrækkelig samt troværdig, for at revisor kan udtale sig om regnskabet. Her har revisor en tjekliste, hvor revisor blandt andet er forpligtet til at vurdere samt efterprøve om ledelsens anvendelse af regnskabsprincippet om fortsat drift ved udarbejdelse af regnskabet er passende, samt om relevante forhold vedrørende going concern er fyldestgørende omtalt i ledelsesberetningen, hvis der er indikationer på going concern. Hvis ikke revisor vurderer ledelsens omtale fyldestgørende, er revisor forpligtet til at modificere sin konklusion, således regnskabsbrugerne kan blive gjort opmærksom på forholdene vedrørende going concern.

8.1.1 Øges regnskabsbrugerne forventninger i krisetider

På baggrund af ovenstående afsnit 8.1, kan der diskuteres, hvorvidt regnskabsbrugernes forventninger til revisor forøges i en krise, og om dette giver udfordringer for revisor. I denne forbindelse, kan der argumenteres for at regnskabsbrugerne har nogle forventninger til, at revisor udfører de nødvendige revisionshandlinger i forbindelse med vurderingen af going concern, og dermed ikke udfører sit arbejde mangelfuldt, inden revisionspåtegningen underskrives. Denne forventning vil formentlig øges, da der i krisetider bliver mere fokus på vurderingen af going concern, og regnskabsbrugerne i denne forbindelse gerne vil have en garanti for at regnskabet er revideret med kvalitet samt at revisor lever op til de forudsætninger som revisionsopgaven kræver. Mange regnskabsbrugere har en forventning om at en årsrapport, hvor revisor har vurderet et retvisende billede i sin påtegning, er en garanti for at virksomheden kan fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancetidspunktet. Dette er en urimelig forventning fra regnskabsbrugerne, da der kan argumenteres for at et revideret årsregnskab kun giver et øjebliksbillede af virksomhedens situation. Regnskabsbrugerne bør være bevidste om pludselige og uforudsete kriser som f.eks. COVID-

19 eller energikrisen, der kan ændre dette øjebliksbillede markant og hurtigt. Revisors opgave er at udtale sig om de historiske oplysninger samt de oplysninger der er tilgængelige for tidspunkt for påtegningen, og forholde sig til ledelsens vurdering af going concern. Revisorer har kun et begrænset indblik i fremtiden grundet blandt andet going concern-barrieren, og derfor kan regnskabsbrugerne hverken forvente at revisor kan forudsige en kommende krise eller konsekvenserne af en eksisterende krise. Dermed kan der argumenteres for at regnskabsbrugernes forventninger til revisor øges i krisetider.

8.2 Ændrer revisors tjekliste sig i forbindelse med kriserne

Det kan diskuteres, hvorvidt ovenfor nævnte tjekliste i afsnit 8.1, ændrer sig i forbindelse med kriserne. Som nævnt tidligere i afsnit 8.1, har alle revisorer en form for tjekliste, som de som minimum skal følge ved vurdering af going concern for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Her kan der argumenteres for, at kriterierne for hvad tjeklisten skal indeholde, ikke ændres grundet lovgivning. Dog er revisor i krisetider ekstra opmærksomme på going concern-forudsætningen allerede i planlægningsfasen, hvor revisor blandt andet foretager en helhedsvurdering af virksomheden for at få en forståelse af virksomheden og dens omgivelser. Denne helhedsvurdering som revisor foretager i planlægningsfasen, er ekstra aktuelt i krisetider, da revisor blandt andet har behov for at vurdere, om den konkrete virksomhed er hårdt af kriserne samt vurdere, hvor der er størst risiko forbundet med kriserne. I denne forbindelse kan der argumenteres for, at de eksterne faktorer vil være et særligt fokusområde grundet markedsforholdene, som kriserne kan påvirke. Der kan f.eks. argumenteres for, at nogle brancher blev hårdere ramt end andre hhv. under COVID-19 krisen samt energikrisen. Under COVID-19 krisen, var brancherne hotel- og restauration samt kulturbranchen hårdt ramt. Her kunne det tænkes, at revisor tilpasser sin tjekliste, således den kunne bidrage til at afdække nogle af de risikofyldte områder i virksomheden, som krisen og markedsforholdene kan forårsage. Under energikrisen, er brancher som f.eks. bygge- og anlæg er ekstra hårdt ramte, hvilket muligvis vil medføre at revisors tjekliste ændres, således den bidrager til, at der rettes særligt fokus mod at afdække risikofyldte områder i virksomheden, som krisen og branchen kan forårsage.

Derudover kan der argumenteres for, at revisor i forbindelse med sin tjekliste særligt vil have fokus på at udføre yderligere revisionshandlinger, der kan afdække forholdene vedrørende virksomhedens likviditetsberedskab samt for at afdække yderligere begivenheder eller

forhold, der kan være i forbindelse med usikkerheden vedrørende going concern i relation til kriserne.

I forhold til revisors tjekliste vedrørende vurdering af efterfølgende begivenheder, kan der argumenteres for at både COVID-19 og energikrisen var efterfølgende begivenheder i hhv. revideringen af regnskaberne 2019 og 2021.

I 2020, var COVID-19 en efterfølgende begivenhed og i 2022 var energikrisen en efterfølgende begivenhed. Her kan der argumenteres for, at revisor er forpligtet til at være opmærksom på disse to kriser selvom de er efterfølgende begivenheder, og dermed vurdere om disse kunne skabe tvivl om going concern-forudsætningen, da denne forudsætning er gennemgribende. Dette betyder, at revisor skal være opmærksom på begivenheder eller forhold, som kan skabe tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften indtil den underskrevne revisionspåtegning. Der kan argumenteres for, at revisor skal være opmærksom på going concern-forudsætningen uanset om der er en krise eller ej, så dette forhold medfører ingen ændring i tjeklisten. Dog kan der argumenteres for, at der var stor usikkerhed forbundet med vurderingen af kriserne, som har gjort det sværere for revisor at vurdere effekterne af kriserne i de år, hvor de var efterfølgende begivenheder, da de ikke havde indvirkning på det regnskab, som skulle revideres. Dermed har det været svært for revisor at vurdere, om tjeklisten på tidspunktet for den underskrevne revisionspåtegning har været tilstrækkelig for at vurdere, om kriserne skabte en væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Derudover kan der diskuteres, hvorvidt revisors tjekliste har ændret sig i forbindelse med den afsluttende revision i krisetiderne. Der kan argumenteres for, at revisor skal være mere opmærksom samt skeptisk i forhold til sin vurdering af going concern på baggrund af det indhentede revisionsbevis i krisetider, samt være mere opmærksom på om efterfølgende begivenheder kan skabe væsentlig tvivl om virksomhedens fortsatte drift. I og med at revisor under planlægning og udførelse, bliver mere skeptisk og opmærksom på at indhente tilstrækkeligt revisionsbevis samt bliver mere opmærksom på begivenheder eller forhold, som kan skabe væsentlig tvivl om going concern på baggrund af kriserne, kan der argumenteres for, at dette muligvis kan medføre, at revisor i højere grad afgiver modificerende konklusioner eller fremhævelse af forhold i regnskabet, da virksomhederne i krisetider, kan have en større risiko for ikke at fortsætte driften.

Lovgivningsmæssigt, kan der argumenteres for at revisors rapporteringsmuligheder stadig vil være det samme. Dermed er revisors tjekliste fortsat i kriserne, at revisor skal vurdere, om der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for at konkludere om ledelsens anvendelse af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende ved udarbejdelse af regnskabet. Dog kan der argumenteres for, at revisor skal være ekstra opmærksom og skeptisk i krisetider, for om den indsamlede dokumentation er troværdig, og hvis der er tvivl om troværdigheden, skal der indsamles yderligere revisionsbevis for at påvise om ledelsens udtalelser er realistiske. På baggrund af indhentede revisionsbevis skal revisor stadig konkludere, om der er væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, som kan skabe tvivl om virksomheden fortsatte drift. Har revisor konkluderet at ledelsens anvendelse af regnskabsprincippet er passende og er der indikationer på going concern, skal revisor vurdere om disse indikationer samt planerne for at håndtere disse indikationer er oplyst fyldestgørende eller ikke fyldestgørende i regnskabet. På baggrund af indhentede revisionsbevis samt vurderinger, foretager revisor sin konklusion.

8.3 Hvorvidt er tjeklisten vigtigt

Der kan diskuteres, hvorvidt overholdelse af tjeklisten er vigtig for revisorer i forbindelse med going concern og om tjeklisten er ekstra vigtig i krisetider. Her kan der argumenteres for, at det er rimelig vigtigt at revisorer overholder tjeklisten, eftersom den bidrager til overholdelse af lovgivning både før og i krisetider. Den bidrager blandt andet til, at revisor får indsamlet det nødvendige revisionsbevis i forbindelse med sin revision. Derudover bidrager den også til at revisor bliver opmærksom på hvilke yderligere revisionshandlinger, der skal foretages i forbindelse med kriserne. Der kan argumenteres for, at revisor, foruden punkterne i tjeklisten, ikke vil have muligheden for at indsamle tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. For hvis ikke revisor, som det fremgår af tjeklisten, får en god forståelse af virksomheden og dens omgivelser, kan dette f.eks. medføre, at revisor ikke identificerer eventuelle risikofyldte områder eller opdager at virksomheden muligvis befinder sig i en branche, der er hårdt ramt af kriserne.

Der kan argumenteres for at mange revisorer udfører sit arbejde med fornøden omhu samt professionel skepsis både før og i krisetider, og dermed også følger relevant lov, regler, tjeklister og kriterier for revisionen. Hvis revisor ikke følger disse, kan der argumenteres for at dette vil få konsekvenser for både revisor og regnskabsbrugerne. Hvis ikke revisor følger

minimumskriterierne i tjeklisten samt lovgivning, som skal anvendes i forbindelse med going concern, kan dette medføre en årsrapport, som ikke giver et retvisende billede, hvilket vil lede regnskabsbrugerne til at foretage en forkert beslutning. Dette kan også gøre sig gældende, i tilfælde af, at revisor ikke ændrer sin tjekliste, således den er tilpasset til kriserne. På den anden side, vil det medføre konsekvenser for revisor selv, eftersom revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant og dermed ikke må skabe mistillid hos regnskabsbrugerne. Hvis punkterne i tjeklisten ikke bliver overholdt, kan dette medføre til lovovertrædelse, som kan føre til sanktioner for revisor samt, at Erhvervsstyrelsen retter en klage mod revisor for at have overtrådt loven, hvilket også ses i afhandlingens afsnit 7.3.

9. Konklusion

Formålet med denne afhandling er at belyse, hvilke væsentlige udfordringer revisorer oplever i forbindelse med deres vurdering af going concern i krisetider, og hvordan denne vurdering kommer til udtryk i revisionspåtegningen.

Det kan konkluderes at, kriserne ikke ændrer revisors generelle rolle og ansvar i relation til going concern, men understreger aktualiteten af revisors rolle og ansvar i forbindelse med vurdering af going concern. I en tid med usikkerhed i økonomien kan grundlaget for vurdering af going concern hurtigt blive forældet, hvorfor revisor spiller en vigtig rolle i forbindelse med at vurdere virksomhedens evne til at fortsætte driften i krisetider samt i forbindelse med at afdække regnskabsbrugernes informationsbehov. Revisors rolle og ansvar bliver dermed mere aktuel i krisetider i form af, at revisor skal være mere opmærksomme og skeptiske over for ledelsens vurdering af going concern i forbindelse med COVID-19 og energikrisen.

Derudover kan der konkluderes, at kriser som COVID-19 samt energikrisen skaber væsentlige udfordringer for revisor i forhold til vurderingen af going concern, da blandt andet COVID-19 var nyt for alle i form af nedlukninger og forsamlingsforbud. Desuden skabte COVID-19 og skaber energikrisen ændringer i markedsforholdene, som påvirker virksomhederne i de risikofyldte brancher, som yderligere gjorde eller gør det svært for revisor at vurdere going concern-forudsætningen. Disse ændringer i markedsforholdene skabte og skaber stor usikkerhed for revisorer, som har medført at revisor skal tilpasse sin tjekliste, for at vurdere hvilke yderligere revisionshandlinger revisor skal foretage som led i sit arbejde for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i sin vurdering af going concern.

Yderligere kan det konkluderes, at forhold som f.eks. going concern-barrieren samt efterfølgende begivenheder også skaber væsentlige udfordringer for revisor i forhold til vurderingen af going concern.

I krisetider, kan going concern-barrieren forhøjes af ændringer i markedsforholdene og dermed skaber det udfordringer i forbindelse med revisors vurdering af going concern, da det bliver sværere for revisor at få et indblik i fremtiden, grundet forhøjelsen af barrieren. Dette medfører at revisor får udfordringer i forhold til at kunne forudse konsekvenserne af COVID-

19 og energikrisen samt uforudsete begivenheder, der kan skabe væsentlig usikkerhed vedrørende going concern i 12 måneder fra balancetidspunktet.

I forhold til de efterfølgende begivenheder, skabte kriserne udfordringer for revideringen af regnskaberne i 2019 og 2021, da COVID-19 var en efterfølgende begivenhed for revideringen af 2019 og energikrisen var en efterfølgende begivenhed for revideringen af 2021. Da kriserne i disse år skete efter regnskabsafslutningen, kendte revisor på daværende tidspunkt ikke til de fulde konsekvenser af kriserne. Derfor har revisor, under revisionen af disse årsregnskaber, haft udfordringer med at vurdere konsekvenserne af kriserne, og hvorvidt det vil udgøre en væsentlig usikkerhed for virksomheden i 12 måneder fra balancetidspunktet.

Ydermere kan det konkluderes, at regnskabsbrugernes forventninger skaber udfordringer for revisor, da regnskabsbrugernes forventninger øges i krisetider. Mange regnskabsbrugere forventer at revisor er i stand til at forudse konkurser. Hertil kan det konkluderes, at dette er en urimelig forventning, da et revideret regnskab kun giver et øjebliksbillede af virksomhedens økonomiske situation. Regnskabsbrugerne bør derfor være bevidste om pludselige og uforudsete kriser som f.eks. COVID-19 eller energikrisen, der kan ændre dette øjebliksbillede markant og hurtigt. Dermed kan regnskabsbrugerne hverken forvente at revisor kan forudsige en kommende krise eller alle konsekvenser af en eksisterende krise.

Slutteligt kan det konkluderes at kriserne også har medført et øget fokus på going concern i forbindelse med revisionspåtegningen. De udfordringer som kriserne har medført for revisor kommer til udtryk i revisionspåtegningen ved, at der, baseret ud fra stikprøven, afgives flest konklusioner uden forbehold og få modificeret konklusioner. Dermed har kriserne altså ikke haft en gennemgribende indflydelse på vurderingen af going concern-forudsætningen, da stikprøven viser, at revisor i større tilfælde har erklæret sig enig i ledelsens anvendelse af forudsætningen ved udarbejdelsen af regnskabet.

10. Litteraturliste

10.1 Bøger

- Andersen, I. (2019). *Den skinbarlige virkelighed - vidensproduktion i samfundsvidenskaberne*. 6. udgave, Samfundslitteratur.
- Chr. Bøg, K., Kiertzner, L. (2007). *Professionsetik for revisorer*. Karnov Group.
- Davidson, M. C., Parker, H., Samuelsen, M., Sudan, S. (2019). *Revision i praksis - Planlægning - Udførelse - Konklusion*. 1. udgave, Karnov Group.
- Eilifsen, A. (2013). *Auditing and Assurance Services, Third International Edition*. McGraw-hill Education - Europe.
- Harboe, T. (2013). *Metode og projektskrivning: en introduktion*. Samfundslitteratur.
- Kristensen, C. J., Hussain M. A. (2019). *Metoder i samfundsvidenskaberne*. 2. udgave, Samfundslitteratur.
- Olsen, P. B., & Pedersen, K. (2018). *Problemorienteret projektarbejde*. 5. udgave, Samfundslitteratur.
- Munk-Hansen, C. (2022), *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave, Djøf Forlag.
- Seehausen, J. (2011). *Going concern i retligt perspektiv - Ledelsens og revisors ansvar*. 1. udgave, Thomson Reuters.

10.2 Artikler

- Bisgaard, A., Seehausen, J. (2013). Going concern, konkursramte selskaber og revisors ansvar. Revision & Regnskabsvæsen Online.
- Engelund, L., Füchsel, K., Koktvedgaard, K. (2009). Revision i en krisetid. Revision & Regnskabsvæsen Online.
- Seehausen, J. (2009). Going Concern (1) - ledelsens ansvar i relation til going concern. Revision & Regnskabsvæsen Online.
- Seehausen, J. (2009). Going Concern (2) - revisors ansvar i relation til going concern (a) - revisors vurdering af going concern. Revision & Regnskabsvæsen Online.
- Seehausen, J. (2017). Rapportering om going concern i den nye revisionspåtegning. Revisions & Regnskabsvæsen Online.

10.3 Sager

Revisornævnet, 015/2022. Hentet fra: <https://rn.naevneneshus.dk/afgoerelse/1f604c30-f8d5-43b5-8b60-522ad87dd22d?highlight=Sag%20nr.%20015%2F2022>

Revisornævnet, 083/2021. Hentet fra: <https://rn.naevneneshus.dk/afgoerelse/5d5ad4ab-6b5e-4e73-abb7-bbb1149efe3b?highlight=sag%20nr.%20083%2F2021>)

10.4 Lovgivning og standarder

Erklæringsbekendtgørelsen. (2017). *Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer (BEK nr. 1468 af 12/12/2017)*. Hentet fra <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2017/1468>

IAASB, Karnov. (15. december 2009). *IAS 1 - Præsentation af regnskaber*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 200 - Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med internationale standarder om revision*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 315 - Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 320 - Væsentlighed ved planlægning og udførelse af en revision*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 500 - Revisionsbevis*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 560 - Efterfølgende begivenheder*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 570 - Fortsat drift (going concern)*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 700 - Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab*.

IAASB, Karnov. (15. december 2016). *ISA 705 - Modifikationer til konklusion i den uafhængige revisors erklæring*.

Revisorloven. *Bekendtgørelse af lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder (LBK nr. 25 af 08/01/2021)*. Hentet fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/25>

Årsregnskabsloven. *Bekendtgørelse af årsregnskabsloven (LBK nr. 838 af 8. august 2019)*. Hentet fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/838>

10.5 Hjemmesider

Danmarks Statistik. (30. November 2021). *COVID-19 Konkurser blandt kompenserende virksomheder*. Hentet fra: <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/Analyser/visanalyse?cid=47652>

Dansk Erhverv. (Oktober 2022). *Stigende energipriser vil presse syv ud af ti virksomheder*.

Hentet fra:

<https://www.danskerhverv.dk/politik-og-analyser/analyser/2022/oktober/stigende-energipriser-vil-presse-syv-ud-af-ti-virksomheder/>

Dansk Erhverv. (11. januar 2023). *Kommentar: Højeste antal konkurser siden 2010*. Hentet fra:

<https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/2022/januar/kommentar-hojeste-antal-konkurser-siden-2010/>

Erhvervsministeriet. (8. marts 2021). *Status på hjælpepakker: Næsten 400.000 har fået kompensation*. Hentet fra: <https://em.dk/nyhedsarkiv/2021/marts/status-paa-hjaelpepakker-naesten-400000-har-faaet-kompensation/>

EY. (10. juni 2022). *Behandling af going concern-udfordringer i regnskabet*. Hentet fra: https://www.ey.com/da_dk/assurance/behandling-af-going-concern-udfordringer-i-regnskabet

Finans Danmark. (u.å). *Hvilke banker lukkede?*. Hentet fra: <https://finansdanmark.dk/10-aaret-for-krisen/hvilke-banker-lukkede/>

FSR. (30. november 2022). *Tunge skyer over budgetterne for 2023*. Hentet fra: <https://www.fsr.dk/tunge-skyer-over-budgetterne-for-2023>

Konkurser. (u.å), Konkursboer. Lokaliseret d. 22 marts 2023 på:

<https://www.konkurser.dk/konkurser/?aarbagud=alle&sortering=Konkursdekret&retning=Faldende&side=1>

SVM Danmark (2. november 2022). *Antallet af konkurser overgår finanskriseniveauet*. Hentet fra: <https://smv danmark.dk/analyser/temaanalyser/antallet-af-konkurser-overg%C3%A5r-finanskriseniveauet>

Virk. (u.å), CVR-Det Centrale Virksomhedsregister. Lokaliseret d. 22 marts 2023 på: <https://datacvr.virk.dk/>

10.6 Rapporter

Dansk Industri. (Marts 2021). *Op mod 220 milliarder kroner i tabt omsætning under det første år med corona*. Hentet fra: <https://www.danskindustri.dk/arkiv/analyser/2021/3/op-mod-220-milliarder-kroner-i-tabt-omsatning-under-det-forste-ar-med-corona/>

EY. (14. december 2022). *Indsigt i årsregnskabsloven*. 9. udgave. Hentet fra: https://www.ey.com/da_dk/assurance/indsigt-i-arsregnskabsloven-2022-23

FSR. (Oktober 2022). *Regnskabsvejledning for klasse B- og C-virksomheder*. Hentet fra:

<https://www.fsr.dk/regnskabsvejledning-for-klasse-b-og-c-virksomheder-oktober-2022>

IFRS. (Januar 2021). *Going concern-a focus on disclosure*. Hentet fra:

<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/news/2021/going-concern-jan2021.pdf>

PWC. (Juni 2020). *Seks strategiske temaer i en krisetid*. Hentet fra:

<https://www.pwc.dk/da/publikationer/2020/seks-strategiske-temaer-i-en-krisetid.pdf>

11. Bilag

Bilag 1: Excelark over statistikker for stikprøven

Bilag 2: Excelark over beregninger af likviditetsgrad

Bilag 3: Guru.dk ApS årsrapport 2019/20

Bilag 4: Redning Danmark Nord A/S årsrapport 1. januar – 31. december 2020

Bilag 5: Gourmandiet A/S årsrapport 2020/21

Bilag 6: Italian Auto Aarhus A/S årsrapport 1. maj 2019 - 30. april 2020

Bilag 7: Mogens Dahl Koncertsal A/S årsrapport 2019

Bilag 8: Tyréns A/S årsrapport 2019

Bilag 9: Sag nr. 083/2021

Bilag 10: Sag nr. 015/2022